

Daně
a účetnictví

Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů

IFRS

vykazování a oceňování
zachycení dlouhodobých aktiv, leasingů, zásob, vlastního kapitálu,
rezerv, finančních nástrojů, výnosů, atd.
příklady a případové studie

Dana Dvořáková

Bizbooks®

Dana Dvořáková

**Finanční účetnictví
a výkaznictví podle
mezinárodních standardů IFRS**
aktualizované a rozšířené vydání

**BizBooks
Brno
2014**

Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS

aktualizované a rozšířené vydání

Dana Dvořáková

Obálka: Petr Holub

Odpovědná redaktorka: Vendula Kůrková

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-265-0149-7

Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18270.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

4. vydání

ALBATROS **MEDIA** a.s.

Obsah podle jednotlivých kapitol

Předmluva	1
CÍL PUBLIKACE	1
PRÁCE S PUBLIKACÍ	2
1 Mezinárodní harmonizace účetnictví a účetního výkaznictví	3
1.1 MEZINÁRODNÍ HARMONIZACE ÚČETNICTVÍ	3
1.2 MEZINÁRODNÍ STANDARDY ÚČETNÍHO VÝKAZNICTVÍ	5
1.2.1 Stručné shrnutí dosavadního vývoje	5
1.2.2 Cíle a strukturování IFRS	8
2 Koncepční rámec finančního výkaznictví – východisko Mezinárodních standardů účetního výkaznictví	15
2.1 ROLE KONCEPČNÍHO RÁMCE, UŽIVATELE A CÍLE ÚČETNÍ ZÁVĚRKY	16
2.2 ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY SESTAVENÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY	17
2.3 KVALITATIVNÍ CHARAKTERISTIKY ÚČETNÍ ZÁVĚRKY	21
2.4 DEFINICE A ROZPOZNÁNÍ ZÁKLADNÍCH PRVKŮ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY	21
2.4.1 Definice aktiva	21
2.4.2 Definice závazku	22
2.4.3 Vlastní kapitál	23
2.4.4 Výnosy a náklady	23
2.5 OCEŇOVÁNÍ – ZÁKLADNÍ KONCEPCE	25
2.5.1 Výchozí koncepce oceňování	25
2.5.2 Pojetí kapitálu a uchování kapitálu (uchování podnikové podstaty)	27
3 Oceňovací přístupy užívané v IFRS	29
3.1 OCEŇOVÁNÍ AKTIV A ZÁVAZKŮ V MOMENTĚ JEJICH POŘÍZENÍ, RESPEKTIVE VZNIKU	29
3.1.1 Ocenění vycházející z pořizovacích nákladů nebo jejich odhadu	29
3.1.1.1 Aktivace výpůjčních nákladů	31
3.1.1.2 Ocenění aktiv a závazků v amortizovaných nákladech (metodou současné hodnoty)	35
3.1.2 Ocenění pořizovaných aktiv (závazků) ve fair value	38
3.2 OCEŇOVÁNÍ V PRŮBĚHU DRŽENÍ AKTIV A EXISTENCE ZÁVAZKŮ	38
3.2.1 Ocenování položek účetní závěrky na bázi historických cen	39
3.2.1.1 Snížení hodnoty aktiv v důsledku zhoršení jejich užitečnosti	41

3.2.2	Oceňování položek účetní závěrky ve fair value	53
3.2.2.1	Standardy užívající fair value a jejich přístup k určení fair value (před přijetím IFRS 13)	53
3.2.2.2	Vypořádání rozdílů z přecenění na fair value	56
3.2.2.3	Obecné přístupy a zásady zjištění fair value dané standardem IFRS 13 (platnost od roku 2013)	58
3.3	KURZOVÉ ROZDÍLY	64
3.3.1	Cíle a rozsah působnosti standardu IAS 21, výchozí definice	64
3.3.2	Volba funkční měny	66
3.3.3	Kurzové rozdíly vzniklé z transakcí v cizích měnách při jejich převodu na funkční měnu	67
3.3.3.1	Kurzové rozdíly v průběhu roku (výchozí uznání)	67
3.3.3.2	Vykazování peněžních a nepeněžních položek ve funkční měně k rozvahovému dni	68
3.3.4	Vykazování ve funkční měně v případě, že není využívána pro běžné účtování	69
3.3.5	Použití jiné než funkční měny pro vykazování	72
3.3.6	Vypořádání kurzových rozdílů	72
3.3.7	Zveřejňování	73
4	Rozvaha – výkaz o finanční situaci	75
4.1	CHARAKTERISTIKA PŮSOBNOSTI A CÍLŮ IAS 1	75
4.2	VÝCHODISKA SESTAVENÍ ROZVAHY	76
4.3	OBECNÉ POŽADAVKY IAS 1 NA KLASIFIKACI AKTIV A ZÁVAZKŮ A JEJICH ZVEŘEJNĚNÍ V ROZVAZE	77
4.3.1	Řazení aktiv a pasív v rozvaze, rozlišení krátkodobých a dlouhodobých aktiv a závazků	79
4.3.2	Položky zveřejňované přímo v rozvaze	82
5	Dlouhodobá nehmotná aktiva	87
5.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI IAS 38, VÝCHOZÍ DEFINICE	87
5.1.1	Rozpoznání	87
5.1.1.1	Identifikovatelnost	87
5.1.1.2	Ovládání (kontrola)	88
5.2	OCEŇOVÁNÍ	89
5.2.1	Oceňování v momentě pořízení	89
5.2.1.1	Nehmotný majetek vytvořený vlastní činností	89
5.2.1.2	Pořízení nehmotného aktiva v rámci koupě podniku	91
5.2.2	Ocenění v průběhu držení aktiva	92
5.2.2.1	Model historických cen	92
5.2.2.2	Model přecenění na fair value	92
5.2.2.3	Problematika určitelnosti doby použitelnosti aktiva a amortizace	93
5.2.2.4	Amortizace	94
5.3	ZVEŘEJNĚNÍ A POZBYTÍ AKTIV	95
6	Dlouhodobá hmotná aktiva určená k užívání účetní jednotkou	97
6.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI IAS 16, VÝCHOZÍ DEFINICE	97

6.2	OCEŇOVÁNÍ	99
6.2.1	Oceňování v momentě pořízení	99
6.2.2	Ocenění v průběhu držení aktiva	104
6.2.2.1	Model historické ceny	104
6.2.2.2	Model fair value	104
6.2.2.3	Odpisy a snížení hodnoty	106
6.3	ZVEŘEJNĚNÍ A ODÚČTOVÁNÍ	112
6.3.1	Klasifikace a zveřejnění	112
6.3.2	Odúčtování	113
7	Leasingy	115
7.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI IAS 17, ÚVODNÍ DEFINICE	115
7.2	FINANČNÍ LEASING	119
7.2.1	Účetní zachycení finančních leasingů u pronajímatele	121
7.2.1.1	Vstupní ocenění pohledávky plynoucí z finančního leasingu	121
7.2.1.2	Následné zachycení změn hodnoty pohledávek z leasingu a splátek	123
7.2.1.3	Požadavky na zveřejnění informací	124
7.2.2	Účetní zachycení finančních leasingů u nájemce	125
7.2.2.1	Vstupní ocenění aktiva a závazku	126
7.2.2.2	Následné oceňování aktiva a závazku z leasingu	126
7.2.2.3	Požadavky na zveřejnění informací	132
7.3	OPERATIVNÍ LEASING	132
7.3.1	Operativní leasingy u pronajímatele	132
7.3.2	Operativní leasing u nájemce	134
7.4	PRODEJ A ZPĚTNÝ LEASING	135
7.5	ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA OČEKÁVANÉ NOVELY IAS 17	137
8	Dlouhodobé investice	139
8.1	DLOUHODOBÉ INVESTICE FINANČNÍ A NEFINANČNÍ	139
8.2	PŘEDMĚT IAS 40, ROZPOZNÁNÍ INVESTICE DO NEMOVITOSTÍ	139
8.3	OCEŇOVÁNÍ INVESTIC DO NEMOVITOSTÍ	142
8.3.1	Ocenění při pořízení	142
8.3.2	Modely pro následné ocenění investic do nemovitostí	143
8.4	POŽADAVKY NA ZVEŘEJŇOVÁNÍ	144
8.5	VYŘAZENÍ AKTIV Z INVESTIC DO NEMOVITOSTÍ	144
9	Aktiva (závazky) vznikající na základě smluv o zhotovení	147
9.1	PŘEDMĚT STANDARDU IAS 11, VÝCHOZÍ DEFINICE	147
9.2	NÁKLADY PŘÍŘADITELNÉ STAVEBNÍMU DÍLU VZNIKAJÍCÍMU NA ZÁKLADĚ SMLOUVY O ZHOTOVENÍ	147
9.3	STANOVENÍ VÝNOSU ZE SMLOUVY O ZHOTOVENÍ	150

9.4	OCENĚNÍ STAVEBNÍ SMLOUVY	151
9.5	ZVEŘEJNĚNÍ A VYKAZOVÁNÍ	155
9.6	OČEKÁVANÉ ZMĚNY V SOUVISLOSTI S PROJEKTEM „REVENUE RECOGNITION“	156
10	Dlouhodobá aktiva držaná k prodeji a ukončované činnosti	159
10.1	PŘEDMĚT A CÍL STANDARDU IFRS 5, VÝCHOZÍ DEFINICE	159
10.2	OCEŇOVÁNÍ DLOUHODOBÝCH AKTIV A SKUPIN AKTIV A ZÁVAZKŮ K PRODEJI	161
10.3	VYKÁZÁNÍ A ZVEŘEJNĚNÍ	163
11	Zásoby	167
11.1	PŘEDMĚT STANDARDU IAS 2	167
11.2	OCEŇOVÁNÍ	167
11.2.1	Oceňování při pořízení – náklady pořízení zásob	167
11.2.2	Snížení hodnoty zásob	171
11.2.3	Oceňování spotřeby zásob	172
11.3	ZVEŘEJNĚNÍ	173
12	Biologická aktiva	175
12.1	PŘEDMĚT STANDARDU IAS 41, VÝCHOZÍ DEFINICE	175
12.2	OCEŇOVÁNÍ	176
12.2.1	Stanovení fair value	177
12.2.2	Státní dotace	179
12.3	VYKAZOVÁNÍ A ZVEŘEJNĚNÍ	180
12.4	MOŽNÉ PŘÍSTUPY K ÚČETNÍMU ZACHYCENÍ BIOLOGICKÝCH AKTIV	182
13	Finanční nástroje	189
13.1	ÚPRAVA FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V RÁMCI IFRS	189
13.2	VÝCHOZÍ DEFINICE	191
13.3	KLASIFIKACE FINANČNÍCH NÁSTROJŮ PRO ÚČELY OCEŇOVÁNÍ	194
13.3.1	Kategorie finančních aktiv a závazků definované v IAS 39	194
13.3.2	Kategorie finančních aktiv a závazků definované v IFRS 9	198
13.3.3	Oceňování finančních nástrojů při prvotním zachycení	199
13.3.4	Ocenění finančních nástrojů v průběhu držení	200
13.3.4.1	Pravidla přesunů mezi portfolii	202
13.3.4.2	Finanční nástroje oceňované metodou amortizovaných nákladů	203
13.3.4.3	Finanční nástroje přeceňované na fair value	205
13.3.4.4	Změny v oceňování finančních nástrojů dle IFRS 9	208
13.3.4.5	Snížení hodnoty finančních aktiv	208

13.4	ODLIŠENÍ FINANČNÍHO ZÁVAZKU A KAPITÁLOVÉHO NÁSTROJE	209
13.5	POVINNOSTI ZVEŘEJNĚNÍ INFORMACÍ O FINANČNÍCH NÁSTROJÍCH	210
13.5.1	Klasifikace rizik spojených s finančními nástroji	211
13.5.2	Informace zveřejňované u jednotlivých typů rizik	211
13.5.2.1	Informace zveřejňované v rozvaze či v komentáři k účetní závěrce	213
13.5.2.2	Informace zveřejňované ve výsledovce či v komentáři k účetním výkazům	215
13.6	DLOUHODOBÉ FINANČNÍ INVESTICE V NEKONSOLIDOVANÝCH ÚČETNÍCH ZÁVĚRKÁCH	216
14	Vlastní kapitál, výkaz o změnách ve vlastním kapitálu	217
14.1	DEFINICE VLASTNÍHO KAPITÁLU	217
14.2	ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE O VLASTNÍM KAPITÁLU	219
14.2.1	Základní (akciový) kapitál	219
14.2.2	Fondy a nerozdělený zisk	222
14.2.3	Výkaz o změnách ve vlastním kapitálu	222
15	Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva	225
15.1	PŘEDMĚT STANDARDU IAS 37, VÝCHOZÍ DEFINICE	225
15.2	PODMÍNKY UZNÁNÍ REZERV	227
15.3	OCEŇOVÁNÍ A ÚČETNÍ ZOBRAZENÍ REZERV A DOHADNÝCH POLOŽEK	228
15.3.1	Oceňování rezerv a dohadných položek aktivních a pasivních	228
15.3.2	Účetní zachycení rezerv	230
15.4	TYPICKÉ SITUACE VEDOUČÍ KE VZNIKU REZERV	233
15.4.1	Rezerva na restrukturalizaci	235
15.5	ZVEŘEJŇOVÁNÍ	237
16	Závazky vůči zaměstnancům	239
16.1	CÍL A ROZSAH PŮSOBNOSTI STANDARDU	239
16.2	KRÁTKODOBÉ ZAMĚSTNANECKÉ POŽITKY	239
16.3	DLOUHODOBÉ ZAMĚSTNANECKÉ POŽITKY	240
17	Daně ze zisku	243
17.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI A CÍLE STANDARDU	243
17.2	ÚČETNÍ ZACHYCENÍ SPLATNÉ DANĚ	243
17.3	ODLOŽENÁ DAŇ	244
17.3.1	Východiska standardu IAS 12 v oblasti odložené daně, definice základních pojmů	244
17.3.2	Oceňování odložených daňových závazků a pohledávek	247
17.3.3	Rozpoznání a účetní zachycení odložených daňových pohledávek a závazků	249

17.3.3.1	Zdanitelné přechodné rozdíly – vznik odložených daňových závazků	249
17.3.3.2	Odečitatelné přechodné rozdíly, možný vznik odložených daňových pohledávek	255
17.3.3.3	Podnikové kombinace	259
17.4	VYKAZOVÁNÍ A ZVEŘEJŇOVÁNÍ	260
18	Státní dotace	263
18.1	PŘEDMĚT STANDARDU IAS 20, VÝCHOZÍ DEFINICE	263
18.2	STÁTNÍ DOTACE	265
18.2.1	Rozpoznání dotace	265
18.2.2	Metody účetního zachycení obdržené dotace	265
18.2.2.1	Princip přiřazování nákladů a souvisejících výnosů při vykazování dotací	266
18.2.2.2	Dotace na pořízení aktiv	267
18.3	ZVEŘEJNĚNÍ INFORMACÍ O DOTACÍCH A OSTATNÍCH STÁTNÍCH PODPORÁCH	268
19	Výnosy	269
<i>IAS 18 – Výnosy</i>		<i>269</i>
19.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI IAS 18 – VÝNOSY	269
19.2	DEFINICE A UZNÁNÍ VÝNOSŮ	269
19.2.1	Výnosy z prodeje výrobků a zboží	270
19.2.2	Výnosy z prodeje služeb	272
19.2.3	Úrok, licenční poplatky a dividendy	273
19.3	OCENĚNÍ VÝNOSŮ	273
19.4	ZVEŘEJNĚNÍ	274
19.5	PŘIPRAVOVANÉ ZMĚNY – „PROJECT REVENUE RECOGNITION“	274
20	Výkaz o úplném výsledku hospodaření, výsledovka	277
20.1	INFORMAČNÍ POTENCIÁL VÝKAZU	277
20.2	STRUKTURA VÝKAZU O ÚPLNÉM VÝSLEDKU HOSPODAŘENÍ	278
20.2.1	Položky, které je třeba vykázat přímo ve výkazu o úplném výsledku hospodaření	278
20.2.2	Položky zveřejňované buď přímo ve výkazu o úplném výsledku hospodaření, nebo v komentáři	279
20.2.3	Struktura výsledovky	280
20.2.4	Formáty sestavení výsledovky, klasifikace nákladů ve výsledovce	282
21	Výkaz peněžních toků	287
21.1	ROZSAH PŮSOBNOSTI STANDARDU IAS 7, VÝCHOZÍ DEFINICE	287
21.2	PENĚŽNÍ TOKY Z INVESTIČNÍCH ČINNOSTÍ	289
21.3	PENĚŽNÍ TOKY Z FINANCOVÁNÍ	290

21.4	PENĚŽNÍ TOKY Z PROVOZNÍCH ČINNOSTÍ	290
21.5	METODY SESTAVENÍ VÝKAZU PENĚŽNÍCH TOKŮ	292
21.6	SESTAVENÍ A PREZENTACE VÝKAZU PENĚŽNÍCH TOKŮ A SOUVISEJÍCÍ ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE	294
22	Komentář k účetním výkazům	297
22.1	PŘEHLED INFORMACÍ ZVEŘEJŇOVANÝCH V KOMENTÁŘI K ÚČETNÍ ZÁVĚRCE	297
22.2	VOLBA ÚČETNÍCH POLITIK, ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE TÝKAJÍCÍ SE ZMĚN ÚČETNÍCH POLITIK, ZMĚN V ODHADECH A CHYB	299
22.2.1	Předmět standardu IAS 8	299
22.2.2	Účetní politiky	299
22.2.3	Změny v účetních odhadech	301
22.2.4	Chyby	302
22.3	VYKAZOVÁNÍ PODLE SEGMENTŮ	303
22.3.1	Definice provozních segmentů v souladu s IFRS 8	304
22.3.2	Zveřejňované informace	306
22.4	UDÁLOSTI PO ROZVAHOVÉM DNI	308
22.5	ZVEŘEJNĚNÍ INFORMACÍ O SPŘÍZNĚNÝCH STRANÁCH	310
22.5.1	Povinnosti zveřejnění v oblasti spřízněných stran	311
	Seznam literatury	315
	Klíčová slova s anglickými ekvivalenty	316
	Přílohy	319
	Rejstřík	323

Obsah podle jednotlivých probíraných standardů

1	Mezinárodní harmonizace účetnictví a účetního výkaznictví	3
2	Koncepční rámec finančního výkaznictví – východisko Mezinárodních standardů účetního výkaznictví	15
	<i>Koncepční rámec finančního výkaznictví</i>	<i>15</i>
3	Oceňovací přístupy užívané v IFRS	29
	<i>Průřezový přehled oceňovacích přístupů v jednotlivých standardech</i>	<i>29</i>
	<i>IAS 23 – Výpůjční náklady</i>	<i>31</i>
	<i>IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv</i>	<i>41</i>
	<i>IFRS 13 – Ocenění ve fair value (Fair Value Measurement)</i>	<i>58</i>
	<i>IAS 21 – Dopady změn směnných kurzů cizích měn</i>	<i>64</i>
4	Rozvaha – výkaz o finanční situaci	75
	<i>IAS 1 – Sestavování a zveřejňování účetní závěrky</i>	<i>75</i>
5	Dlouhodobá nehmotná aktiva	87
	<i>IAS 38 – Nehmotná aktiva</i>	<i>87</i>
6	Dlouhodobá hmotná aktiva určená k užívání účetní jednotkou	97
	<i>IAS 16 – Pozemky, budovy a zařízení</i>	<i>97</i>
7	Leasingy	115
	<i>IAS 17 – Leasingy</i>	<i>115</i>
8	Dlouhodobé investice	139
	<i>IAS 40 – Investice do nemovitostí</i>	<i>135</i>
9	Aktiva (závazky) vznikající na základě smluv o zhotovení	147
	<i>IAS 11 – Smlouvy o zhotovení</i>	<i>147</i>
10	Dlouhodobá aktiva držená k prodeji a ukončované činnosti	159
	<i>IFRS 5 – Dlouhodobá aktiva držená k prodeji a ukončované činnosti</i>	<i>159</i>
11	Zásoby	167
	<i>IAS 2 – Zásoby</i>	<i>167</i>
12	Biologická aktiva	175
	<i>IAS 41 – Zemědělství</i>	<i>175</i>

13 Finanční nástroje	189
<i>IFRS 9 – Finanční nástroje</i>	190
<i>IAS 32 – Finanční nástroje: zveřejňování a vykazování</i>	191
<i>IAS 39 – Finanční nástroje: účtování a oceňování</i>	192
<i>IFRS 9 – Finanční nástroje</i>	198
<i>IAS 39 – Finanční nástroje: účtování a oceňování</i>	199
<i>IFRS 9 – Finanční nástroje</i>	200
<i>IAS 39 – Finanční nástroje: účtování a oceňování</i>	200
<i>IFRS 9 – Finanční nástroje</i>	208
<i>IAS 32 – Finanční nástroje: zveřejňování a vykazování</i>	209
<i>IFRS 7 – Finanční nástroje: zveřejňování</i>	210
14 Vlastní kapitál, výkaz o změnách ve vlastním kapitálu	217
<i>Koncepční rámec</i>	217
<i>IAS 1 – Sestavování a zveřejňování účetní závěrky</i>	219
<i>IAS 32 – Finanční nástroje: Zveřejňování a vykazování</i>	220
<i>IAS 1 – Sestavování a zveřejňování účetní závěrky</i>	222
15 Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva	225
<i>IAS 37 – Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva</i>	225
16 Závazky vůči zaměstnancům	239
<i>IAS 19 – Zaměstnanecké požitky</i>	239
17 Daně ze zisku	243
<i>IAS 12 – Daně ze zisku</i>	243
18 Státní dotace	263
<i>IAS 20 – Vykazování státních dotací a zveřejňování státní podpory</i>	263
19 Výnosy	269
<i>IAS 18 – Výnosy</i>	269
20 Výkaz o úplném výsledku hospodaření, výsledovka	277
<i>IAS 1 – Sestavení a zveřejnění účetní závěrky</i>	277
21 Výkaz peněžních toků	287
<i>IAS 7 – Výkazy peněžních toků</i>	287
22 Komentář k účetním výkazům	297
<i>IAS 1 – Sestavování a zveřejňování účetní závěrky</i>	297
<i>IAS 8 – Účetní politiky, změny v účetních odhadech a chyby</i>	299
<i>IFRS 8 – Provozní segmenty</i>	303
<i>IAS 10 – Události po rozvahovém dni</i>	308
<i>IAS 24 – Zveřejnění spřízněných stran</i>	310

Předmluva

Vážení čtenáři, kniha, jejíž třetí, přepracované a rozšířené vydání se vám dostává do rukou, je věnována Mezinárodním standardům účetního výkaznictví (IFRS¹) – dříve označovaným jako Mezinárodní účetní standardy (IAS²). Publikace vychází z aktuálního znění standardů vydaných do 31. 8. 2011, zahrnuje i nově přijaté standardy či aktualizace standardů, které vstoupí v platnost od roku 2013. Komplex IFRS byl primárně určen pro kapitálové společnosti, jejichž cílem je dosahování zisku – tedy pro podnikatelské subjekty. V současné době již existuje i „zúžená“ verze IFRS – Standard pro malé a střední podniky. O významu tohoto systému standardů pro Českou republiku není pochyb. Uplatnění souboru standardů IFRS vyžaduje Evropská unie pro společnosti emitující veřejně obchodovatelné cenné papíry, tyto společnosti jsou od roku 2005 povinny sestavovat konsolidované účetní závěrky v souladu s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví.

Požadavek Evropské unie se odrazil i v českých účetních předpisech, v roce 2004 vstoupil v platnost odstavec 9 § 19 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, který stanovil pro obchodní společnosti emitující cenné papíry registrované na regulovaném trhu cenných papírů v členských státech Evropské unie povinnost „použít pro účtování a sestavení účetní závěrky Mezinárodní standardy účetního výkaznictví upravené právem Evropských společenství“. Dále vstoupil v platnost § 23a zákona o účetnictví, který nařizuje konsolidujícím účetním jednotkám emitujícím cenné papíry registrované na regulovaném trhu cenných papírů v členských státech Evropské unie použití Mezinárodních standardů účetního výkaznictví pro sestavení konsolidované účetní závěrky a při vyhotovení výroční zprávy. Rovněž národní úprava českého účetnictví postupně vstřebává řadu prvků obsažených v IFRS a dá se předpokládat, že tento proces bude v budoucnu nadále pokračovat.

Cíl publikace

Aplikace IFRS v praxi není snadnou záležitostí zejména vzhledem k významným odlišnostem mezi tímto systémem a českými účetními předpisy. Cílem této knihy je pomoci nejširší odborné veřejnosti (nejen účetním pracovníkům či studentům vysokých škol ekonomických směrů) porozumět logice IFRS a usnadnit výkladem i praktickými příklady obtížné studium a následnou aplikaci IFRS v praxi. Výklad je zaměřen zejména na **porozumění účetní závěrce sestavené podle IFRS**, které umožní plně využít informací v ní obsažených, ale i odhalení rizik spojených s její vypovídací schopností.

Primárním cílem publikace není provedení podrobného srovnání systému účetnictví vedeného na základě českých právních předpisů s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví; mnohdy ani srovnávat není možné, protože daná problematika není v českých předpisech řešena. Stručné srovnání přístupu standardů a českých předpisů bude provedeno tam, kde je to vhodné a možné, buď na konci dané kapitoly či subkapitoly, nebo formou poznámek v textu s jasným odlišením požadavků české úpravy a úpravy požadované mezinárodními standardy.

---

1 IFSR – International Financial Reporting Standards. Zkratka IFRS bude v dalším textu využívána jako obecné označení pro všechny součásti Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (tj. jak pro Mezinárodní účetní standardy IAS, tak pro Mezinárodní standardy účetního výkaznictví IFRS i pro interpretace standardů, podrobnější výklad jednotlivých pojmů bude proveden dále).

2 IAS – International Accounting Standards.

Publikace je především zaměřena na problematiku účetnictví a výkaznictví obchodních a výrobních podniků či podniků poskytujících služby, nikoliv na specifika účetnictví bank, pojišťoven a ostatních finančních institucí.

Práce s publikací

Publikace není orientována pouze na výklad obsahu a ilustraci jednotlivých účetních standardů, i když **komplexní výklad jednotlivých standardů** je v publikaci obsažen. Kniha je zároveň koncipována průřezově tak, aby umožnila **systematické seznámení čtenáře s danou oblastí a vzájemnými vazbami jednotlivých souvisejících standardů**. Obsahová linie je dána posloupností očíslovaných kapitol a subkapitol, které jsou věnovány jednotlivým oblastem účetní závěrky. Zároveň je však nutné, aby byl čtenáři vždy zřejmý pramen – tedy standard, který je vykládán. Proto jsou pro lepší orientaci do obsahu zařazeny i názvy jednotlivých standardů, které jsou v následujících pasážích vykládány. V mnoha případech jsou standardy průřezové a týkají se více oblastí. V těchto případech je většinou komplexní výklad standardu zařazen na jedno místo (do jedné kapitoly), v dalších kapitolách je připomenuto základní východisko a je proveden odkaz na podrobnější výklad.

Mezinárodní standardy jsou nesmírně rozsáhlým souborem (v současné době obsahují přes dva tisíce stránek). Proto byly pro výklad v rámci této publikace vybrány stěžejní standardy, které účetní jednotka musí respektovat v každodenní praxi. Standardy týkající se podnikových kombinací zde zařazeny nejsou (s ohledem na rozsah publikace). Jedná se zejména o standardy upravující oblast akvizic, fúzí a sestavování konsolidovaných účetních závěrek.

Chtěla bych vyjádřit upřímné poděkování paní prof. Ing. Daně Kovanicové, CSc., za cenné rady a připomínky, kterými mi byla nápomocna v průběhu vzniku této publikace.

Poděkování náleží rovněž mému otci Ing. Vlastimilu Zedkovi a paní prof. Ing. Haně Vomáčkové, CSc., za rady a podporu, kterou mi věnovali. Za podporu děkuji i všem svým kolegům – zejména paní doc. Ing. Jaroslavě Roubíčkové, CSc., a panu Ing. Zdeňku Kavříkovi, Ph.D.

„Publikace byla zpracována jako jeden z výstupů výzkumného záměru *Rozvoj finanční a účetní teorie a její aplikace v praxi z interdisciplinárního hlediska* registrovaného u MSM, RP 6138439903.“

Mezinárodní harmonizace účetnictví a účetního výkaznictví

1.1 Mezinárodní harmonizace účetnictví

Světová ekonomika již řadu desetiletí odbourává národní hranice – má stále více globální charakter. Stejný proces jako v ekonomice probíhá i v oblasti informačních systémů, které jsou významnou determinantou dalšího rozvoje celosvětové ekonomiky. Potřeba sjednocení informačních systémů, urychlení komunikace, zvýšení srovnatelnosti, všeobecné srozumitelnosti a spolehlivosti ekonomických informací jsou určujícími faktory dalšího vývoje účetnictví a účetního výkaznictví. V Evropě probíhá spolu s ekonomickou globalizací i politické sjednocování v rámci Evropské unie. V návaznosti na tyto procesy stále vzrůstá potřeba harmonizace účetnictví. Účetní informace jsou nutné nejen pro realizaci kvalifikovaných podnikatelských rozhodnutí, ale i z hlediska poskytování dotací, podpor a grantů v nejrůznějších podobách. Tlaky na harmonizaci se tedy postupně rozšiřují i mimo rámec velkých podnikatelských uskupení.

V současné době existují **tři významné linie mezinárodní účetní harmonizace**. Jedná se o Mezinárodní standardy účetního výkaznictví IFRS,³ účetní směrnice Evropské unie (zejména 4. a 7. směrnice) a v neposlední řadě hrají v tomto procesu důležitou roli národní účetní standardy USA – US GAAP (General Accepted Accounting Principles).

US GAAP, přestože představují soubor národních účetních standardů USA, jsou významné pro celosvětovou harmonizaci účetnictví. Příčinou je zejména ekonomický význam a síla USA, ale i kvality tohoto systému. Newyorská burza je nejvýznamnější burzou světa a společnosti, které chtějí na této burze kótovat své cenné papíry, musejí sestavovat svoje účetní závěrky v souladu s US GAAP, v případě mezinárodních společností jsou akceptovány newyorskou burzou rovněž výkazy sestavené v souladu s IFRS.

Regulace účetnictví a výkaznictví v Evropské unii existuje již od vydání první směrnice, která se týkala účetnictví (Čtvrtá směrnice Rady ES z roku 1978 o individuální účetní závěrce). Pro oblast účetnictví jsou zásadními legislativními dokumenty:

- Čtvrtá směrnice Rady Evropského společenství (ES) z 25. 6. 1978 – je zaměřena na obsah roční účetní závěrky. Tato směrnice byla do roku 2000 doplněna ještě o další tři významné směrnice řídící účetnictví;
- Sedmá směrnice Rady (EHS) z 13. 6. 1983 – je věnována konsolidované účetní závěrce;
- směrnice Rady (EHS) upravující účetní závěrky bank a ostatních finančních institucí a pojišťoven.

Směrnice ES však postupem času zastarávaly a přestaly vyhovovat potřebám hlubší harmonizace. Problémem obsaženým zejména ve 4. směrnici ES je rovněž to, že umožňuje velké množství variantních přístupů, variantnost je patrná například i z navrhovaných formátů rozvahy ve 4. směrnici, které jsou uvedeny v příloze č. 1 této publikace. Výběr konkrétních přístupů má být proveden buď v rámci předpisů upravujících účetnictví v jednotlivých členských státech

³ Komplex Mezinárodních standardů účetního výkaznictví IFRS obsahuje Koncepční rámec, *Mezinárodní účetní standardy – IAS* – International Accounting Standards, *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví – IFRS* – International Financial Reporting Standards a jejich interpretace.

EU, nebo je volba ponechána na účetních jednotkách. Variantní přístupy ve 4. směrnici byly výsledkem kompromisu mezi koncepcemi účetních systémů a způsoby regulace účetnictví v jednotlivých členských státech EU.

V roce 2000 vyhlásila Evropská komise tzv. novou harmonizační strategii, která obsahovala zásadní koncepční změnu. Evropská komise dospěla k rozhodnutí, že by nebylo efektivní vytvářet nový samostatný systém standardů, když vhodný soubor nadnárodních standardů již byl vytvořen a neustále se zdokonaluje. **Za nástroj regulace evropského účetnictví byly zvoleny IFRS.** Na rozdíl od předchozího záměru harmonizace účetnictví, která používání Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS) pouze umožňovala, tato strategie vyžaduje sestavovat konsolidovanou účetní závěrku společností registrovaných na evropských burzách cenných papírů v souladu s IFRS.

Přehled nejdůležitějších dokumentů Evropského společenství týkajících se aplikace IFRS v časové posloupnosti.

- 27. září 2001 byla vydána Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/65, kterou se mění všechny účetní směrnice s ohledem na pravidla oceňování pro roční účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky určitých forem společností, bank a jiných finančních institucí. Obsahem směrnice je oceňování finančních nástrojů ve fair value.⁴
- 19. července 2002 bylo vydáno Nařízení ES 1606/2002 Evropského parlamentu a Rady „o používání Mezinárodních standardů účetního výkaznictví“ – obsahem je povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku v souladu s IFRS pro registrované společnosti na burzách cenných papírů a dále možnost rozšíření používání IFRS na neregistrované společnosti a na individuální závěrku v závislosti na národní právní úpravě vedení účetnictví těchto subjektů. V září roku 2002 nabylo toto nařízení účinnosti. V souladu s tímto nařízením jsou nejpozději od roku 2005 sestavovány konsolidované účetní závěrky společností emitujících veřejně obchodovatelné cenné papíry v souladu s IFRS. Společnosti emitující pouze dluhové cenné papíry a společnosti, které již v době před vydáním tohoto nařízení aplikovaly jiné mezinárodně uznávané účetní standardy (zejména se jedná o US GAAP), mohly začít aplikovat IFRS až od roku 2007.
- Směrnice 2003/51/ES Evropského parlamentu a Rady z 18. června 2003, kterou se upravují Směrnice 78/660/EHS, 83/349/EHS, 86/635/EHS a 91/674/EHS o ročních a konsolidovaných účetních závěrkách určitých forem společností, bank a ostatních finančních institucí a pojišťoven, obsahuje rozhodnutí, že 4., 7. a další novelizované účetní směrnice zabezpečují soulad mezi závěrkou sestavenou podle směrnice a podle IFRS.
- Nařízení ES 1725/2002 Evropského parlamentu a Rady z 29. září 2003 o přijetí určitých Mezinárodních standardů účetního výkaznictví v souladu s Nařízením ES 1606/2002 Evropského parlamentu a Rady – nařízení obsahově navazuje na Nařízení o IAS z roku 2001.

K zabezpečení implementace IFRS do národních účetních systémů byl vytvořen tzv. **schvalovací mechanismus** IFRS. Základním posláním schvalovacího mechanismu je zajištění právního uznání IFRS v prostředí EU. Ze zásad schvalovacího mechanismu vyplývá, že pouze ty standardy, které jsou schváleny Výborem pro regulaci účetnictví za pomoci poradní skupiny EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group) a zveřejněny v Úředním věstníku, jsou pro účetní jednotky z členských zemí EU povinné.

⁴ Poznámka k překladu:

Termín **fair value** je obvykle překládán ne příliš výstižně pojmem reálná hodnota. Vhodnějším označením by byly zřejmě termíny správná, řádná, objektivní či adekvátní hodnota. V této publikaci budeme používat anglického termínu fair value.

Jak je z uvedeného vývoje regulace účetnictví v EU zřejmé, rozhodující roli hrají v současné době v rámci EU *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*, kterým je věnována tato publikace.

Významnou determinantou vývoje mezinárodní harmonizace je **proces konvergence US GAAP a IFRS**. Přes určité odlišnosti je možno říci, že oba systémy jsou postaveny na podobných principech a postulátech, jsou tedy srovnatelné, neexistují mezi nimi zásadní rozpory a jejich konvergence je možná. Četné výzkumy analyzují oba systémy regulace, jsou řešeny projekty, které postupně odstraňují diference obou systémů. Nově vznikající standardy IFRS jsou již tvořeny ve spolupráci s FASB.⁵

1.2 Mezinárodní standardy účetního výkaznictví

1.2.1 Stručné shrnutí dosavadního vývoje

Cílem této pasáže je stručné seznámení s vývojem instituce, která vydává Mezinárodní standardy účetního výkaznictví, s důležitými orgány, které se na této činnosti podílejí, a s procesem vydávání mezinárodních standardů.

I. Období od roku 1973 do roku 2000

Mezinárodní účetní standardy začaly vznikat v sedmdesátých letech dvacátého století. **Výbor pro tvorbu mezinárodních účetních standardů (IASC)** byl založen v roce 1973, jako nezávislá, soukromá profesní organizace na základě dohody profesních účetních institucí z Austrálie, Kanady, Francie, Německa, Japonska, Mexika, Nizozemska, Velké Británie, Irska a USA. Od roku 1983 se členy IASC staly všechny profesní organizace sdružené v Mezinárodní federaci účetních (IFAC – International Federation of Accountants). Pro představu – v lednu 2000 měl IASC 143 členů ze 104 zemí. Činnost výboru IASC byla řízena Radou, která se skládala z představitelů 13 zemí (skupin zemí) jmenovaných Radou IFAC.

Důležitou podmínkou nezávislosti IASC bylo vyřešení problémů s financováním činnosti. Financování IASC bylo zabezpečeno prostřednictvím podpor poskytovaných organizacemi zastoupenými v Radě, dále příspěvky od IFAC a příspěvky od dalších institucí (podniků, finančních institucí, účetních firem apod.) a výtěžkem z prodeje publikací.

Standardy vydávané IASC byly (a nadále jsou) označovány zkratkou IAS – International Accounting Standards.

V roce 1995 byl vytvořen **poradní sbor (SAC – Standing Advisory Committee)** složený z odborníků účetní profese. Jeho úkolem bylo připomínkovat strategie a plány Rady, připravovat roční zprávu o činnosti Rady, zapojovat odbornou veřejnost do práce IASC a vyhledávat zdroje financování činnosti IASC, aniž by byla ohrožena nezávislost této instituce.

V roce 1997 vytvořila Rada **Stálý interpretační výbor (SIC – Standing Interpretations Committee)**. Úkolem SIC bylo posuzovat sporné účetní problémy, k jejichž řešení bylo přistupováno v praxi nejednotně, a vytvářet k těmto problémům interpretace, které sjednotí řešení problematických otázek v kontextu s existujícími standardy a Koncepčním rámcem. Interpretace tohoto výboru jsou označovány zkratkou SIC a opatřeny pořadovým číslem. Řada z těchto interpretací je stále platná.

⁵ Financial Accounting Standards Board – Rada pro účetní standardy (v USA).

II. Období po roce 2000

Na sklonku roku 1999 bylo rozhodnuto o vytvoření nové organizační struktury instituce vydávající mezinárodní standardy. Bylo rozhodnuto uspořádat IASC jako samostatnou organizaci ve formě nadace (s ohledem na dosavadní i budoucí způsob financování), která bude řízena správci. Cílem změn bylo zefektivnění činnosti IASC. Na základě tohoto rozhodnutí vznikla **Nadace Výboru pro mezinárodní účetní standardy (IASCF – International Accounting Standard Committee Foundation)**, zajišťující financování činnosti prostřednictvím příspěvků velkých účetních firem, soukromých finančních institucí, průmyslových podniků, centrální rozvojové banky a dalších institucí. Nadaci řídí dvacet dva správci, kteří zastupují různé zeměpisné oblasti a profese. Šest členů je ze Severní Ameriky, šest z Evropy, šest z Asie a Oceánie, jeden z Afriky, jeden z Jižní Ameriky a dva z dalších oblastí tak, aby byla zabezpečena územní vyváženost. Správci reprezentují různá profesní zaměření tak, aby byla zabezpečena profesní vyváženost. Správci jmenují členy Rady pro mezinárodní účetní standardy (IASB – International Accounting Standards Board) a sledují efektivnost její práce. Správci jmenují rovněž Poradní sbor a Výbor pro interpretace. V červenci roku 2010 byla nadace IASCF přejmenována na **IFRS Foundation**.

IASB

Rada – IASB – začala pracovat v roce 2001. Rada je plně odpovědná za tvorbu globálně (celosvětově) platných standardů účetního výkaznictví. Standardy nově vydávané IASB již nejsou označovány jako Mezinárodní účetní standardy (IAS), ale jako Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS – International Financial Reporting Standards). Standardy vytvořené před zahájením činnosti této Rady (IASB) zůstávají v platnosti a jsou nadále (i po provedených úpravách) označovány jako Mezinárodní účetní standardy (IAS). Proto v následujícím textu naleznete jak standardy označované zkratkou IAS (neúplná číselná řada začíná IAS 1 a končí IAS 41), tak standardy označované zkratkou IFRS (IFRS 1 až IFRS 13). Termín IFRS se rovněž používá v obecnější rovině – zahrnuje jak jednotlivé standardy (IAS, IFRS), tak i interpretace (SIC a interpretace IFRIC – viz dále), v podstatě tedy obsah celého každoročně vydávaného svazku mezinárodních standardů a interpretací k nim. V souladu s tím bude zkratka IFRS používána i v této publikaci – tedy jako obecný pojem zahrnující všechny složky standardů.

IASB má v současné době patnáct členů na plný úvazek. IASB schvaluje nově vytvořené standardy a změny stávajících standardů, zveřejňované návrhy nových standardů i konečnou verzi interpretací (IFRIC viz dále); pro schválení je vyžadován souhlas minimálně devíti členů IASB. Standardy nejsou vytvořeny pro určité konkrétní prostředí, tím je zajištěn jejich nadnárodní charakter. Soubor standardů je systematicky zkvalitňován, aby zachytil nejlepší přístupy účetní praxe. Při své činnosti rada spolupracuje s tvůrci národních účetních standardů a odbornou veřejností v nejširším slova smyslu.

Předseda IASB řídí skupinu zaměstnanců – odborníků z mnoha zemí světa. Jejich úkolem je podporovat práci IASB a řídit jednotlivé projekty.

Poradní sbor (IFRS Advisory Council, dříve SAC – Standing Advisory Committee)

Změny po roce 2000 se dotkly i Poradního sboru. Poradní sbor byl jmenován správci a má v současné době přibližně 50 členů. Posláním Poradního sboru je umožnit nejširší odborné veřejnosti (skupinám i jednotlivcům) dávat návrhy a doporučení pro činnost IASB. Je zároveň prostředníkem, který informuje IASB o očekávaných dopadech navrhovaných standardů na uživatele a předkladatele účetních závěrek.

Výbor pro interpretace Mezinárodních standardů účetního výkaznictví – IFRS Interpretations Committee

Výbor pro interpretace Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS Interpretations Committee), dříve označován jako International Financial Reporting Interpretations Committee – IFRIC (zkratka IFRIC je dosud užívána pro označení interpretací vydávaných tímto výborem), byl poprvé jmenován správcí nadace IASCF v březnu 2002 a nahradil dosavadní výbor SIC (Standing Interpretations Committee). Úkolem tohoto výboru je (stejně jako tomu bylo v případě předchozího výboru SIC) formou interpretací vytvářet pravidla umožňující jednotnou aplikaci IFRS v případě sporných otázek. Výbor pro interpretace IFRS vydává informační bulletin „Insight“, který obsahuje aktuální informace o projektech. Správci nadace IASCF (od roku 2010 IFRS Foundation) mohou zástupcům regulačních institucí umožnit účastnit se zasedání interpretačního výboru a vyjadřovat svá mínění (bez hlasovacího práva). V současné době jsou zvolenými pozorovateli IOSCO (Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry) a Evropská komise. Zasedání IFRIC jsou, stejně jako zasedání IASB, většinou veřejnosti přístupná.

Přehled o zasedáních IASB, IFRS Interpretations Committee a IFRS Advisory Council lze nalézt na internetových stránkách IASB: <http://www.ifrs.org/>.

Postup tvorby standardů

Postup tvorby standardů je promyšlenou, inspirativní záležitostí. Do procesu tvorby standardů může zasahovat i odborná veřejnost z celého světa, zveřejňované návrhy jsou zdrojem cenných informací, a proto bude vhodné na tomto místě postup tvorby standardů alespoň stručně popsat.

Tabulka č. 1

Tvorba standardů obvykle zahrnuje následující kroky:	
a	Návrh tématu (projektu) se žádostí o identifikaci a posouzení souvisejících otázek, zvážení, zda je problematiku nutno upravit samostatným standardem, či je-li možno daný problém řešit aplikací obecných zásad a definic v Koncepčním rámci (žádost o posouzení problému podávají odborníci pracující při IASB).
b	Studium národních úprav daného problému a řešení užívaných v praxi.
c	Konzultace s Poradním sborem (IFRS Advisory Council) o vhodnosti zařazení daného tématu (povinný krok).
d	Vytvoření poradní skupiny, která bude poskytovat radě doporučení při řešení projektu.
e	Publikování <i>diskusních materiálů</i> (discussion papers) k veřejnému připomínkování. Pozn.: Tyto dokumenty jsou zveřejněny na stránkách IASB: http://www.ifrs.org/ .
f	Publikování <i>Zveřejněného návrhu</i> (ED – Exposure Draft), který muselo schválit nejméně devět (pokud je přítomno méně než 16 členů rady) či deset členů rady, k veřejnému připomínkování (povinný krok). Pozn.: Tyto dokumenty jsou zveřejněny na stránkách IASB: http://www.ifrs.org/ .
g	Publikování <i>Zdůvodnění závěrů</i> v rámci <i>Zveřejněného návrhu</i> (povinný krok).
h	Posouzení připomínek k ED obdržенých ve stanovené lhůtě (povinný krok). Pozn.: Dopisy s připomínkami a komentáři jsou velice zajímavým pramenem informací a jsou rovněž zveřejněny na stránkách IASB: http://www.ifrs.org/ .
i	Uskutečnění veřejného slyšení či testů v praxi, pokud se budou jevit jako účelné.
j	Schválení standardu nejméně devíti (pokud je přítomno méně než 16 členů rady) či deseti hlasy (povinný krok).
k	Publikování <i>zdůvodnění závěrů</i> (basis for conclusions) v rámci standardu (povinný krok).

V rámci obdobného procesu (s dílčími zjednodušeními) jsou vytvářeny a schvalovány i interpretace IFRIC.

Z uvedené tabulky vyplývá, že proces tvorby či úpravy jednotlivých standardů a interpretací je veřejnou záležitostí, což je velkou předností tohoto systému. Odborná veřejnost může vyslovovat své názory na vznikající dokumenty. Aktuálně projednávané otázky lze nalézt na webové adrese <http://www.ifrs.org/>.

1.2.2 Cíle a strukturování IFRS

Účelem této subkapitoly je seznámení čtenáře s cílem, obsahovou náplní publikace obsahující Mezinárodní standardy účetního výkaznictví a se strukturou jednotlivých standardů tak, aby byla usnadněna orientace čtenáře při studiu tohoto dokumentu.

IASB vydává každoročně publikaci obsahující kompletní, aktualizovanou verzi IFRS. **Předmluva** k Mezinárodním standardům účetního výkaznictví vytyčuje zejména základní cíle IFRS Foundation a jejich orgánů (IASB, IFRS Interpretations Committee a IFRS Advisory Council) a náplň jejich činnosti.

První stěžejní obsahovou částí IFRS je **Koncepční rámec**, který formuluje kvalitativní charakteristiky účetního výkaznictví, vytyčuje základní účetní zásady a předpoklady, definuje jednotlivé účetní kategorie, výchozí varianty oceňování a koncepce uchování podnikové podstaty. Koncepčnímu rámci bude věnována samostatná kapitola.

V dalších částech svazku IFRS jsou uvedeny jednotlivé **standards (IFRS a IAS)**, následují jednotlivé **interpretace (SIC a IFRIC)**, významový slovník vybraných výrazů (**glossary**) a nakonec užitečný **rejstřík** (index).

Celý komplex Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS) je primárně určen pro kapitálové společnosti, jejichž cílem je dosahování zisku (tomu je přizpůsobena i terminologie). Cílem IASB je vytvořit komplexní systém kvalitních, srozumitelných a vymahatelných účetních standardů a prosadit jejich celosvětové využití. Účetní závěrky sestavené v souladu s IFRS by měly obsahovat kvalitní, transparentní a srovnatelné informace, relevantní pro uživatele. Ve spolupráci s tvůrci národních účetních standardů je třeba harmonizovat celý komplex IFRS s národními účetními standardy jednotlivých zemí, vždy je však nutno dbát na to, aby bylo přijato nejkvalitnější řešení. Do jaké míry se daří a v budoucnu bude dařit postupně naplňovat tyto obtížné cíle, je otázkou.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví jsou akceptovány v rámci EU, význam IFRS však zdaleka není omezen pouze na tento prostor.

Následující tabulka uvádí přehled vybraných zemí mimo Evropskou unii, které povolují, nebo vyžadují užívání IFRS.

Tabulka č. 2 Přehled vybraných zemí, které užívají IFRS (mimo země EU)

Země nebo oblast	IFRS jsou povoleny	IFRS jsou vyžadovány pro některé domácí kótované společnosti	IFRS jsou vyžadovány pro všechny domácí kótované společnosti	IFRS jsou vyžadovány pro domácí nekótované společnosti
Abú Dhabí – Spojené arabské emiráty			×	
Arménie			×	
Anguilla			×	
Antigua a Barbuda			×	

Argentina			× Od roku 2012	
Arménie			×	
Aruba	×			
Austrálie			Užívání národních standardů, které jsou ekvivalenty IFRS	
Ázerbájdžán	×		IFRS jsou vyžadovány pro všechny banky a velké, státem vlastněné podniky	
Bahamy			×	
Bahrajn			×	
Barbados			×	
Barma (Myanmar)	×			
Bělorusko			IFRS jsou vyžadovány pro všechny banky	
Bermudy	×			
Bolívie	×			
Bosna a Hercegovina			×	
Botswana	×		×	Některé podniky
Brazílie			×	Finanční instituce
Černá Hora			×	Všechny podniky
Chile			×	
Dominika	×			
Dominikánská republika			×	
Dubaj – Spojené arabské emiráty			×	Všechny banky
Ekvádor			× Od roku 2011–2012	
Egypt			×	
Fidži			×	
Ghana			×	
Gibraltar	×			
Grenada			×	
Gruzie			×	
Guatemala			×	
Guyana			×	
Haiti	×			
Honduras			×	
Hongkong			×	
Chorvatsko			×	
Indie			Indie deklarovala záměr přijetí IFRS jako národních standardů od roku 2012–2014	
Irák			×	Všechny banky
Izrael	× S výjimkou bank	× Všechny kótované s výjimkou bank		
Jamajka			×	
Japonsko	×			

Jižní Afrika			×	
Jižní Korea			×	
Jordánsko			×	
Kajmanské ostrovy	×			
Katar			×	
Kanada			×	Od roku 2011
Kazachstán			×	
Keňa				×
Kostarika			×	
Kuvajt			×	
Kyrgyzstán			×	
Laos	×			
Lesotho	×			
Libanon				×
Libye			×	Komerční banky
Macao	×			
Madagaskar				Některé podniky
Makedonie			×	
Malawi			×	
Maledivy	×			
Maroko	×	Pro nefinanční kótované společnosti	×	Finanční instituce
Mauricius			×	
Mongolsko			×	Všechny podniky
Mozambik	×			Banky, velké nekótované společnosti, pro střední podniky od roku 2011
Namibie			×	
Nepál			×	
Nový Zéland			×	
Nigérie			×	Od roku 2012
Nikaragua			×	
Oman			×	
Panama			×	
Papua-Nová Guinea			×	
Paraguay	×			
Peru			×	
Salvador	×			
Saúdská Arábie		×		
Sierra Leone			×	
Slovinsko	×		×	Finanční instituce
Spojené státy americké				IFRS povoleny pro nekótované společnosti
Srbsko			×	
Srí Lanka	×			
Surinam	×			
Svazijsko	×			

Švýcarsko		Nadnárodní společnosti musejí zvolit IFRS nebo US GAAP		
Tádžikistán			×	
Tanzanie			×	
Trinidad a Tobago			×	Všechny společnosti
Turecko			×	
Uganda	×			
Ukrajina			×	
Venezuela			×	
Zambie			×	
Zimbabwe	×			

Pramen (zestručněno a upraveno): Deloitte Touche Tohmatsu, verze z roku 2011; <http://www.iasplus.com/country/useias.htm>.

Pokud bychom porovnali vývoj akceptace IFRS v jednotlivých zemích v čase, zjistili bychom, že počet zemí, které IFRS užívají, neustále vzrůstá. K největšímu nárůstu užívání IFRS dochází zejména v méně rozvinutých zemích, které dokonce v některých případech zavádějí IFRS jako jedinou účetní normu pro všechny účetní jednotky, nejen tedy pro kótované společnosti. Důvodem zřejmě je, že tyto země neměly potřebně rozvinutou vlastní právní úpravu účetnictví, a tak využily ke zkvalitnění účetního výkaznictví IFRS v plně šíři.

V souvislosti s přijetím IFRS jako základní normy pro regulaci účetnictví v rámci EU jsou zcela logicky určité části IFRS podrobovány kritice ze stran jednotlivých zemí, které přirozeně tendují k prosazování řešení, která jsou blízká jejich národním přístupům a zvyklostem. Je velkým rizikem, aby se z tlaku, jehož podstatou je odborná rozepře, nestal tlak, jehož základem je spíše politika jednotlivých zemí, případně lobby nadnárodních koncernů. Velice silnou roli při prosazování změn v rámci IFRS mají i přístupy obsažené v US GAAP. Pozice IASB není v této situaci jistě snadná. Je nutno si uvědomit, že přes veškerou snahu a vytyčené cíle jsou (a musejí být) mezinárodní standardy vždy výsledkem určitých kompromisů a současného stavu vědění. Čtenář by je proto měl studovat s porozuměním, ale i kriticky odhalovat jejich úskalí, existující problémy a nekompatibilitnosti. Pouhé nekritické přijímání standardy vyžadovaných přístupů neumožní odhalit problémy vypovídací schopnosti účetní závěrky sestavené v souladu s IFRS.

Tabulka č. 3

Přehled vydaných mezinárodních standardů k datu vydání této publikace			
IFRS 1	První přijetí mezinárodních standardů účetního výkaznictví First-time Adoption of International Financial Reporting Standards	IAS 17	Leasing Leases
IFRS 2	Úhrady vázané na akcie Share-based Payment	IAS 18	Výnosy Revenue
IFRS 3	Podnikové kombinace Business Combination	IAS 19	Zaměstnanecké požitky Employee Benefits
IFRS 4	Pojistné smlouvy Insurance Contracts	IAS 20	Vykazování státních dotací a zveřejňování státní podpory Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance

IFRS 5	Dlouhodobá aktiva držena k prodeji a ukončované činnosti Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operation	IAS 21	Dopady změn měnových kurzů The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates
IFRS 6	Průzkum a hodnocení nerostných zdrojů Exploration for and Evaluation of Mineral Resources	IAS 23	Výpůjční náklady Borrowing Costs
IFRS 7	Finanční nástroje: Zveřejňování Financial Instruments: Disclosures	IAS 24	Zveřejnění spřízněných stran Related Party Disclosures
IFRS 8	Provozní segmenty Operating segments	IAS 26	Penzijní plány Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans
IFRS 9	Finanční nástroje Financial Instruments	IAS 27	Konsolidovaná a individuální účetní závěrka Consolidated and Separate Financial Statements
IFRS 10	Konsolidovaná účetní závěrka Consolidates Financial Statements	IAS 28	Investice do přidružených podniků Accounting for Investments in Associates
IFRS 11	Společná uspořádání Joint Arrangements	IAS 29	Vykazování v hyperinflačních ekonomikách Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
IFRS 12	Zveřejnění účasti v jiných účetních jednotkách Disclosure of Items in Other Entities	IAS 31	Vykazování účasti ve společných podnicích Financial Reporting of Interests in Joint Ventures
IFRS 13	Oceňování ve fair value Fair Value Measurement	IAS 32	Finanční nástroje: zveřejňování a vykazování Financial Instruments: Disclosures and Presentation
IAS 1	Sestavování a zveřejňování účetní závěrky Presentation of Financial Statements	IAS 33	Zisk na akcii Earnings Per Share
IAS 2	Zásoby Inventories	IAS 34	Mezitímní účetní výkaznictví Interim Financial Reporting
IAS 7	Výkaz peněžních toků Statement of Cash Flows	IAS 36	Snížení hodnoty aktiv Impairment of Assets
IAS 8	Účetní pravidla, změny v účetních odhadech a chyby Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors	IAS 37	Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
IAS 10	Události po rozvahovém dni Events After the Balance Sheet Date	IAS 38	Nehmotná aktiva Intangible Assets
IAS 11	Smlouvy o zhotovení ⁶ Construction Contracts	IAS 39	Finanční nástroje: účtování a oceňování Financial Instruments: Recognition and Measurement
IAS 12	Daně ze zisku Income Taxes	IAS 40	Investice do nemovitostí Investment Property
IAS 16	Pozemky, budovy a zařízení Property, Plant and Equipment	IAS 41	Zemědělství Agriculture

⁶ Název standardu je též překládán jako *Stavební smlouvy*.

Tabulka č. 4

Přehled vydaných interpretací k datu vydání této publikace			
IFRIC 1	Změny v existujících závazcích souvisejících s vyřazením, reaktivací a podobných závazcích Changes in Existing Decommissioning, Restoration and Similar Liabilities	IFRIC 18	Transfery aktiv od zákazníků Transfers of Assets from Customers
IFRIC 2	Členské podíly v družstvech a podobné nástroje Members' Shares in Co-operative Entities and Similar Instruments	IFRIC 19	Vypořádání finančních závazků kapitálovými nástroji Extinguishing Financial Liabilities with Equity Instruments
IFRIC 4	Určení, zda smlouva obsahuje leasing Determining Whether an Arrangement Contains a Lease	SIC 7	Zavedení eura Introduction of the Euro
IFRIC 5	Práva na podíly ve fondech pro vyřazení, reaktivaci a životní prostředí Rights to Interests Arising from Decommissioning, Restoration and Environmental Rehabilitation Funds	SIC 10	Státní podpora bez specifické vazby k provozním činnostem Government Assistance – No Specific Relation to Operating Activities
IFRIC 6	Závazky vzniklé z účasti na specifických trzích – odpad (likvidace odpadu) z elektrických a elektronických zařízení Liabilities Arising from Participating in a Specific Market – Waste Electrical and Electronic Equipment	SIC 12	Konsolidace – jednotky zvláštního určení Consolidation – Special Purpose Entities
IFRIC 7	Aplikace přístupu přepracování podle IAS 29 – Vykazování v hyperinflačních ekonomikách Applying the Restatement Approach under IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies	SIC 13	Spoluovládané jednotky – nepeněžní vklady spoluvlastníků Jointly Controlled Entities – Non-Monetary Contributions by Ventures
IFRIC 10	Mezitímní účetní závěrka a snížení hodnoty Interim Financial Reporting and Impairment	SIC 15	Operativní nájmy – pobídky Operating Leases – Incentives
IFRIC 12	Dohody o poskytování servisních služeb Service Concession Arrangements	SIC 25	Daně ze zisku – změny v daňovém statutu podniku nebo jeho akcionářů Income Taxes-Changes in the Tax Status of an Entity or its Shareholders
IFRIC 13	Zákaznické věrnostní programy Customer Loyalty Programmes	SIC 27	Vyhodnocování podstaty transakcí uzavřených právní formou leasingu Evaluating the Substance of Transaction Involving the Legal Form of a Lease
IFRIC 14	IAS 19 – Limit u aktiv z definovaných požitků, minimální požadavky na financování a jejich vzájemné souvislosti IAS 19—The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction	SIC 29	Zveřejňování – ujednání o poskytování licenčních služeb Disclosure-Service Concession Arrangements

IFRIC 15	Smlouvy o výstavbě nemovitostí Agreements for the Construction of Real Estate	SIC 31	Výnosy – barterové transakce zahrnující reklamní služby Revenue-Barter Transactions Involving Advertising Services
IFRIC 16	Zajištění čisté cizoměnové investice Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation	SIC 32	Nehmotná aktiva – náklady na webové stránky Intangible Assets-Web Site Costs
IFRIC 17	Rozdělování nepeněžních aktiv vlastníkům Distributions of Non-cash Assets to Owners		

Struktura obsahu jednotlivých standardů

Jednotlivé standardy obvykle zachovávají následující formální strukturu.

- Obsah.
- Úvod – obsahuje základní shrnutí důvodů pro vydání standardu a hlavních východisek (jedná se v podstatě o velice stručné shrnutí obsahu).
- Text standardu obvykle obsahuje (v závislosti na předmětu standardu) následující části:
  - ♦ cíl;
  - ♦ rozsah působnosti;
  - ♦ výchozí definice (ve standardech IFRS jsou definice uvedeny v rámci dodatků);
  - ♦ pravidla rozpoznání (recognition⁷) vykládaného prvku či transakce v účetnictví;
  - ♦ oceňování v okamžiku rozpoznání a k bilančnímu dni;
  - ♦ zveřejnění – v této části specifikují standardy své požadavky na zveřejnění informací týkajících se daného tématu v účetní závěrce;
  - ♦ datum účinnosti.
- Dodatky (Appendix), ilustrační příklady (Illustrative Examples – IE), aplikační poznámky či příručky (Application Guidance – AG).
- Zdůvodnění závěrů (Basic for Conclusions – BC) – studium příkladů a zejména zdůvodnění závěrů umožní lepší pochopení standardu, často obsahuje základní body, o kterých probíhala diskuse při tvorbě a schvalování standardu, a vysvětlení důvodů, proč bylo určité řešení přijato.
- Implementační příručka (Implementation Guidance – IG) – je obsažena jen u některých standardů.
- Tabulkový přehled změn provedených ve standardu (Table of Concordance) – došlo-li ke změnám standardu od posledního vydání.

⁷ Tento termín lze též vyložit jako určení okamžiku zachycení daného předmětu či transakce v účetnictví či zavedení do účetních knih.

Koncepční rámec finančního výkaznictví – východisko Mezinárodních standardů účetního výkaznictví

Koncepční rámec finančního výkaznictví

Koncepční rámec je důležitou úvodní částí IFRS. Jsou zde definovány účetní zásady a předpoklady, základní prvky účetní závěrky – aktiva, závazky, vlastní kapitál, výnosy a náklady, kritéria pro uznání a vyjádření těchto prvků v účetní závěrce a výchozí báze jejich ocenění. Definice a zásady uvedené v Koncepčním rámci zásadním způsobem ovlivňují obsah informací zveřejňovaných v účetní závěrce. Jednotlivé standardy, které se zabývají konkrétními oblastmi a účetními problémy, z těchto definic vycházejí; pochopení Koncepčního rámce je proto důležitým předpokladem pro porozumění všem následujícím standardům. V současné době je Koncepční rámec přepřpracován. Část Koncepčního rámce je nová, některé části dosud zůstaly nepřepřpracované a některé anoncované součásti zatím chybějí. Aktualizace Koncepčního rámce byla potřebná, původní text vznikl v roce 1989 a postupem času zastarával. V současné době je dokončena první fáze projektu, dokončené a předpokládané kapitoly Koncepčního rámce uvádíme v následujícím přehledu.

Tabulka č. 5 Současná struktura Koncepčního rámce IFRS

Číslo kapitoly	Název kapitoly	Poznámka
1.	Cíl účetního výkaznictví pro obecné účely	Nová, přepřpracovaná součást Koncepčního rámce
2.	Koncept vykazující jednotky	Kapitola je ve fázi přípravy – Exposure Draft ED/2010/2
3.	Kvalitativní charakteristiky užitečnosti účetních informací	Nová, přepřpracovaná součást Koncepčního rámce
4.	Koncepční rámec (1989): <ul style="list-style-type: none"> • základní předpoklady • prvky účetních výkazů • rozpoznání (uznání) prvků účetních výkazů • oceňování prvků účetních výkazů • koncept uchování kapitálu 	Zbývající text z původního Koncepčního rámce z roku 1989

Projekt přepřpracování Koncepčního rámce je celkově rozvržen do osmi fází, které se nacházejí v různých stadiích rozpracovanosti, jak vyplývá z následujícího přehledu.

Tabulka č. 6 Fáze projektu zaměřeného na přepřpracování Koncepčního rámce

Fáze projektu	Tematické zaměření	Poznámka
A.	Cíle a kvalitativní charakteristiky	Tato fáze byla dokončena v září 2010 a stala se součástí Koncepčního rámce (viz výše kapitoly 1 a 3) s platností ode dne vydání

B.	Definice prvků, rozpoznání a odúčtování	Práce na této fázi jsou zatím v počátečních stádiích, zatím nebyl publikován ani diskusní materiál k tomuto tématu
C.	Oceňování	Práce na této fázi jsou zatím v počátečních stádiích, zatím nebyl publikován ani diskusní materiál k tomuto tématu. Projektu byla přidělena nižší priorita a další kroky jsou očekávány nejdříve v prosinci 2011
D.	Koncept vykazující jednotky	Projekt, který je ve fázi Exposure Draft, byla přidělena nižší priorita a další kroky jsou očekávány nejdříve v prosinci 2011
E.	Meze účetního výkaznictví, prezentace a zveřejnění	Práce na této fázi projektu zatím nebyly zahájeny
F.	Účel a status Konceptního rámce	Práce na této fázi projektu zatím nebyly zahájeny
G.	Aplikace Konceptního rámce pro neziskové účetní jednotky	Práce na této fázi projektu zatím nebyly zahájeny
H.	Případně další otázky	Práce na této fázi projektu zatím nebyly zahájeny

V Konceptním rámci je vymezen:

- účel konceptního rámce, informační potřeby uživatelů účetní závěrky a základní typy ekonomických rozhodnutí, k nimž jsou užívány účetní informace;
- cíl účetní závěrky;
- kvalitativní charakteristiky účetní závěrky;
- obsah a způsob rozpoznání základních prvků, které tvoří obsah účetní závěrky;
- koncepty oceňování;
- pojetí kapitálu a uchování kapitálu.

2.1 Role Konceptního rámce, uživatelé a cíle účetní závěrky

Konceptní rámec nastoluje základní ideový koncept, ze kterého vycházejí konkrétní požadavky jednotlivých standardů. Je základním nástrojem sjednocení přístupu k sestavení účetní závěrky. Znalost Konceptního rámce je podmínkou k porozumění jednotlivým standardům i prezentovaným účetním závěrkám. V případě, že není určitá oblast upravena konkrétním standardem, jsou východiskem účetního zobrazení obecné principy deklarované v Konceptním rámci. V některých ojedinělých případech může dojít k tomu, že jsou požadavky konkrétního standardu v rozporu s Konceptním rámcem. V těchto případech má před požadavky Konceptního rámce přednost úprava vyžadovaná konkrétním standardem.

Konceptní rámec vychází z vymezení uživatelů účetní závěrky a jejich informačních potřeb. Účetní závěrka je určena zejména externím uživatelům a musí se přizpůsobovat jejich potřebám. Mezi nejvýznamnější skupiny uživatelů účetní závěrky patří zejména: investoři – potenciální či současní držitelé majetkových účastí, potenciální či současní věřitelé, zaměstnanci, dodavatelé, odběratelé, konkurenční podniky, stát a orgány státní správy, finanční analytici, poradci, žurnalisté, nejširší veřejnost. Investoři požadují informace o dosaženém zisku, rentabilitě investic, riziku spojeném s investicí, o schopnosti platit dividendy. Účetní informace slouží vlastníkům ke kontrole činnosti manažerů. Věřitelé požadují informace, ze kterých je možno usoudit, zda je podnik schopen

uhradit své závazky včetně úroků. Zaměstnanec zajímá stabilita podniku, ziskovost, dlouhodobá schopnost podniku poskytovat pracovní příležitosti, vyplácet mzdy, případně penzijní požitky. Dodavatelé i odběratelé – zejména ti strategičtí – analyzují účetní informace, aby mohli odhadnout perspektivu dlouhodobého obchodního vztahu. Stát vyžaduje statistické údaje o činnosti podniku, podklady pro vyčíslení daní či pro regulaci činnosti podniku. Veřejnost se zajímá o účetní informace s ohledem na zjištění perspektiv zaměstnání v podniku, informuje se o ekonomických i mimoekonomických aktivitách podniku (např. ekologických).

Cílem účetní závěrky je **informovat** uživatele účetní závěrky **o finanční situaci a o změnách ve finanční situaci podniku**. Uživatelé hodnotí schopnost podniku generovat peněžní prostředky s potřebnou jistotou i rozložením v čase, protože podnik musí hradit své splatné závazky a vytvářet zisk, který rozděluje vlastníkům. Ke zhodnocení finanční situace jsou potřeba informace o současné i minulé struktuře pasiv, likviditě (likvidita – dostupnost peněz v blízké budoucnosti), solventnosti (solventnost – dlouhodobější schopnost uhrazovat včasné závazky) i o schopnosti podniku přizpůsobit se pružně změnám ekonomické reality. Účetní závěrka, která zachycuje, jak podnik dokáže optimalizovat strukturu svých zdrojů, vytvářet zisk a racionálně řídit peněžní toky, poskytuje zároveň informace důležité k odhadům budoucího vývoje podniku.

Informace o **finanční situaci**, které jsou obsaženy zejména v *rozvaze* [ve standardech je místo termínu rozvaha (angl. balance sheet) užíván termín *výkaz o finanční situaci* (angl. statement of financial position)], pomohou uživateli odpovědět na otázky, jaké budou budoucí potřeby cizích zdrojů (úvěrů), ale i jak bude podnik úspěšný v jejich získávání

Informace o **změnách ve finanční situaci** umožňují uživateli zhodnotit finanční výkonnost podniku. Finanční výkonnost podniku lze hodnotit *pod zorným úhlem akruálního principu* (viz dále) – z tohoto pohledu informuje uživatele účetních informací o výkonnosti podniku zejména *výkaz o úplném výsledku hospodaření* (statement of comprehensive income), nebo na základě analýzy v minulosti uskutečněných *peněžních toků* – v tomto případě je podkladem hodnocení zejména *výkaz peněžních toků*.

2.2 Základní předpoklady sestavení účetní závěrky

Koncepční rámec vychází ze dvou základních předpokladů sestavení účetní závěrky – jedná se o akruální bázi a předpoklad trvání podniku v budoucnosti.

Akruální báze

Účetní závěrka sestavená na akruální bázi odráží (rozpoznává, uznává) výsledky transakcí a jiných nastalých skutečností v období, kdy k nim dochází (se kterými věcně a časově souvisí), a nikoliv jen/až v okamžiku, kdy jsou realizovány s nimi související peněžní toky. Tento princip tedy vyvolává potřebu časového rozlišení výdajů a příjmů, tvorby dohadných položek a rezerv. Výsledek hospodaření zjištěný na akruální bázi je vyčíslen jako rozdíl výnosů a nákladů a lépe odráží výkonnost podniku v daném účetním období než výsledek zjištěný na základě peněžní (cash) báze – tedy jako rozdíl příjmů a výdajů. Proto je akruální báze celosvětově uznávaným a přijímaným východiskem podvojného účetnictví.

Předpoklad trvání účetní jednotky

Účetní závěrka vychází za normálních okolností z předpokladu **trvání podniku** v budoucnosti (going concern), který znamená, že podnik neuvažuje o ukončení činnosti, ani není nucen

likvidovat nebo podstatně zúžit rozsah své podnikatelské činnosti a bude pokračovat v podnikání v dohledné budoucnosti.

Vedení účetní jednotky musí při přípravě účetní závěrky objektivně posoudit, zda je tento předpoklad zachován. Pokud má vedení účetní jednotky pochybnosti o dalším trvání podniku, je tuto nejistotu povinně zveřejnit. Jestliže předpoklad splněn není, účetní závěrka musí být sestavena v souladu s touto skutečností. Podnik musí zveřejnit v účetní závěrce, že předpoklad trvání podniku není splněn, a uvede důvody vedoucí k pravděpodobnému ukončení činnosti podniku.

IAS 1 – Sestavování a zveřejňování účetní závěrky, obecná východiska dále doplňuje o následující předpoklady:

Periodicita vykazování

Účetním obdobím je jeden rok (kalendářní či hospodářský). Účetní výkazy se sestavují periodicky, nejméně jednou ročně. Pokud se účetní závěrka předkládá za období delší či kratší než jeden rok, účetní jednotka zveřejní důvod zkrácení respektive prodloužení účetního období.

Věrné a poctivé zobrazení skutečnosti

Účetní závěrka by měla prezentovat poctivě finanční situaci, výkonnost a peněžní toky účetní jednotky. Věrná prezentace vyžaduje přesné zobrazení účinků transakcí a dalších skutečností a podmínek v souladu s definicemi a kritérii rozpoznání aktiv, závazků, výnosů a nákladů uvedených v Koncepčním rámci, které jsou dále konkretizovány v jednotlivých standardech.

Standard IAS 1 uvádí, že správná aplikace IFRS vede většinou k věrnému a poctivému zobrazení skutečnosti v účetnictví.

Pouze v ojedinělých případech může vedení společnosti dojít k závěru, že aplikace některého ustanovení IFRS by byla zavádějící (tedy v rozporu s cílem IFRS deklarovaným v Koncepčním rámci). V tomto případě se lze odklonit od aplikace dílčího ustanovení, uvést v komentáři k účetním výkazům, proč nebyl aplikován požadavek IFRS a jaké řešení bylo přijato. Pokud přijaté řešení ovlivní i účetní závěrky následujících účetních období, je nutno provést zveřejnění týkající se přijatého odlišného účetního řešení i v následujících účetních obdobích.

2.3 Kvalitativní charakteristiky účetní závěrky

Koncepční rámec vymezuje dvě hlavní kvalitativní charakteristiky účetní závěrky:

- relevanci;
- věrnost, spolehlivost zobrazení.

Aby byly informace pro uživatele užitečné, musejí být z hlediska jejich informačních potřeb **relevantní**, to znamená, že ovlivní jejich rozhodování. Informace jsou relevantní, pokud ovlivňují ekonomická rozhodnutí uživatelů tím, že jim umožňují hodnotit minulé a předvídat budoucí události, pokud potvrzují či korigují jejich minulé hodnocení a ovlivní jejich budoucí rozhodování a chování.

Relevance informací je ovlivněna jejich *významností*. Informace je významná, pokud by její vynechání nebo chybné uvedení mohlo ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která na základě informací v účetní závěrce provádějí uživatelé. V některých případech je informace sama o sobě (svou podstatou) pro uživatele důležitá (relevantní), bez ohledu na její kvantitativní váhu. Například informace o otevření nové pobočky v zahraničí či o zavedení nového druhu výroby může ovlivnit

zhodnocení rizik a příležitostí, před nimiž podnik stojí, bez ohledu na současnou výši výsledků, kterých podnik z nově otevřené pobočky či nově zavedeného druhu výroby již dosáhl.

V jiných případech je pro posouzení významnosti informace důležitá jak podstata informace (její specifická kvalita), tak kvantitativní váha informace. Účetní výkazy obsahují položky, které jsou výsledkem sumarizace (agregace) často velkého množství dat (událostí, transakcí). Vždy je třeba hledat rovnováhu mezi přílišnou podrobností vykazovaných informací, která může vést k nepřehlednosti a rozměňování informačního potenciálu účetních informací, a na druhé straně přílišnou sumarizací, při které by byly ztraceny informace důležité pro rozhodování uživatelů účetních informací. Například při stanovení vhodné klasifikace dlouhodobých hmotných aktiv či zásob má brát účetní jednotka v úvahu jak specifický charakter jednotlivých složek a způsob oceňování aktiv uvnitř obou skupin, tak i jejich účetní hodnotu (například ve vztahu k bilanční sumě).

Při posouzení významnosti informace je vždy třeba vycházet z konkrétní charakteristiky účetní jednotky, za kterou má být tato informace poskytována. Kvantitativní hladina významnosti je dána především velikostí účetní jednotky a často je v praxi odvozována z celkové bilanční sumy. Podstatnost (důležitost) informace je třeba hodnotit v souvislosti s charakterem podnikatelských aktivit účetní jednotky.

Relevance informace bezprostředně souvisí s tím, zda je informace podána včas. Požadavek na *včasnost* informací se může dostat do rozporu se spolehlivostí informací. Aby byly informace k dispozici včas, je třeba je někdy vykazovat dříve, než jsou známy veškeré aspekty transakce nebo jiné skutečnosti, tím se může snížit jejich spolehlivost. Pokud se naopak informace vykazují, až když jsou známy všechny související aspekty, mohou být sice velice spolehlivé, ale málo užitečné pro uživatele, kteří se již mezitím museli rozhodnout. Při hledání rovnováhy mezi relevancí a spolehlivostí je hlavním kritériem snaha co nejlépe uspokojit potřeby ekonomického rozhodování uživatelů. Podnik vždy musí zvážit (i s ohledem na definice základních prvků rozvahy), zda bude informace o určitých skutečnostech s ohledem na včasnou informovanost uživatelů poskytovat přímo v účetních výkazech, či zda tuto informaci poskytne v komentáři k účetním výkazům.

Podstatnou vlastností informací uváděných v účetní závěrce je jejich *srozumitelnost* pro uživatele. Z tohoto hlediska se u uživatelů předpokládá, že mají dostatečné znalosti podnikatelských a ekonomických aktivit i účetnictví. Informace o složitých záležitostech, které jsou obsahem účetní závěrky, vzhledem k jejich významu pro potřeby ekonomického rozhodování uživatelů, nemohou být pochopitelně z účetní závěrky vyňaty z důvodu obtížné srozumitelnosti pro některé uživatele.

Uživatelská rozhodnutí jsou založena na volbě mezi různými alternativami, jinými slovy na srovnávání, proto má pro uživatele účetních výkazů zásadní význam *srovnatelnost* účetních informací v časové řadě i mezi podniky. Z časové řady údajů lze provést analýzu trendů dalšího vývoje; srovnáním účetních informací mezi podobnými podniky lze zhodnotit relativní situaci podniku. Podmínkou srovnatelnosti informací v časové řadě je zachování konzistence účetních metod a postupů. Požadavek na stálost metod však nesmí být překážkou ke změnám účetní metody, jejichž cílem je dosáhnout zkvalitnění účetních informací. Ke změně však může dojít pouze za předpokladu, že povede k vhodnějšímu vykazání uskutečněných transakcí a událostí. Potřeba změny účetních politik může být vyvolána například v důsledku trvalé významné změny zaměření podnikové činnosti. Ke změně účetních pravidel dochází také v souvislosti se změnami standardů a interpretací. Pokud dochází ke změně metody, je nutno, aby byly vyčísleny

dopady této změny a aby byly přepočteny zpětně i relevantní informace z účetních závěrek před změnou; tato zásada je ošetřena v IAS 8 – *Účetní politiky, změny v účetních odhadech a chyby*.

V zájmu zachování srovnatelnosti účetních závěrek podniku v čase je třeba zachovávat rovněž kontinuitu vykazovaných položek, což předpokládá neměnit bez závažných důvodů obsah a způsob ocenění položek obsažených v účetních výkazech. IAS 1 vyžaduje, aby zveřejněné číselné údaje obsažené v účetní závěrce za běžné i minulé období byly srovnatelné. Pokud dojde ke změně ve vykazování, je nutno zajistit srovnatelnost částek vykazovaných v účetních výkazech za minulé období (či minulé období). Tyto výkazy je tedy nutno upravit tak, aby odpovídaly současné struktuře a nově přijatým účetním metodám. Pokud není možno překlasifikovat srovnatelné položky, zveřejní podnik zdůvodnění této skutečnosti a popíše podstatu změn, které nastaly (tato problematika je rovněž řešena v rámci IAS 8 a IAS 1). Z hlediska srovnatelnosti je rovněž nutno, aby byl uživatel účetní závěrky informován o použitých účetních metodách, což se odráží v požadavcích na zveřejnění informací ve většině standardů.

Aby byly informace užitečné, musejí být **spolehlivé**. Informace jsou spolehlivé, pokud neobsahují závažnou chybu či zkreslení a vyjadřují věrně to, co vyjadřovat mají, jinými slovy musejí být neutrální, kompletní, bezchybné a ověřitelné.

Aby byly informace účetní závěrky spolehlivé, musejí být *neutrální*, to je nestranné. Účetní závěrka není nestranná, pokud výběrem nebo uváděním informací ovlivňuje rozhodování nebo úsudek uživatele takovým způsobem, aby bylo dosaženo předem stanoveného výsledku nebo závěru.

Informace účetní závěrky musejí být *úplné*. Opomenutí informací by mohlo být důvodem toho, že informace budou matoucí nebo klamné, a proto nespolehlivé. Na tomto místě však Koncepční rámec zároveň uvádí, že při zjišťování předkládaných informací by měly být v rovnováze náklady na jejich zjištění a užitek, který tyto informace přinášejí.

Koncepční rámec zdůrazňuje, že věrné a spolehlivé zobrazení skutečnosti nemusí, a v mnoha případech ani nemůže, být absolutně přesné. Užití odhadů je v účetnictví v mnoha případech nutností a možnou nepřesnost odhadů nelze považovat za chybu. Na druhé straně je třeba vzít v úvahu spolehlivost účetních odhadů – informace mohou být relevantní, ale svou podstatou tak nespolehlivé, že jejich vyjádření v účetních výkazech může být až zavádějící. Pokud je například oprávněnost výše náhrady z titulu pojistné události sporná, nemusí být vhodné a správné vykazovat celkovou (velmi nejistou) vyšší pohledávky v rozvaze. U takové pohledávky je třeba zveřejnit její odhadnutou výši a okolnosti jejího vzniku v komentáři k účetním výkazům, popřípadě vyčíslit její výši s ohledem na počet pravděpodobnosti (je-li to vzhledem k okolnostem vhodné).

Důležitou podmínkou spolehlivosti účetních informací je jejich *ověřitelnost*, průkaznost. Ověření informací může být přímé, nebo nepřímé. Přímé ověření lze provést porovnáním se skutečností (například kontrola pokladní hotovosti). Nepřímé ověření vychází z kontroly vstupních dat do určitého modelu či vzorce a přepočítání s užitím té samé metody, které bylo užito při původním výpočtu. Jako příklad je v Koncepčním rámci uváděna kontrola ocenění spotřeby zásob při využití příslušné metody (např. FIFO). Pokud nejsou účetní informace těmito způsoby ověřitelné, je třeba, aby účetní jednotka zveřejnila vysvětlení dostatečné k tomu, aby uživatel sám mohl posoudit spolehlivost těchto informací, požadavek je relevantní zejména v situaci, kdy účetní jednotka užije odhadů. V tomto případě musí zveřejnit, jakým způsobem k těmto odhadům došla – tedy jakých metod užívala, jaké faktory a okolnosti brala v úvahu, zda využila znaleckých posudků apod.

Z výše uvedených kvalitativních charakteristik účetní závěrky vycházejí účetní jednotky při jejím sestavování. Sestavování účetní závěrky v souladu s IFRS je náročným a poměrně

nákladným procesem, proto se Koncepční rámec zabývá i otázkou rovnováhy užitek z vykazovaných informací a vynaložených nákladů na zjištění těchto informací. *Rovnováha mezi užitek a náklady* úzce souvisí se zásadou významnosti. Informační přínosy by měly být větší než náklady vynaložené na získání daných informací. Zhodnocení přínosů a nákladů je však vždy otázkou úsudku, mnohdy je kvantifikace informačních přínosů velice obtížná, proto je cílem IASB svázání rovnováhy přínosů a nákladů na získání adekvátních informací obecně – tedy ne ve vazbě na konkrétní podmínky účetní jednotky. To však neznamená nastolení stejných požadavků na výkaznictví pro všechny subjekty. Rozdíly v hodnocení rovnováhy přínosů a užitek, a tedy i rozdílné posouzení povinností účetních jednotek určité informace zjišťovat a zveřejňovat, mohou vzniknout s ohledem na různou velikost subjektů, různé způsoby získávání kapitálu (veřejně nebo soukromě), potřeby různých uživatelů apod.

2.4 Definice a rozpoznání⁸ základních prvků účetní závěrky

Část řešící problematiku definic základních prvků účetní závěrky nebyla dosud aktualizována, a vychází tedy z původní verze Koncepčního rámce z roku 1989.

Základními prvky účetní závěrky jsou:

- prvky vztahující se k vyjádření finanční situace:
  - ♦ aktiva;
  - ♦ závazky;
  - ♦ vlastní kapitál;
- prvky vztahující se k výkonnosti (respektive k výsledku hospodaření, který je často užívaným měřítkem výkonnosti):
  - ♦ náklady;
  - ♦ výnosy.

2.4.1 Definice aktiva

Aktivum využívané podnikem má tyto znaky:

- jeho existence (respektive právo účetní jednotky disponovat aktivem) je výsledkem minulých skutečností;
- očekává se, že přinese podniku budoucí ekonomický prospěch.

Definice aktiva vymezuje jeho základní rysy; aby bylo možno aktivum vykázat v rozvaze (aby se stalo rozvahovým aktivem), musejí být splněny následující podmínky:

- budoucí ekonomický prospěch poplyne do podniku s dostatečnou jistotou;
- spolehlivá ocenitelnost.

Budoucím ekonomickým prospěchem obsaženým v aktivu se rozumí jeho potenciál přispět přímo nebo nepřímo k toku peněz a peněžních ekvivalentů do podniku. Podnik obvykle používá svá aktiva k výrobě výrobků nebo k poskytování služeb, za které jsou zákazníci ochotni platit a tím

⁸ **Rozpoznání (recognition)** – též zaknihování, zachycení v účetnictví, uznání pro zobrazení v účetnictví) je termínem, který je v IFRS často používán. Rozpoznání je proces vedoucí k vyjádření určité položky v rozvaze nebo ve výsledovce na základě toho, že vyhovuje definici základního prvku účetní závěrky. Položku, která má podstatné rysy základního prvku, ale nesplňuje kritéria pro uznání, lze uvést, pokud je relevantní pro uživatele, v komentáři k účetním výkazům.

přispívat k toku peněz do podniku. Budoucí ekonomický prospěch obsažený v aktivu však může plynout do podniku řadou způsobů. Aktivum například může být použito samostatně nebo v kombinaci s jinými aktivy při výrobě výrobků nebo poskytování služeb, směněno za jiná aktiva, použito k vypořádání závazku, nebo rozděleno mezi vlastníky podniku.

Náklad na pořízení aktiva není uznán (aktivován) a vykázán v rozvaze jako aktivum, pokud není pravděpodobné, že přinese podniku ekonomický prospěch po ukončení běžného účetního období. Takovou transakci je třeba vyjádřit naopak jako náklad běžného období a vykázat jej ve výkazu o úplném výsledku hospodaření.

Důležitou podmínkou pravděpodobnosti budoucího ekonomického prospěchu z aktiva je jistota, že si podnik bude moci prospěch z aktiva přisvojit. Jinými slovy, aktivum musí být podnikem kontrolováno – podnik musí mít právo a schopnost užítky z aktiva využít a může zabránit zcizení prospěchu z užívání aktiva třetí osobou.

Pro existenci aktiva není podstatná forma. Aktiva mají různou formu – hmotnou (například pozemky, budovy a zařízení, materiál, zboží) i nehmotnou (například software, patenty či autorská práva).

Důležité je, že pro určení existence aktiva není podstatné vlastnické právo.

Aktiva podniku jsou *výsledkem minulých transakcí* nebo jiných minulých skutečností. Podniky běžně získávají aktiva nákupem nebo vlastní činností. K nárůstu aktiv mohou vést ale i jiné transakce nebo skutečnosti. Očekávané transakce nebo skutečnosti však samy o sobě nevedou ke vzniku aktiva (například úmysl nakoupit aktivum). Koncepční rámec upozorňuje, že pokud podnik vynaloží určité prostředky, automaticky to neznamená, že došlo k pořízení aktiva. Pořízená složka majetku podniku musí splňovat definici aktiva. Podobně to, že nebyly vynaloženy žádné prostředky, neznamená, že by konkrétní majetková složka nesplňovala definici rozvahového aktiva. Definici aktiva mohou naplňovat například položky, které byly podniku darovány či které podnik získal v rámci dotace. Aktivem mohou být i podniku bezplatně přidělené výrobní kvóty apod.

Dalším kritériem uznání rozvahového aktiva je to, zda je *spolehlivě ocenitelné*. V mnoha případech musí být při ocenění užito odhadu; použití přiměřených odhadů je nezbytnou součástí procesu sestavování účetní závěrky a snižuje její spolehlivost. Pokud však hodnotu položky nelze přiměřeně odhadnout, nelze ji ani vykázat v rozvaze, ani ve výkazu o úplném výsledku hospodaření. Například pokud nelze předpokládaný efekt (nárok, pohledávku) z probíhající soudní pře spolehlivě vyčíslit, není uznán jako aktivum ani jako výnos; existenci tohoto nároku je však třeba uvést v komentáři.

2.4.2 Definice závazku

Závazek je současnou povinností:

- která vznikla na základě minulých skutečností; a
- od jejíhož vypořádání se očekává, že vyústí v odtok ekonomického prospěchu (aktiv) z podniku.

Závazek je uznán a vykázán v rozvaze:

- pokud je vysoce pravděpodobné, že jeho vypořádání vyvolá odliv nositelů ekonomického prospěchu (tedy aktiv – nečastěji peněžních prostředků),
- a pokud lze částku, za niž se toto vypořádání uskuteční, spolehlivě ocenit.

Základní charakteristikou závazku je, že podnik *má současnou povinnost* nebo odpovědnost jednat určitým způsobem. Závazky mohou být právně vymahatelné v důsledku závazné smlouvy nebo zákonem stanoveného požadavku. Závazky však také mohou vzniknout v běžné praxi jako důsledek obchodních zvyklostí a přání udržovat dobré obchodní vztahy nebo jednat slušným způsobem (mimosmluvní závazky⁹).

Důležité je rozlišovat mezi současným a budoucím závazkem. Závazek běžně vzniká až poté, co je aktivum dodáno, nebo když podnik uzavře neodvolatelnou smlouvu o jeho pořízení. Za neodvolatelnou je považována smlouva, pokud by ekonomické následky nedodržení závazku (například pokuta) v podstatě neponechávaly racionální možnost vyhnout se jeho splnění.

K vypořádání současného závazku může dojít různými způsoby – například peněžní úhradou, převodem jiných aktiv, poskytnutím služeb, nahrazením stávajícího závazku závazkem jiným (úhrada dluhu vůči dodavateli z bankovního úvěru), kapitalizací závazku (přeměnou závazku na vlastní kapitál, kdy se z původního věřitele stává spolumajitel).

2.4.3 Vlastní kapitál

Vlastní kapitál je definován jako zbytkový podíl na aktivech podniku po odečtení všech jeho závazků. Je důležité si uvědomit, že výše vlastního kapitálu je závislá na ocenění aktiv a závazků v rozvaze. Pokud dochází k přečtenování aktiv a závazků, mění se výše vlastního kapitálu. Z hlediska vlastníků představuje vlastní kapitál hodnotové vyjádření jejich práv.

Kapitál je obvykle v rozvaze dále členěn. Členění vlastního kapitálu může vyjadřovat způsob jeho vzniku, ale zejména právní a jiná omezení, která má podnik při rozdělování jednotlivých částí vlastního kapitálu. Takové rozčlenění je významné pro uživatele účetní závěrky, protože vlastní kapitál má ve společnostech s omezeným ručením vlastníků (např. akciová společnost) rozhodující význam z hlediska ochrany zájmů věřitele. Členění vlastního kapitálu je rozdílné u jednotlivých právních forem podnikání.

Důležitou součástí vlastního kapitálu je výsledek hospodaření (zisk/ztráta) dosažený za běžné období, vyčíslený jako rozdíl výnosů a nákladů, respektive úplný výsledek hospodaření (viz dále).

2.4.4 Výnosy a náklady

a) Výnosy (Income)

Výnosy představují zvýšení ekonomického prospěchu, k němuž došlo za účetní období formou zvýšení aktiv nebo snížení závazků a které vedlo ke zvýšení vlastního kapitálu jinak než vkladem vlastníků. Výnosy jsou uznány a vykázány, pokud je lze spolehlivě ocenit. K vykázání výnosů dochází v okamžiku, kdy je v účetnictví uznáno (rozpoznáno, zachyceno) zvýšení aktiv nebo snížení závazků vyvolané vznikem výnosu.

V Koncepčním rámci je rozlišen obsah termínů *income*, *revenues*, *gains*. Odborná česká účetní terminologie pro tyto termíny dosud teprve hledá vhodné ekvivalenty. Za jistých okolností lze všechny tyto tři výrazy překládat jako výnosy, tyto kategorie však nemají totožný obsah, dobré porozumění těmto pojmům je pro další studium IFRS velice důležité.

9 Srov. kapitolu věnovanou problematice rezerv (IAS 37).

Income (překládaný jako výnos) se skládá z:

- revenue;
- gains.

Termínem **revenues** (překládaným jako výnosy) jsou označovány výnosy z běžných činností (ordinary activities):¹⁰

- tržby z prodeje výrobků, zboží a služeb;
- výnosy z úroků, dividend, přijatého nájemného, přijatých licenčních poplatků.

Podrobně se výnosy zabývá *IAS 18 – Výnosy (Revenue)*, který bude komplexně probrán později.

Jestliže se obtížně hledá český ekvivalent pro termín revenues, ještě horší je to s termínem **gains**. Oficiální překlad IFRS užívá jako ekvivalentního pojmu „přínosy“. Tyto přínosy se vykazují snížené (kompenzované) o související náklady, které jsou označovány termínem losses – překládaným někdy jako újmy či ztráty. V případě, že jsou přínosy kompenzovány o související náklady, by bylo vhodnější použít termínu zisk (pokud je rozdíl přínosů újem kladný). Přínosy (gains) jsou například kladné výsledky z prodeje:

- dlouhodobých aktiv včetně investic;
- krátkodobých aktiv – například zásob materiálu (nikoliv však z prodeje zboží či výrobků); či
- kladné kurzové rozdíly.

Ne všechny přínosy dosažené podnikem však ovlivní výsledek hospodaření. Jako gains (přínosy) jsou označovány např. i kladné výsledky z přecenění aktiv (zisk z držby aktiv). Jednotlivé standardy, které umožňují zvýšení účetní hodnoty aktiv, určují, zda dopady přecenění budou zvyšovat výsledek hospodaření či ostatní složky kapitálu (kapitálový dopad). Kapitálové zachycení výsledků z přecenění představuje opatrnější přístup, protože zabraňuje vykazání nerealizovaných zisků. Toto „dvojí“ zachycení přínosů – gains – vyvolalo potřebu vzniku výkazu comprehensive income – výkazu o úplném výsledku hospodaření, který zachycuje nejen výsledek hospodaření a jeho tvorbu (poskytuje tedy informace, které tradičně přináší výsledovka), ale zároveň informuje i o výši přínosů, které byly zachyceny kapitálovou cestou. Tyto přínosy tvoří relativně samostatnou součást výkazu a jsou označovány jako položky other comprehensive income (OCI), tedy v českém překladu jako ostatní složky úplného výsledku hospodaření. Podrobněji bude tato problematika osvětlena v dalších kapitolách.

b) Náklady (Expenses)

Náklady (expenses) jsou definovány jako snížení ekonomického prospěchu, ke kterému došlo formou zvýšení závazků, úbytkem aktiv či snížením užitečnosti aktiv a které vedlo ke snížení vlastního kapitálu jiným způsobem, než rozdělením prostředků vlastníkům. K uznání a vykazání nákladů ve výsledovce (respektive ve výkazu o úplném výsledku hospodaření) dochází stejně jako u výnosů v případě, kdy je možno snížení ekonomického prospěchu spolehlivě vyjádřit, tedy v podstatě v okamžiku, kdy dochází k uznání závazků, respektive k uznání úbytku aktiv či ke zhoršení aktiv. Obdobně jako u výnosů Koncepční rámec rozlišuje:

¹⁰ Pozor – nezaměňovat s chápáním běžné činnosti v ČR, která je součtem provozního a finančního výsledku hospodaření ve výsledovce. Provozní výsledek zahrnuje v ČR například i tržby z prodeje dlouhodobých aktiv a materiálu, které dle standardu do obsahu pojmu revenues nepatří; mezi finanční výnosy jsou v ČR zahrnovány i výnosy z prodeje cenných papírů, které rovněž nejsou považovány za revenues. Termín běžná činnost je v IFRS třeba chápat ve smyslu obvyklá, normální, běžně se opakující.

- náklady vznikající z běžných činností (ve smyslu pravidelných, obvyklých, opakujících se činností), zde však ani v angličtině neexistuje zvláštní termín (jako protiklad anglického revenue);
- losses – újmy, častěji však v češtině překládané jako ztráty, které jsou opakem přínosů – gains (viz výše).

Expenses i losses jsou většinou náklady ovlivňující v běžném účetním období výsledek hospodaření, tedy náklady „procházející“ „výsledkovou“ částí výkazu o úplném výsledku hospodaření. Obdobně jako přínosy – gains – i újmy – losses – mohou být na základě požadavků konkrétních standardů zachycovány také kapitálovým způsobem a stávají se součástí ostatních částí úplného výsledku hospodaření.

Od expenses či losses je nutno odlišit **náklady na pořízení aktiv**, které jsou v angličtině označovány termínem **cost**.

2.5 Oceňování – základní koncepce

2.5.1 Výchozí koncepce oceňování

Oceňování je metodickým prvkem, který zásadně ovlivňuje vypovídací schopnost účetních informací. Účetní systém musí vycházet z toho, že realizace tohoto metodického prvku v praxi je možná – což v podstatě znamená vycházet ze schopnosti peněžní jednotky být měřítkem hodnoty.

Pro přijatý způsob oceňování je důležité, zda je splněn *předpoklad trvání podniku v dohledné budoucnosti*. Je-li známo, že podnik v budoucnu ukončí svou činnost, přístup k oceňování bude jiný než v případě, že podnik bude nadále fungovat.

V Koncepčním rámci jsou definovány výchozí oceňovací báze pro sestavení účetní závěrky:

- historické náklady (ceny) – historical cost;
- běžná cena – current cost;
- realizovatelná (vypořádací) hodnota – realisable (settlement) value;
- současná hodnota – present value.

a) Historické náklady (historical cost) představují ocenění vycházející z původních nákladů vynaložených při pořízení aktiv (z pořizovacích cen či výrobních nákladů); nebo v případě bezúplatného pořízení aktiv z odhadnuté částky, kterou by bylo třeba vynaložit na jejich získání v době pořízení. Závazky se oceňují v částce, kterou bude třeba podle očekávání vynaložit na úhradu závazku.

b) Běžná cena (current cost) je cenou, která by musela být zaplacená, jestliže by se stejné nebo obdobné aktivum pořizovalo k datu ocenění (též ji lze přesněji označit jako **reprodukční** cenu či cenu obnovy, terminologie standardů v této oblasti není příliš důsledná). Uvedené ocenění odráží odhadovanou cenu oceňovaného aktiva z pozice podniku – kupce, který hodlá majetek obnovit (znovu pořídit). Závazky se oceňují v nediskontované částce peněz, kterou by bylo nutné vynaložit k vypořádání závazku k datu ocenění.

c) Realizovatelná (vypořádací) hodnota (realisable / settlement value) zakládá ocenění aktiv na úrovni peněžních prostředků, které by bylo možno získat prodejem aktiv při běžném způsobu jejich pozbytí (například prodejem). Toto ocenění odráží odhadovanou cenu oceňovaného

aktiva z pozice účetní jednotky, který hodlá majetek prodat. Závazky se oceňují ve vypořádacích hodnotách; to znamená v nediskontovaných částkách peněz, které bude třeba podle očekávání vynaložit k úhradě závazků v běžném podnikání k datu ocenění.

d) Současná hodnota (present value) je oceňovacím přístupem, při němž jsou aktiva oceněna v diskontované hodnotě budoucích čistých přítoků peněz, které bude aktivum dle očekávání vytvářet v běžném podnikání. Závazky se oceňují v diskontované hodnotě budoucích čistých odtoků peněz, které budou dle očekávání nutné k vypořádání závazků v běžném podnikání.¹¹

Pozn.: Současná hodnota je spíše metodou, přístupem, který umožňuje vnášet do ocenění užívaného pro nejrůznější účely faktor času. Její uvedení mezi oceňovacími bázemi v Koncepčním rámci není tedy zcela systematické.

Uvedené oceňovací koncepty je třeba chápat v kontextu s tím, že IFRS jsou primárně zaměřeny na účetní závěrku a ocenění k tomuto datu.

Historické ceny lze dle *Koncepčního rámce* kombinovat s ostatními oceňovacími bázemi. Koncepční rámec nepreferuje žádnou z uvedených oceňovacích základů, pouze konstatuje, že nejčastěji užívanou bází jsou historické ceny. V předmluvě k výběru oceňovací základny uvádí: „Účetní závěrky se nejčastěji zpracovávají na bázi účetního modelu, který je založen na zobrazení schopnosti podniku reprodukovat historicky vyjádřené náklady a na pojetí uchování nominálně vyjádřeného finančního kapitálu.¹² Pro splnění stanoveného cíle – poskytovat informace užitečné pro ekonomická rozhodnutí – lze vhodněji využít jiné modely a pojetí, a to přesto, že v současné době neexistuje obecná vůle pro změnu.“ V závěrečné pasáži části *Koncepčního rámce* věnované oceňování je tvrzení týkající se nedostatečné vypovídací schopnosti historických cen ještě zesíleno: „... některé podniky využívají jako bázi běžné ceny, v reakci na neschopnost účetního modelu, založeného na historických nákladech, řešit účinky měnicích se cen.“

Výše uvedené konstatování *Koncepčního rámce* o „neexistenci obecné vůle pro změnu“ již dávno neplatí. Opatrné formulace, které *Koncepční rámec* v této oblasti obsahuje a z nichž vyplývá, že historické ceny jsou v některých případech zejména z pohledu externího uživatele nefunkční, se v současné době naprosto jednoznačně vyslovují a odklon od historických cen je prosazován vlivnými skupinami uživatelů účetních informací. Je zřejmé, že přepracování pasáže *Koncepčního rámce* věnované oceňování je nanejvýš žádoucí, ale zatím, jak bylo uvedeno výše, nepatří k prioritám IASB. Tento přístup lze vysvětlit tím, že jsou otázky oceňování zatím dopracovávány v rámci dílčích projektů.

Zastaralost *Koncepčního rámce* je patrná i z toho, že nezahrnuje ocenění na bázi fair value.¹³ Absence definice fair value v *Koncepčním rámci* byla v průběhu desetiletí zdůvodňována zastaralostí *Koncepčního rámce*, i když první definice fair value byla uvedena již v roce 1982 v tehdejší verzi IAS 20 a *Koncepční rámec* byl schválen až v roce 1989. Obecná úprava oceňování ve fair value byla dlouho postrádána, stále zvětšující se množství standardů fair value užívalo, ale přístupy ke stanovení fair value nebyly konzistentní. Úsilí o sjednocení a upřesnění přístupů k oceňování ve fair value (nejen v rámci IFRS, ale i v rámci US GAAP – konvergenční proces)

11 Ocenění pohledávek či závazků běžně označované jako ocenění současnou hodnotou, které ovšem navazuje na historické ceny (není „aktualizováno“ promítnutím změn tržních podmínek do ocenění v průběhu existence pohledávky či závazku) a umožňuje časové rozprostření (alokaci) úroků, diskontů či prémie (například v souvislosti s dluhovými finančními nástroji) do období, se kterými věcně a časově souvisí, je rovněž (přesněji) označováno jako model zůstatkové hodnoty (amortized cost method) či jako metoda amortizované hodnoty.

12 Pojetí podnikové podstaty uváděné v *Koncepčním rámci* budou probrány na konci této kapitoly.

13 Fair value je používána i v českých účetních předpisech, kde je označována jako „reálná hodnota“.

bylo završeno až v květnu 2011, kdy byl přijat standard *IFRS 13 – Oceňování ve fair value*, výkladu tohoto standardu je v této publikaci věnována samostatná kapitola. Na tomto místě uvedeme pouze stručné seznámení s východisky ocenění ve fair value a porovnáme jej s modely ocenění, které jsou navrhovány Koncepčním rámcem.

Obecným cílem ocenění ve **fair value** je takové ocenění aktiv, které by odráželo tržní hodnotu k datu ocenění (v tomto smyslu by se cíli fair value přibližovala i oceněním v běžných cenách či realizovatelných hodnotách, která uvádí Koncepční rámec). Požadavkem, který v sobě nese definice fair value navíc je, že toto ocenění nemá vycházet z podmínek účetní jednotky (entity specific view), ale z podmínek trhu (market view). Má se jednat o objektivizovanou tržní cenu. Fair value není cenou konkrétní uskutečněné transakce; jedná se o cenu, která by mohla být sjednána mezi svobodně, bez nátlaku se rozhodujícími subjekty na trhu, kdy motivem směnné transakce je profit obou stran. Při zjištění fair value je vždy preferována cena aktivního trhu (pokud takový trh existuje).

Aktivní trh je definován následujícími atributy:

- položky, se kterými se na trhu obchoduje, jsou stejnorodé;
- obvykle je možno kdykoliv najít kupující a prodávající ochotné uskutečnit obchodní transakci;
- informace o cenách jsou veřejně dostupné (například kótovaná cena na burze).

Fair value se tedy může odlišovat od ceny dosažené při konkrétní uskutečněné transakci. Postupem času se vyvinulo několik definic fair value, všechny ovšem tento uvedený ideový základ odrážejí.

2.5.2 Pojetí kapitálu a uchování kapitálu (uchování podnikové podstaty)

Koncepční rámec se v závěru zabývá pojetím kapitálu a jeho uchováním. V ČR je tento problém v odborné literatuře označován jako uchování podnikové podstaty (rovněž je využíván v tomto významu termín majetková podstata podniku). Aby byla uchována podniková podstata, je třeba vyřešit problém, ve kterém momentě podnik dosahuje zisku, respektive kdy dochází ke skutečnému zvýšení původního vlastního kapitálu. Zisk má být vykázán, až je-li uchována podniková podstata.

Koncepční rámec rozlišuje dvě pojetí uchování kapitálu:

- finanční pojetí,
- produkční pojetí.

Finanční pojetí uchování kapitálu

Ve finančním pojetí dosahuje podnik zisku v případě, že vlastní kapitál na konci účetního období po vyloučení vkladů a výběrů kapitálu vlastníky převyšuje hodnotu vlastního kapitálu na začátku období. Uchování vlastního kapitálu může být vyjádřeno v nominálních peněžních jednotkách nebo v jednotkách stálé kupní síly (přepočteno o vliv inflace). Toto pojetí bývá spjata s modelem ocenění v historických cenách. Zisk je vykázán bez ohledu na to, zda v něm zahrnutá výše nákladů, založená na historické (mnohdy podhodnocené) ceně aktiv, umožní podniku obnovit spotřebované věcné zdroje. Podniková podstata je považována za zachovanou, pokud vlastní kapitál zůstal alespoň nezměněn bez ohledu na to, že podnik nebude v budoucnu schopen bez dodatečných vkladů kapitálu (vlastního či cizího) zabezpečit ani financování prosté reprodukce.

Produkční (fyzické) pojetí uchování kapitálu

V produkčním pojetí uchování kapitálu dosahuje podnik zisku až tehdy, pokud je fyzická produkční kapacita podniku na konci období vyšší než na jeho počátku. Toto pojetí vyžaduje aplikaci běžných cen (respektive modelu fair value, viz dále). Všechny změny cen, které ovlivňují aktiva a závazky se vyjadřují jako úpravy, které ovlivní jinou část vlastního kapitálu než je zisk (kapitálový dopad přecenění viz dále). Jednoduše řečeno, dochází k přeceňování spotřebovávaných aktiv na běžnou cenu, do nákladů se tedy při jejich spotřebě nedostává původní pořizovací (historická) cena, ale cena, kterou bude nutno zaplatit v době, kdy budou spotřebovávána aktiva obnovována, což zabezpečí uchování produkční kapacity podniku, i pokud by byl celý zisk rozdělen a odčerpán z podniku.

Shrnutí kapitoly

Koncepční rámec představuje ideové východisko IFRS. Východiskem koncepce IFRS je analýza potřeb uživatelů účetních informací a formulace kvalitativních požadavků (kvalitativních charakteristik) na účetní závěrku. Koncepční rámec obsahuje definice základních prvků účetních výkazů (aktiv, pasiv, vlastního kapitálu, nákladů, výnosů). Důležitou část Koncepčního rámce představuje rovněž pasáž obsahující formulaci základních oceňovacích bází, tato část je ovšem zastaralá, proto bude následující třetí kapitola věnována průřezovému zachycení oceňovacích přístupů používaných v IFRS. V této kapitole se s obecnými východisky IFRS v oblasti oceňování seznámíme podrobněji.

Koncepční rámec není standardem, a proto nedefinuje standardní řešení pro žádný konkrétní problém týkající se oceňování nebo zveřejnění. Pokud v omezeném množství případů existuje mezi Koncepčním rámcem a konkrétním standardem rozdílný přístup k řešení, mají požadavky standardu přednost před požadavky Koncepčního rámce.

Oceňovací přístupy užívané v IFRS

Průřezový přehled oceňovacích přístupů v jednotlivých standardech

Cílem této poměrně obsáhlé kapitoly je předestřít čtenáři průřezový přehled přístupů k oceňování, které jsou užívány v IFRS. Obsah kapitoly navazuje na Koncepční rámec, ale je rozšířen o shrnutí a zobecnění konkrétních přístupů k oceňování využívaných jednotlivými standardy a zejména o výklad modelu fair value, který, jak již bylo uvedeno, v Koncepčním rámci chybí.

Specifika oceňovacích problémů se odvíjejí od momentu, ve kterém oceňování provádíme. Klíčovými momenty, kdy dochází k oceňování, jsou:

1. oceňování při rozpoznání (pořízení, vzniku) aktiv či závazků;
2. oceňování v průběhu držení aktiv a existence závazků (zejména pro potřeby sestavení účetních výkazů);
3. oceňování při pozbytí aktiv, respektive úhradě závazků.

Následující výklad bude věnován zobecnění přístupů standardů k oceňování při nabytí aktiva (vzniku závazku) a oceňování v průběhu držení aktiv a existence závazků.

Ocenění aktiv při pozbytí navazuje na jejich účetní ocenění a dílčí problémy, které se vyskytují například u zásob, jsou řešeny v rámci výkladu těchto jednotlivých oblastí.

3.1 Oceňování aktiv a závazků v momentě jejich pořízení, respektive vzniku

Oceňování aktiv v okamžiku jejich rozpoznání je spjato se způsobem jejich nabytí.

Aktiva mohou být pořízena nákupem, vlastní výrobou, bezúplatně a zvláštním případem je pořízení aktiva směnou.

V zásadě již při pořízení může účetní jednotka oceňovat aktivum na bázi individuálních pořizovacích výdajů nebo ve fair value, která je cenou, za kterou by bylo možno pořídit aktivum ke dni ocenění v nezávislé transakci na aktivním trhu.

3.1.1 Ocenění vycházející z pořizovacích nákladů nebo jejich odhadu

V **případě nákupu** vychází ocenění z pořizovacích nákladů (costs),¹⁴ které je nutno vynaložit, aby bylo možné užívat efekt potenciálně obsažený v nakupovaném aktivu – tedy k tomu, aby bylo

¹⁴ Praxe v ČR používá pro toto ocenění termín pořizovací cena, která se skládá z ceny pořízení samotného aktiva a z vedlejších pořizovacích nákladů. Standardy užívají v této situaci termín cost, ať se jedná o složky pořizovací ceny při nákupu aktiva či o vlastní náklady výroby (zhotovení) aktiva. Vedle termínu cost, který označuje výdaje na pořízení aktiva, existuje v angličtině ještě termín expense označující náklady, které v daném období ovlivní výsledek hospodaření (v dalším textu bude v tomto smyslu užíván termín náklady výsledku). Čeština pracuje pouze s jedním termínem náklady, což působí někdy obtíže. Proto bude pro lepší srozumitelnost textu pro pořizovací cenu nebo pro vlastní náklady zhotovení aktiva využíván spíše termín pořizovací náklady (náklady pořízení), aby nedocházelo k nedorozuměním.

aktivum připraveno pro zamýšlené použití. V okamžiku, kdy je aktivum připraveno pro použití (splňuje všechny podmínky k užití a je na místě, kde je jeho užití zamýšleno), přestane být hodnota aktiva zvyšována o další náklady související s používáním či skladováním aktiva (výjimku představují náklady přinášející technické zhodnocení aktiva, viz dále). Výhodou tohoto nejčastěji užívaného ocenění je, že se jedná o průkaznou částku, založenou na konkrétní, uskutečněné tržní transakci.

Oceňovací problém je zde soustředěn na rozpoznání veškerých nákladů nutných k tomu, aby bylo aktivum způsobilé přinášet užitek, a na jejich zahrnutí do ceny aktiv. Kromě položek, o jejichž začlenění není většinou pochyb, neboť přímo souvisejí s pořízením daného aktiva, se mohou vyskytnout problémy (zahrnutí úroků do pořizovacích nákladů, alokace nákladu vynaloženého společně na pořízení více druhů aktiv – například dopravné apod.). Podstata těchto problémů se odvíjí od konkrétních skupin aktiv a je řešena v rámci standardů, které jsou těmto konkrétním segmentům aktiv věnovány (například IAS 2 – *Zásoby*, IAS 16 – *Pozemky, budovy a zařízení*), problematice aktivace výpůjčních nákladů je věnován samostatný standard IAS 23 – *Výpůjční náklady*.

Zvláštním případem je **pořízení aktiva směnou**. V tomto případě je nutno posoudit, zda má směnná transakce komerční povahu. Transakce má *komerční povahu*, pokud:

- peněžní toky očekávané od získaného aktiva (po zdanění) jsou odlišné od peněžních toků charakteristických pro poskytnuté aktivum (odlišná mohou být rizika spojená s očekávanými peněžními toky, rozvržení peněžních toků v čase či jejich částky); nebo
- v důsledku směny se změni očekávané přínosy z určité podnikové činnosti (činností); a
- výše uvedené rozdíly významně ovlivňují fair value směňovaných aktiv.

V těchto případech vznikne účetní jednotce směnou zisk/ztráta – jedná se tedy o komerční transakci. Pokud je antcipovaný zisk či ztráta ve vztahu k rozdílným hodnotám směněných aktiv významný, ocení účetní jednotka získanou položku aktiv ve výši fair value aktiva při směně předaného; nelze-li fair value předaného aktiva spolehlivě určit, nebo je-li fair value získaného aktiva spolehlivěji zjištělná, použije se k ocenění fair value získaného aktiva, pokud ani tuto hodnotu nelze spolehlivě stanovit, použije se k ocenění účetní hodnota poskytnutého aktiva. Z uvedené úpravy je patrná snaha zjistit výsledek dosažený směnou. Ocenění ve fair value se nepoužije v případě, že směnná transakce nemá komerční povahu.

Aktiva vyrobená či vyráběná jsou obvykle oceňována na základě ocenění na výrobu vynaložené spotřeby (tedy vlastními náklady výroby – IFRS i zde užívají termín costs).

V případě vyrobeného aktiva je již vazba k tržnímu ocenění zprostředkovaná a váže se k pořizovacím nákladům (cenám) aktiv, které byly při výrobě spotřebovány či opotřebovány. Mezi jejich pořízením a spotřebou může být určitá časová prodleva, v případě dlouhodobých aktiv dosti významná. Tato cena je tedy již cenou, kterou je možno označit za cenu historickou, přestože je využita k ocenění nabývaného aktiva. V důsledku ocenění ve vlastních nákladech je do ocenění vyráběných aktiv zahrnuto ocenění spotřebovaných aktiv pořizovaných v různých obdobích, což vede k nesourodosti sčítaných položek.

Problémem je rovněž alokace nepřímých nákladů do ocenění vyráběných aktiv. Oceňování ve vlastních nákladech je řešeno zejména v rámci IAS 2 – *Zásoby*. Ostatní standardy zabývající se aktivy, která lze pořídit ve vlastní režii, definují obdobné přístupy jako IAS 2, ale jsou v oblasti formulace požadavků na ocenění méně podrobné; při oceňování aktiv pořízených ve vlastní režii je tedy třeba řídit se v praxi zejména standardem IAS 2 (zejména v případě aktiv upravovaných standardy: IAS 16 – *Pozemky, budovy a zařízení*,¹⁵ IAS 38 – *Nehmotná aktiva*).

¹⁵ IAS 16 na IAS 2 v této oblasti explicitně odkazuje.

Obecně lze ve standardech užívaná východiska pro zjištění pořizovacích nákladů vyráběných aktiv shrnout následovně:

- **Výrobní náklady**

Do hodnoty aktiv smějí být zahrnuty jen účelně vynaložené náklady, nepřipouští se zvyšování ocenění o náklady neproduktivně vynaložené (jako je zbytečné množství odpadu, ztráty v důsledku nevytížení výrobních kapacit apod.).

- **Správní režie**

Správní režie je do ocenění aktiv zahrnována pouze ve velice výjimečných případech (pokud účetní jednotka prokáže účelovou vazbu konkrétní položky správní režie s pořízením aktiva).

- **Odbytová režie**

Odbytová režie (např. reklama, náklady na průzkum trhu, náklady na kontakty se zákazníky apod.) do hodnoty vyráběných aktiv nesmějí být aktivovány v žádném případě, byť by pro účely vnitropodnikového řízení a rozhodování byla jejich aktivace (například v zakázkové výrobě) užitečná.

Aktiva bezúplatně nabytá jsou oceňována na bázi odhadu jejich tržní ceny ke dni pořízení. Zde se významně zvyšuje míra neurčitosti v ocenění aktiv i možnost průniku subjektivních manipulací do ocenění pořizovaného aktiva. Obtížnost ocenění závisí i na charakteru aktiva: zda se jedná o aktivum, s nímž je běžně obchodováno, či naopak, zda má aktivum natolik speciální charakter, že tržní cena tohoto aktiva není běžně známa.

Při hodnocení objektivnosti a průkaznosti uvedených variant určení pořizovací ceny lze konstatovat, že v případě nákupu aktiva je cena „potvrzena“ trhem. Pokud jde o ocenění vyrobeného aktiva, je problémem ocenění zejména zdůvodněnost a objektivnost alokace režijních nákladů na kalkulační jednice, toto ocenění je navíc ovlivněno postupem při ocenění spotřeby aktiv (metodou odpisování, metodou ocenění spotřeby materiálu). V případě bezúplatného nabytí aktiva je situace nejméně průkazná, neboť aktivum musí být oceněno na bázi odhadu jeho tržní ceny.

Hodnotíme-li „aktuálnost“ ocenění (aktuálním oceněním je míněno ocenění, které odráží současné podmínky trhu), je nejméně aktuální ocenění vyráběných aktiv ve vlastních nákladech, které vycházejí z ceny spotřebovávaných aktiv.

3.1.1.1 Aktivace výpůjčních nákladů

IAS 23 – Výpůjční náklady

3.1.1.1.1 Předmět standardu IAS 23, výchozí definice

Standard IAS 23 – *Výpůjční náklady* upravuje účetní zachycení nákladů, které podnik vynakládá v souvislosti se získáním a využíváním cizích zdrojů financování, zejména řeší podmínky, za nichž lze úroky a obdobné náklady aktivovat do pořizovacích nákladů (pořizovací ceny) aktiva.

Účetní zachycení výpůjčních nákladů (úroků apod.) musí být v souladu s principem přiřazování nákladů souvisejícím výnosům (matching principle). Půjčka (úvěr) na pořízení aktiv umožňuje účetní jednotce dosahovat výnosy v obdobích, kdy podnik získaná aktiva užívá. Výdaje související s obdrženými půjčkami (úvěry) jsou zachyceny časově rozlišené jako náklady jednotlivých účetních období, v nichž je související půjčka využívána.

Problém nastává, pokud je půjčka poskytnuta na pořízení aktiva (či aktiv), jehož doba pořizování je významně dlouhá, tato doba není ve standardech nijak přesněji vymezena, a je tedy na účetní jednotce, aby dodržela princip přiřazování nákladů souvisejícím výnosům s ohledem na významnost. Pořizované aktivum začne přinášet výnosy až po dokončení a uvedení do provozu. Vychází otázka aktivace (zahrnutí) výpůjčních nákladů vynaložených v období pořizování aktiva do pořizovací ceny (pořizovacích nákladů) aktiva a jejich „rozpuštění“ prostřednictvím odpisů do výsledku hospodaření až v obdobích, kdy bude aktivum přinášet výnosy v průběhu svého používání. Kladná odpověď na tuto otázku se na první pohled zdá jednoznačná. Způsob financování podnikové činnosti však mnohdy nedovoluje přesně určit, za jakým účelem byla půjčka sjednána. Využití vlastních či cizích zdrojů financování je vždy otázkou volby. Pokud například podnik pořizuje dvě totožná aktiva – jedno z vlastních zdrojů a jedno je financováno úvěrem –, je jasné, že přístup k ocenění obou aktiv není konzistentní. Stejně tak je ovšem možno pořídit v této situaci obě aktiva, aniž by existovala účelově na tuto akci poskytnutá půjčka, v témže období však může dojít k navýšení úvěrů například na financování běžné provozní činnosti.

Standard v souvislosti s výše uvedenými problémy požaduje, aby za splnění určitých požadavků došlo k aktivaci výpůjčních nákladů do hodnoty pořizovaného aktiva. V rámci úvodních definic standard definuje aktiva, do jejichž ocenění je třeba úrok a ostatní výpůjční náklady zahrnout jako „způsobilá aktiva“.

Výpůjční náklady jsou úroky a ostatní náklady, které podnik vynaložil ve spojení s vypůjčením finančních prostředků. Výpůjční náklady zahrnují nejen úroky z bankovních úvěrů a z půjček (krátkodobých i dlouhodobých), ale i vedlejší náklady vynaložené v souvislosti s uzavřením půjček (například poplatky bance za uzavření úvěrové smlouvy), amortizaci diskontů, nebo naopak premii snižujících náklady související s úvěry a půjčkami. Výpůjčními náklady jsou i finanční náklady vznikající při smlouvách o finančním leasingu – cena finanční služby (definice a úprava této problematiky srov. *IAS 17 – Leasingy*). Jako výpůjční náklady je nutno rozpoznat i kurzové rozdíly vznikající v cizí měně v rozsahu, v němž souvisejí s kurzovým přepočtem úrokových nákladů.

Způsobilé aktivum je definováno jako aktivum, které nezbytně vyžaduje značné časové období k tomu, aby se stalo způsobilým pro zamýšlené použití nebo pro prodej.

Způsobilými aktivy mohou být dlouhodobá aktiva (hmotná i nehmotná) určená k budoucímu užívání v podniku (upravená v rámci IAS 16); investice do nemovitostí, ale i zásoby s dlouhou dobou výroby. Vyráběná aktiva s krátkou dobou výrobního cyklu či aktiva nakoupená se nemohou stát způsobilým aktivem.

3.1.1.1.2 Zásady účetního zachycení výpůjčních nákladů

Ve standardem určených případech je třeba výpůjční náklady aktivovat a dodržet podmínky aktivace výpůjčních nákladů určené standardem.

Podmínky aktivace výpůjčních nákladů

Do ocenění aktiva lze aktivovat jen ty výpůjční náklady, které souvisejí se zdroji financování získanými přímo **účelově** na pořízení daného aktiva. Podle interpretace standardu se jedná pouze o ty náklady, které by nevznikly, pokud by aktivum nebylo pořizováno. Tato podmínka umožňuje rozlišit účelově získané zdroje financování na pořízení aktiva od ostatních podnikem užívaných cizích zdrojů financování.

Výpůjční náklady je třeba aktivovat, souvisejí-li s akvizicí podniku, nebo v případě výstavby či výroby způsobilého aktiva, jsou-li zároveň splněny obecné podmínky definice aktiva – pravděpodobnost budoucího přínosu ekonomického prospěchu a spolehlivá ocenitelnost.

Pokud nejsou uvedené podmínky splněny, nelze výpůjční náklady aktivovat a tyto jsou zahrnuty do nákladů účetního období, s nímž časově souvisejí.

Určení výše nákladů způsobilých pro aktivaci

Určení výše aktivace výpůjčních nákladů nečiní problémy v případě, že je finanční zdroj opatřen přímo za účelem pořízení způsobilého aktiva (například úvěr na pořízení budovy).

Standard řeší v této souvislosti i situaci, kdy podnik obdrží prostředky určené k financování dříve, než nastane jejich čerpání na pořízení způsobilého aktiva. Pokud účetní jednotka prostředky dočasně investuje, musí při určování částky výpůjčních nákladů způsobilých k aktivaci odečíst výnos z investování od celkových výpůjčních nákladů.

Přímý vztah mezi pořizovaným aktivem a zdrojem financování však může být obtížně zjištělný například v důsledku centrálního řešení finančních zdrojů v rámci podniku, nebo pokud dochází k přerozdělení finančních zdrojů mezi podniky ve skupině. Pro určení částky výpůjčních nákladů vážících se k pořizovanému aktivu je pak nutno použít odhadu; jak takový odhad provést není ve standardu specifikováno.

Může nastat i situace, kdy jsou užívány souběžně různé zdroje financování na pořízení více způsobilých aktiv a k nim jsou vázány různé výše výpůjčních nákladů. Částka výpůjčních nákladů způsobilých pro aktivaci se pak určuje prostřednictvím výpočtu míry aktivace. **Míra aktivace** je váženým průměrem výpůjčních nákladů, které vyplývají z nesplacených půjček podniku, účelově spjatých s pořizováním způsobilých aktiv. Při výpočtu míry aktivace je nutno vyloučit půjčky, které jsou účelově vázány přímo na pořízení konkrétního způsobilého aktiva. Míra aktivace je následně vztahována k ostatním nákladům na pořízení způsobilých aktiv – tedy k průměrné výši ocenění jednotlivých pořizovaných aktiv v průběhu účetního období; čím je výpočet průměrného stavu hodnoty způsobilých aktiv přesnější, tím lépe.

Částka výpůjčních nákladů aktivovaná během období – určená na základě výpočtu míry aktivace – nesmí překročit hodnotu výpůjčních nákladů v daném období skutečně zaplacených.

Doba aktivování výpůjčních nákladů

Aktivace vynaložených výpůjčních nákladů do pořizovacích nákladů způsobilého aktiva **začíná** v okamžiku, kdy začnou být vynakládány pořizovací náklady na způsobilé aktivum a když fakticky jeho pořizování začne – tedy když probíhají nezbytné činnosti směřující k jeho zamýšlenému použití. Mezi činnostmi, které indikují zahájení pořizování aktiva, patří nejen činnosti spojené s fyzickou výstavbou aktiva, ale i technické a administrativní práce spojené se získáním povolení před zahájením fyzické výstavby; náklady na ně vynaložené jsou součástí pořizovacích nákladů.

Částka výpůjčních nákladů způsobilých k aktivaci určená na základě **výpočtu míry aktivace** je aktivu přiřazena na základě zjištěné průměrné účetní hodnoty způsobilého aktiva v daném období.

Pokud dojde k **přerušení výstavby** (pořizování) aktiva (tedy k přerušení aktivních činností směřujících k připravení aktiva do stavu, kdy bude způsobilé přinášet užitek), přeruší se rovněž

aktivace výpůjčních nákladů. Prostoje při výstavbě (pořizování) aktiva nemohou tudíž zvýšit prostřednictvím aktivace úroků hodnotu pořizovaného aktiva. Za přerušení výstavby se nepovažují technologicky nezbytná období klidu. Aktivace úroků tedy naopak pokračuje i v obdobích, kdy dochází například ke zrání zásob, či v obdobích, kdy je například nutno přerušit stavbu v důsledku nepříznivých klimatických podmínek (například zastavení práce v zimním období).

Ukončení aktivace výpůjčních nákladů nastává v okamžiku, kdy jsou dokončeny veškeré nezbytné, podstatné činnosti pro přípravu způsobilého aktiva pro jeho použití nebo prodej. Pro určení tohoto okamžiku je rozhodující, zda aktivum již je připraveno k zamýšlenému používání. Jedná se o okamžik dokončení fyzické výstavby aktiva, i když ještě mohou probíhat dokončovací práce, které však nejsou z hlediska použitelnosti aktiva podstatné (jako příklad je uváděna výzdoba budovy apod.). Rovněž obvyklé administrativní práce ještě mohou pokračovat. Pokud je ukončováno aktivum po částech, které jsou samostatně použitelné, je aktivace prováděna odděleně po jednotlivých částech.

Příklad č. 1

Podnik pořizuje tři dlouhodobá aktiva (doba výstavby překračuje u každého z nich dva roky).

Počáteční a konečné stavy pořizovaných aktiv v roce 2xx1:

- aktivum A1 – hodnota na začátku období 140 000, na konci období 200 000 (průměrná účetní hodnota v průběhu účetního období 170 000)
- aktivum A2 – hodnota na začátku období 90 000, na konci období 100 000 (průměrná účetní hodnota v průběhu účetního období 95 000)
- aktivum A3 – hodnota na začátku období 20 000, na konci období 60 000 (průměrná účetní hodnota v průběhu účetního období 40 000)

Předpokládejme, že podnik měl na pořízení způsobilých aktiv A1, A2 a A3 tři úvěrové zdroje:

Zdroj	Nesplacený závazek 31. 12. 2xx1	Výpůjční náklady za rok 2xx1
I. úvěr	100 000	12 000
II. úvěr	80 000	10 320
III. úvěr	30 000	3 300

A1 je financováno za tímto účelem získaným úvěrem I.

Další dva úvěry (II. a III.) byly použity na financování ostatních dvou aktiv.

Míra aktivace = $(10\,320 + 3\,300) / (80\,000 + 30\,000) = 0,1238 \dots$ tedy 12,38 %

V případě aktiva A1 bude do jeho účetní hodnoty zahrnuta částka úroku 12 000 z účelově poskytnutého úvěru I.

Průměrná účetní hodnota aktiva A1 je 170 000 a nesplacený úvěr I. je pouze ve výši 100 000. To znamená, že zbytek účetní hodnoty aktiva byl kryt z vlastních zdrojů, respektive dalšími dvěma úvěry (II. a III.).

Do hodnoty aktiva A1 lze zahrnout maximálně částku úroků: $0,1238 \times 70\,000 = 8\,666$

Do hodnoty aktiva A2 lze zahrnout maximálně částku úroků: $0,1238 \times 95\,000 = 11\,761$

Do hodnoty aktiva A3 lze zahrnout maximálně částku úroků: $0,1238 \times 40\,000 = 4\,952$

Celkem 25 379

Skutečně zaplacené úroky z úvěrů II. a III. však byly pouze 13 620, což je maximální výše úroků, která lze podle standardu aktivovat. Proto nelze aktivovat úroky ve výši vypočtených částek.

Do hodnot aktiva A1 bude zahrnuta částka úroků:
 $[13\,620 / (70\,000 + 95\,000 + 40\,000)] \times 70\,000 = 4\,650,73$
 celkem $12\,000 + 4\,650,73 = 16\,650,73$

Do hodnoty aktiva A2 bude zahrnuta částka úroků:
 $[13\,620 / (70\,000 + 95\,000 + 40\,000)] \times 95\,000 = 6\,311,71$

Do hodnoty aktiva A3 bude zahrnuta částka úroků:
 $[13\,620 / (70\,000 + 95\,000 + 40\,000)] \times 40\,000 = 2\,657,56$

Shrnutí problematiky aktivace výpůjčních nákladů

Základním cílem standardu je určit takové podmínky účetního zachycení úroků, které umožní dodržení akruálního principu a principu přiřazování nákladů souvisejícím výnosům. Pro aktivaci úroků do pořizovacích nákladů aktiva je třeba splnění řady podmínek specifikovaných ve standardu.

V České republice se účetní jednotky mohou v současné době v případě dlouhodobých hmotných a nehmotných aktiv rozhodnout, zda budou úroky z účelově poskytnutých úvěrů zahrnovat do pořizovací ceny, či nikoliv. Aktivovat lze pouze úroky zaplacené v průběhu pořizování aktiva, v okamžiku zařazení aktiva do používání se úroky aktivovat přestávají. Aktivace úroků není dále podmiňována žádnými podmínkami.

České předpisy se nezabývají případy, kdy se několik různých zdrojů financování podílí na financování více dlouhodobých aktiv současně. Rovněž není ošetřen případ, kdy je výstavba (pořizování) aktiva přerušeno. Do hodnoty zásob se úroky aktivovat nesmějí za žádných okolností. Úprava provedená standardem je oproti českým účetním předpisům velice podrobná a precizní.

3.1.1.2 Ocenění aktiv a závazků v amortizovaných nákladech (metodou současné hodnoty)

Standards využívají metodu ocenění současnou hodnotou poměrně často – například pro účely testování, zda nedošlo ke snížení hodnoty aktiv (viz IAS 36 – *Snížení hodnoty aktiv*); současná hodnota je rovněž užívána jako nástroj určení fair value, není-li dostupná tržně určená cena (viz dále).

Ocenění pohledávek a závazků (finančního i nefinančního charakteru) držených do splatnosti respektuje dle IFRS působení faktoru času. Závazky (včetně rezerv) a pohledávky držené do splatnosti jsou oceňovány zásadně v odúročené hodnotě (výjimkou je část finančních pohledávek a závazků, které jsou přeceňovány na fair value), a to kontinuálně od okamžiku svého vzniku. Diskontování není nutné pouze v případě, že působení faktoru času je nevýznamné, což může přicházet v úvahu u závazků a pohledávek krátkodobého charakteru. Ocenění odúročenou hodnotou budoucích peněžních toků prostřednictvím zjištěného vnitřního výnosového procenta, které je využíváno k ocenění zejména dlouhodobých pohledávek, závazků a ostatních finančních nástrojů držených do splatnosti, je označováno jako **metoda amortizovaných nákladů** (amortized cost method) nebo jako **metoda zůstatkové ceny**.

Pohledávky a závazky se v účetnictví zachytí v okamžiku rozpoznání odúročené, postupem času je jejich hodnota zvyšována (metodou efektivní úrokové míry) o časově adekvátní nákladový úrok v případě závazku, či výnosový úrok v případě pohledávky, takže v okamžiku splatnosti jsou oceněny právě nominální (jmenovitou) hodnotou, která bude uhrazena. Promítnutí faktoru času umožní časově rozlišit úrok náležející (na základě principu věcné a časové souměřitelnosti nákladů a výnosů a akruálního principu) do jednotlivých účetních období, v nichž jsou zdroje

(v případě závazků) užívány, či v nichž podnik peníze třetí straně půjčuje například odložením splatnosti pohledávky.

Metoda amortizovaných nákladů se rovněž používá například v případě účetního zachycení kuponových dluhopisů držených do splatnosti, kdy pořizovací náklady jsou rozdílné od jeho nominální hodnoty – dluhopis je prodán (v okamžiku emise) se slevou (diskontem) nebo s premií. Sleva i diskont se rozpouštějí do jednotlivých období (jak u emitenta, tak u investora) stejně, jako je tomu s úrokem ve výše uvedeném případě.

Jak ocenění na bázi amortizovaných nákladů, tak ocenění současnou hodnotou jsou postaveny na respektování faktoru času formou diskontování budoucích čistých peněžních toků (metoda efektivní úrokové míry). Často jsou obě označení zaměňována. Tyto dva přístupy se však liší – pokud chápeme význam slovního spojení „současná hodnota“ ve smyslu hodnota odrážející současné tržní podmínky. Například ocenění dluhopisu drženého do splatnosti metodou amortizovaných nákladů bude vycházet při určení úrokové míry (vnitřního výnosového procenta) z pořizovacích nákladů a budoucích smluvných peněžních toků, které z dluhopisu jeho držitel obdrží – tedy v podstatě z tržních podmínek platných ke dni prvotního ocenění dluhopisu. Naopak při ocenění dluhopisu k obchodování v případě, že není k dispozici cena dluhopisu kótovaná na aktivním trhu, se bude při každém ocenění stanovovat tržně určená úroková míra, která umožní prostřednictvím výpočtu současné hodnoty dluhopisu určit fair value dluhopisu – tedy hodnotu, kterou dluhopis má v současné době a za kterou by mohl být například prodán.

V dalším textu bude užíváno převážně termínu současná hodnota, protože je toto označení již vžito, a upřesnění, že se jedná o amortizované náklady (tedy ocenění bez promítnutí současných tržních parametrů) bude uvedeno v rámci některých kapitol formou poznámky. Obě metody budou rozlišeny zejména v kapitole věnované finančním nástrojům, kde by mohlo dojít k obsahové záměně.

Protože promítnutí faktoru času metodou efektivní úrokové míry je v ČR zatím využíváno často spíše ekonomy zabývajícími se financováním, hodnocením efektivnosti projektů apod., ale v běžné účetní praxi se s ní nemusí každý běžně setkávat, uvedeme na tomto místě postup výpočtu.

Hodnota peněz v čase není konstantní. Ignorovat v účetnictví časovou hodnotu peněz znamená podstatným způsobem oslabit vypovídací schopnost účetních výkazů. Extrémním případem, který vyžaduje specifický přístup, je případ hyperinflace. IFRS tento problém řeší v samostatném standardu IAS 29 – *Výkazování v hyperinflačních ekonomikách*. V české ekonomice však tento případ nenastává, a tak jej můžeme ponechat stranou.

Změny hodnoty peněz v čase se odrážejí v úrocích. Uložíme-li v bance v lednu 100 peněžních jednotek na tříprocentní roční úrok, na konci roku nám banka připíše úrok v hodnotě $0,03 \times 100$; celková částka, kterou si můžeme vyzvednout, bude tedy 103.

**Budoucí hodnota uložených peněz = současná hodnota uložených peněz $\times (1 + i)$,
kde i představuje úrokovou sazbu, kterou nám banka nabízí jako odměnu za uložení peněz.**

Peníze můžeme z banky vyzvednout snad s dobrým pocitem, že jsme předešli jejich inflačnímu znehodnocení. Peníze lze také v bance ponechat i s připsaným úrokem na více let. Částka uložená v bance se díky připsání úroků z uplynulého období zvýší. Banky obvykle připsují úroky vždy na konci roku.

V tomto případě je třeba vyjít při výpočtu úroků z částky pravidelně se zvyšující o připsané úroky na konci roku, tzv. složené úročení:

Budoucí hodnota v roce 2 (x_2) = současná hodnota uložených peněz v roce 1 (x_0) $\times (1 + i) \times (1 + i)$

Současná hodnota peněz po připsání úroků na konci roku 1 (x_1)

Budoucí hodnotu (x_n) po n letech lze vyjádřit: $x_n = x_0 \times (1 + i)^n$

Současnou hodnotu (x_0) lze vyjádřit: $x_0 = \frac{x_n}{(1 + i)^n}$

Úrokovou sazbu zjistíme následovně: $i = \sqrt[n]{\frac{x_n}{x_0}} - 1$

Potřebujeme-li zjistit délku období (n), které je třeba, aby se částka x_0 zhodnotila na úroveň x_n při dané úrokové sazbě i , musíme si pomoci logaritmováním výrazu:

$$n = \frac{\ln x_n - \ln x_0}{\ln(1 + i)}$$

Následující příklad ilustruje využití metody pro zachycení závazku z obchodního styku s odloženou dobou splatnosti.

Příklad č. 2

Dodavatel dodal 1. 1. 2xx1 zboží. Faktura, kterou zaslal odběrateli na částku 800, je podle smlouvy splatná za dva roky.

Řešení účetního zachycení u odběratele:

Odběratel získal od dodavatele zboží obchodní úvěr na dva roky. Pokud by si půjčil tuto částku v bance, musel by uhradit (vzhledem ke své současné situaci) úrok 12 % ročně. Tuto úrokovou míru tedy použije pro odúročení závazku a zjištění jeho současné hodnoty.¹⁶ Předpokládejme dále, že nakoupené zboží bylo do konce účetního období prodáno za 850 v hotovosti.

Současná hodnota závazku 1. 1. 2xx1:	$800 / (1 + 0,12)^2 =$	638
Současná hodnota závazku k 31. 12. 2xx1	$638 \times 1,12 =$	715
Časově příslušný úrok (1. rok)		77
Současná hodnota závazku k 31. 12. 2xx2	$715 \times 1,12 =$	800
Časově příslušný úrok (2. rok)		85

Účetní zachycení v roce 2xx1:

Dlouhodobé závazky vůči dodavatelům	Zboží	Náklady na prodané zboží
1) 638	1) 638	2) 638
4) 77		
3) 850	4) 77	3) 850
Peníze	Úroky	Tržby za zboží

¹⁶ Přesněji amortizovaných nákladů.

Vliv na rozvahu k 31. 12. 2xx1			
Aktiva		Pasiva	
		HV	135
Peníze	850	Dodavatelé	715
Celkem	850	Celkem	850

Vliv na výsledovku za 2xx1			
Prodané zboží	638	Tržby za zboží	850
Hrubá marže	212		
Úroky	77		
Zisk celkem	135		

Účetní zachycení v roce 2xx2:

Dlouhodobé závazky vůči dodavatelům		Úroky	
2) 800	PZ 715 1) 85	1) 85	
Peníze			
PZ 850	2) 800		

3.1.2 Ocenění pořizovaných aktiv (závazků) ve fair value

Při pořízení lze jako alternativu k ocenění v pořizovacích nákladech užít rovněž ocenění na bázi fair value. Požadavek na ocenění aktiv ve fair value již při prvotním rozpoznání je v rámci IFRS zatím vznesen pouze v případě finančních nástrojů (*IAS 39 – Finanční nástroje, rozpoznání a měření* respektive *IFRS 9 – Finanční nástroje*) a v případě biologických aktiv (*IAS 41 – Zemědělství*). Standardy věnované finančním nástrojům a standard upravující biologická aktiva se dosud při zjišťování fair value odlišovaly přístupem k transakčním nákladům (podrobněji si problematiku objasníme v samostatných kapitolách, které jsou těmto oblastem věnovány). Po vydání *IFRS 13 – Oceňování ve fair value* v květnu 2011 s platností od roku 2013 byly přístupy ke zjištění fair value zobecněny a sjednoceny. Vzhledem k tomu, že se ocenění ve fair value k okamžiku prvotního rozpoznání v rámci standardů zatím tolik nepoužívá, až na výše uvedené výjimky, budeme se požadavkům standardu IFRS 13 komplexně věnovat až v další subkapitole, v rámci výkladu oceňování k bilančnímu dni, kdy je ocenění ve fair value mnohem frekventovanější.

3.2 Oceňování v průběhu držení aktiv a existence závazků

Důležitým momentem v průběhu držení aktiv a existence závazků, ve kterém dochází k řešení oceňovacího problému, je okamžik **sestavení účetní závěrky**. Účetní závěrka by měla podávat věrný obraz o finančně-majetkové situaci účetní jednotky. Kvalita ocenění aktiv a závazků je zde klíčovou záležitostí.

Účetní jednotka může teoreticky využít všechny báze definované v Koncepčním rámci. Všechny oceňovací báze mohou být vyčísleny v aktuální kupní síle peněžní jednotky, nebo v přepočtu na pevnou kupní sílu peněz (to znamená s úpravou o vliv inflace) – přepočten na pevnou kupní sílu však není standardy vyžadován; od roku 2005 byl zrušen *IAS 15 – Informace odrážející dopady měnících se cen*, který se této problematice věnoval, ale zřejmě vzhledem k pracnosti jeho realizace v praxi nebyla jeho aplikace povinná (byl jediným „nepovinným“ standardem).

Vzhledem k úpravě konkrétních oblastí v jednotlivých standardech stojí však proti sobě v současnosti zejména dvě koncepty ocenění aktiv a závazků k bilančnímu dni:

- oceňování položek účetní závěrky na bázi historických cen;
- oceňování položek účetní závěrky na bázi fair value.

3.2.1 Oceňování položek účetní závěrky na bázi historických cen

Oceňování na bázi **historické ceny** je založeno na výši nákladů spojených s pořízením aktiva a na dalším setrvání na bázi této ceny. Historické ceny tedy vycházejí z pořizovacích nákladů, jejichž obsah byl vyložen v předešlé kapitole. Tato oceňovací báze je rovněž označována termínem historické náklady. Pojem historická cena je však již vžit, a proto jej budeme v dalším textu užívat.

Výhodou oceňování na bázi historických cen je průkaznost, poměrně snadná realizovatelnost (nízká pracnost a nákladnost) a ve vysoké míře eliminace průniku subjektivních vlivů do oceňování. Míra uplatnění uvedených vlastností však závisí na způsobu, jakým bylo aktivum pořízeno.

Mezi nevýhody oceňování historickou cenou patří jejich vazba na minulost. Historické ceny mají velice slabou vypovídací schopnost u těch skupin aktiv, jejichž hodnota přestává být závislá na prvotním vstupním nákladu. Tato aktiva se v průběhu času zhodnocují nezávisle, nebo se slabou závislostí na činnosti podniku a jím vynakládaných nákladech.

Při oceňování položek účetní závěrky na bázi historických cen lze historickou cenu pouze snižovat.

Historický model oceňování vychází z ocenění aktiva v okamžiku pořízení a neumožňuje v účetnictví zachytit zvýšení cen aktiv. Podhodnocení původní (historické) ceny oproti současné tržní ceně způsobuje zejména inflace, u určité části aktiv dochází však také v průběhu jejich držení ke zvýšení hodnoty (zejména významný je tento problém u finančních aktiv, nemovitostí a do jisté míry i u biologických aktiv), které je pouze důsledkem minulých (správných) rozhodnutí (o pořízení těchto aktiv) a v současné době již není spojeno, nebo je spojeno jen volně, s vynakládanými náklady. Na změny tržních cen působí ještě celá řada obtížně identifikovatelných a odlišitelných faktorů, které lze souhrnně označit jako určité výkyvy trhu (výkyvy nabídky a poptávky). Využití historických cen může vést v případě růstu tržních cen ke skryté erozi podnikové podstaty – zisk bude vykázán, aniž by bylo zabezpečeno financování prosté reprodukce.

Historická cena je snižována:

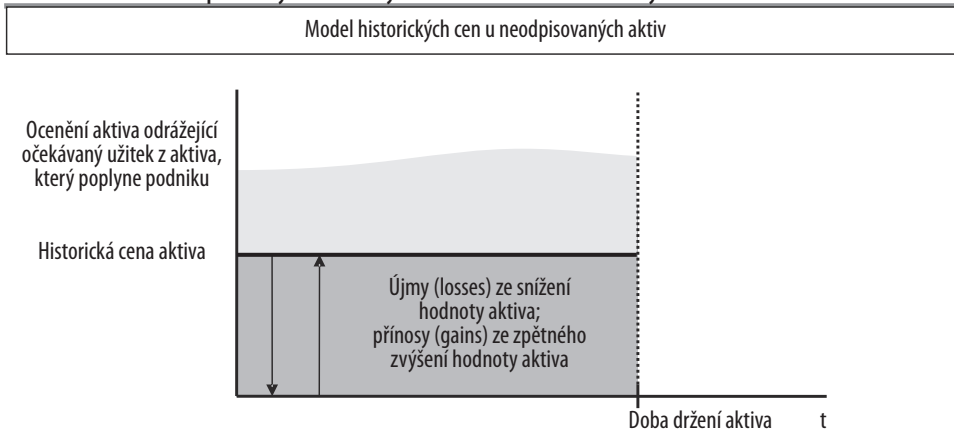
- v důsledku alokace pořizovacích nákladů dlouhodobých aktiv do jednotlivých období, kdy aktivum přináší efekt a opotřebovává se (odpisy dlouhodobých aktiv); nebo
- pokud dojde ke zhoršení užitečnosti aktiva.

Účetní ocenění aktiv by mělo vystihovat užitky od aktiva očekávané. Pokud dojde k tomu, že očekávané užitky, které z aktiva poplynou v budoucnu, jsou nižší, než jeho účetní ocenění, je nutno účetní ocenění snížit v souladu se zásadou opatrnosti a s akruálním principem.

Snížení historické ceny je promítáno do nákladů a snižuje výsledek hospodaření; pokud pominou důvody pro snížení hodnoty (např. tržní hodnota aktiva se zvýší), dochází **zpětně ke zvýšení účetního ocenění** – maximálně však do výše původních (amortizovaných, odepsaných) pořizovacích nákladů. Toto zpětné zvýšení hodnoty aktiv, které umožňují IFRS, je jedním z bodů, v nichž se IFRS odlišují od US GAAP, které zpětné zvýšení hodnoty aktiv při jejich ocenění historickou cenou konzervativně odmítají. Praktický účetní postup, který umožní jednoduchou

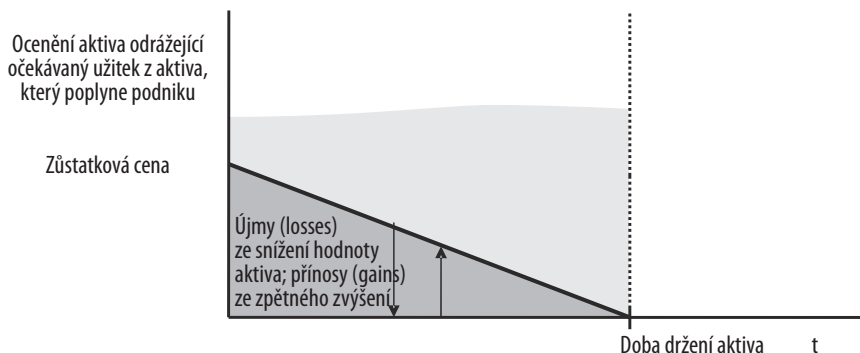
realizaci snížení účetní hodnoty aktiva i její zpětné zvýšení, využívá k zachycení snižování, resp. zpětného zvyšování hodnoty vedlejších účtů opravných (účty opravných položek k jednotlivým syntetickým účtům s patřičným analytickým rozčleněním), standardy se ovšem „účetně-technickému“ způsobu provedení snížení hodnoty nevěnují.

Ilustrace č. 1 Snížení a zpětné zvýšení hodnoty aktiv v rámci modelu historických cen

Pole, v němž se může pohybovat účetní ocenění

Model historických cen u odpisovaných aktiv užívaný v IAS 16 a IAS 38
(pozn.: oba standardy však umožňují i fair value model)

Pole, v němž se může pohybovat účetní ocenění

Pozn.: V ilustraci předpokládáme provádění lineárního odpisu, bez změny doby používání.

Testování zhoršení užitečnosti aktiv je závislé na charakteru aktiva a způsobu jeho užití v podniku. Podrobněji se problematice snížení hodnoty aktiv budeme věnovat v samostatné části této kapitoly věnované IAS 36 – *Snížení hodnoty aktiv*, v rámci výkladu IAS 2 – *Zásoby*, který upravuje problematiku snížení hodnoty zásob a v rámci výkladů finančních nástrojů.

3.2.1.1 Snížení hodnoty aktiv v důsledku zhoršení jejich užitečnosti

IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv

3.2.1.1.1 Rozsah působnosti IAS 36, výchozí definice, povinnost testování zhoršení aktiv

Tento standard se vztahuje na veškerá aktiva s výjimkou:

- zásob;
- nedokončené výroby vznikající na základě smluv o zhotovení;
- odložených daňových pohledávek;
- aktiv vzniklých na základě plánu zaměstnaneckých požitků;¹⁷
- finančních aktiv (snížení hodnoty je upraveno v IAS 39, respektive v IFRS 9), s výjimkou podílů v podnicích s podstatným a rozhodujícím vlivem a společných podniků;
- investic do nemovitostí (viz IAS 40) a biologických aktiv (viz IAS 41), pokud jsou oceňovány ve fair value;
- odložených akvizičních nákladů;
- nehmotných aktiv plynoucích ze smluvních práv pojišťovatele v rámci pojistných smluv (viz IFRS 4);
- dlouhodobých aktiv určených k prodeji (viz IFRS 5).

Pokud zvážíme vylučované oblasti, předmětem standardu jsou zejména:

- dlouhodobá hmotná aktiva určená k používání účetní jednotkou a dlouhodobá aktiva nehmotná včetně goodwillu, a to ať jsou oceňována historickou cenou, nebo přeceňována na fair value;
- investic do nemovitostí, pokud pro jejich ocenění není zvolen model fair value; a obdobně i
- biologická aktiva, pokud nejsou oceňována ve fair value, ale historickou cenou;
- podíly v podnicích s podstatným a rozhodujícím vlivem a společné podniky.

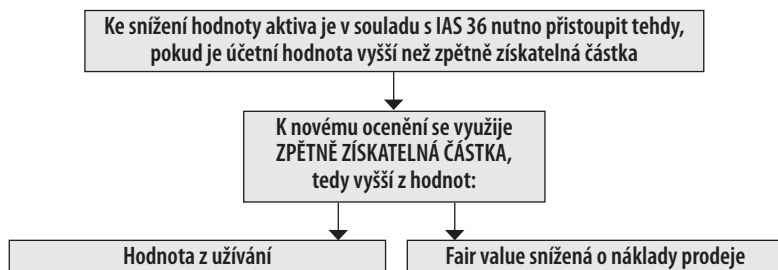
Základním východiskem tohoto standardu je realizace zásady opatrnosti v racionálním ekonomickém prostředí. Důležitou podmínkou je neomezená doba trvání podniku v budoucnosti (going concern – výklad v kapitole věnované Koncepčnímu rámci), která umožní využít dlouhodobé efekty z užívání aktiv. Standard vyžaduje testování možného snížení hodnoty aktiv. Pokud je účetní hodnota aktiva vyšší než zpětně získatelná částka, je nutno snížit hodnotu aktiva a zaznamenat ztrátu ze snížení hodnoty aktiva.

Klíčovým pojmem je **zpětně získatelná částka (recoverable amount)**, která je standardem definována jako vyšší, a to z fair value aktiva (nebo peněžotvorné jednotky, viz dále) snížené o náklady prodeje nebo z hodnoty užívání.

Hodnota z užívání je současná hodnota budoucích čistých peněžních toků, které bude užívání aktiva generovat, včetně eventuální tržby z jeho prodeje na konci doby jeho použitelnosti.

¹⁷ Jedná se například o aktiva, která představují finanční umístění zdrojů kumulovaných na základě penzijních plánů, podrobnosti o těchto aktivech viz IAS 19 – *Zaměstnanecké požitky*.

Přehledně lze postup rozpoznání ztráty ze snížení hodnoty zobrazit následovně:

Tato koncepce je založena na racionálním chování účetní jednotky. Pokud je *fair value snížená o předpokládané náklady prodeje* (tedy hodnota, za kterou by bylo možno aktivum prodat v nezávislé transakci) vyšší než hodnota, kterou účetní jednotka očekává, že aktivum přinese v průběhu dalšího užívání, aktivum pravděpodobně prodá. Jinými slovy účetní hodnota není snižována pod hranici efektů, které může aktivum přinést.

Účetní jednotka by měla k datu každé účetní závěrky zvažovat, zda existují indikace o možném snížení hodnoty držených aktiv. Standard uvádí příklady příznaků, které signalizují, že ke snížení hodnoty aktiva došlo.

Za náznaky snížení hodnoty aktiv jsou v **vnějších informačních zdrojích** uváděny: pokles tržní ceny aktiva, který je rychlejší, než se očekávalo při stanovení odpisů, a změny tržní úrokové sazby. Pokles tržní ceny aktiva může být vyvolán zejména: technologickými změnami; změnami zákonů a jiných právních norem; změnami v ekonomickém prostředí v nejobecnějším slovy smyslu, které ovlivňují nabídku a poptávku na trhu. Významnou roli hraje i vývoj tržní úrokové sazby nebo jiné tržní míry výnosnosti investic, která ovlivní výši diskontní sazby při výpočtu hodnoty z užívání. Účetní jednotka však zváží, zda je změna tržní úrokové míry s ohledem na konkrétní aktivum signifikantní.

K **vnitřním informačním zdrojům** patří zejména informace o zastarávání či fyzickém poškození aktiva; o změnách, které povedou k tomu, že aktivum bude využíváno v menším rozsahu, než se původně předpokládalo apod. Z rozboru účetních informací je rovněž možno zjistit, že ekonomická výkonnost aktiva je nižší, než se předpokládalo. Pokud výše uvedené příznaky existují, měl by podnik přistoupit k určení zpětně získatelné částky.

Standard vždy vyžaduje pravidelné, každoroční testování možného **snížení hodnoty u nehmotných aktiv s neurčitelnou dobou použitelnosti** (tedy u aktiv, jejichž dobu použitelnosti nelze stanovit)¹⁸ a nedokončených nehmotných aktiv (projev zásady opatrnosti). Testování snížení hodnoty není nutno provádět najednou, před sestavením účetních výkazů, ale lze jej provádět v průběhu celého účetního období. Je však třeba dodržet, aby byla jednotlivá aktiva (resp. peně-zotvorné jednotky) testována vždy ve stejnou dobu.

Pro úsporu práce a nákladů při testování standard umožňuje využít zpětně získatelné částky stanovené v minulém období, pokud jsou současně splněny následující podmínky:

1. nedošlo k významné změně pohledávek a závazků, které jsou součástí peně-zotvorné jednotky (vysvětleno dále), do které aktivum patří;

¹⁸ Podrobněji je problematika určení doby použitelnosti vysvětlena v kapitole věnované nehmotným aktivům při výkladu IAS 38 – *Nehmotná aktiva*.

2. naposledy stanovená zpětně získatelná částka významně převýšila účetní hodnotu;
3. nejsou známy žádné skutečnosti, které by indikovaly, že by zpětně získatelná částka poklesla pod účetní hodnotu.

Testování aktiv by se mělo opakovat před sestavením účetní závěrky, pokud existují indikace, že došlo ke snížení hodnoty aktiva v období, které následovalo po provedení pravidelného testu.¹⁹ Nehmotná aktiva s neurčitelnou dobou použití nabytá v průběhu účetního období je nutno testovat na snížení hodnoty před koncem účetního období. Standard vyžaduje pravidelné každoroční testování goodwillu nabytého v rámci podnikové kombinace. Ostatní aktiva, která jsou předmětem úpravy tohoto standardu, je třeba testovat pouze v případě, že existují indikace o snížení jejich hodnoty.

3.2.1.1.2 Zjištění zpětně získatelné částky

Pro zjištění zpětně získatelné částky je třeba:

- a) definovat předmět ocenění;
- b) určit fair value;
- c) určit hodnotu z užívání.

Pro stanovení hodnoty z užívání nemusejí účetní jednotky vždy nutně zjišťovat jak hodnotu z užívání, tak fair value, pokud je zjištěno, že jedno z uvedených ocenění převýší účetní hodnotu oceňovaného aktiva (skupiny aktiv). Standard dále uvádí, že pokud není pravděpodobné, že hodnota z užívání významně převýší fair value sníženou o náklady z prodeje, není nutno hodnotu z užívání zjišťovat a pro účely testu lze použít jako zpětně získatelnou částku fair value sníženou o odhadnuté náklady prodeje. Z kontextu celého standardu je však zřejmé, že se jedná spíše o výjimečný případ, kdy nejsou od dalšího užívání aktiv očekávány prakticky žádné významné užítky (standard uvádí, že tento případ může například nastat u aktiv, která účetní jednotka zamýšlí odprodat).²⁰

Jestliže nastane případ, že nelze určit fair value,²¹ účetní jednotka vyjde při testování pouze z určení hodnoty z užívání.

a) Předmět ocenění

Zpětně získatelná částka je zjišťována pro jednotlivá aktiva, která jsou testována na snížení hodnoty. Při stanovení hodnoty z užívání může nastat situace, kdy nelze stanovit hodnotu peněžních toků, které jsou generovány samostatným aktivem, protože aktivum vytváří peněžní toky v rámci skupiny aktiv a jeho individuální přínosy nejsou oddělitelné. Jinými slovy aktivum nevytváří peněžní toky nezávisle na dalších aktivech.

Standard v tomto případě požaduje identifikaci tzv. **penězotvorné jednotky** (cash generating unit).

Penězotvorná jednotka představuje nejmenší skupinu aktiv, která generuje samostatně zjistitelné (oddělitelné) peněžní toky. Jako samostatná penězotvorná jednotka musí být vždy určeno aktivum (či skupina aktiv), jehož výkony mohou být prodány samostatně a pro něž existuje aktivní trh, bez ohledu na to, zda k prodeji těchto výkonů mimo podnik skutečně dochází.

K identifikaci penězotvorné jednotky je důležité, zda pro výstupy z penězotvorné jednotky existuje aktivní trh. Pokud tomu tak je, bude taková skupina aktiv uznána jako penězotvorná

¹⁹ Požadavek IAS 38.

²⁰ Na tomto místě je vhodné připomenout, že aktiva určená k prodeji a jejich oceňování je upraveno samostatným standardem IFRS 5 – *Dlouhodobá aktiva držena k prodeji a ukončované činnosti*, a pokud aktivum nebo skupina aktiv splní definici aktiva drženého k prodeji, pak již není předmětem úpravy IAS 36.

²¹ Určení fair value však nemusí být nutně znemožněno absencí aktivního trhu.

jednotka, a to i v případě, že výstupy z ní nejsou určeny pro prodej, ale jsou pouze předávány dalším vnitropodnikovým útvarům v rámci vnitropodnikové kooperace. Hodnota z užívání peněžotvorné jednotky bude stanovena na základě odhadu tržních cen těchto výstupů.

Stanovení peněžotvorných jednotek by mělo být konzistentní v čase, pokud změna není podložena konkrétní změnou podmínek v účetní jednotce.

Účetní hodnota peněžotvorné jednotky je součtem účetních hodnot všech aktiv, která jsou součástí peněžotvorné jednotky.

Ilustrace č. 2 Problém identifikace peněžotvorných jednotek

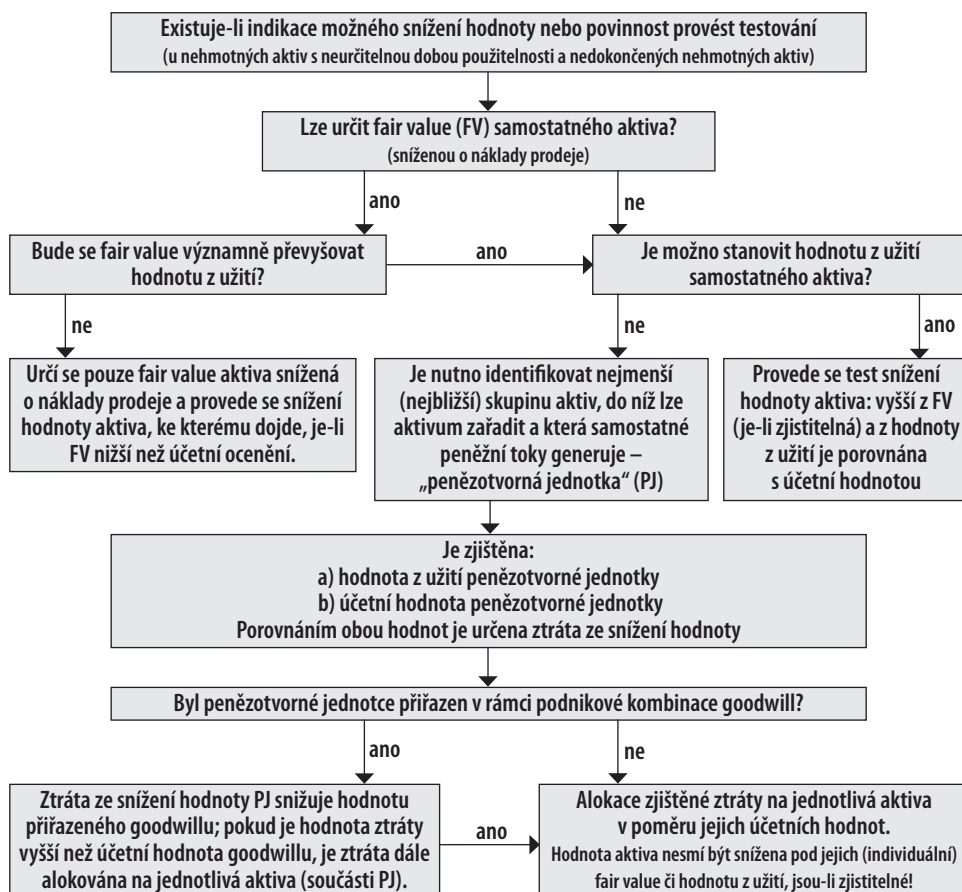
- Příkladem aktiv, u nichž nelze samostatně určit hodnotu z užívání, mohou být dopravní prostředky, které zabezpečují spojení oddělených provozů. Standardem je pro ilustraci uváděn příklad vnitropodnikové železnice. Bez železnice nemohou oddělené provozy fungovat, její výkony se nemohou uplatnit mimo podnik. Rovněž fair value bude v těchto případech obtížně určitelná, vzhledem k absenci trhu, nebo bude významně nižší než hodnota z užití železnice při dopravě vytěženého materiálu. Peněžotvornou jednotkou mohou v tomto případě například být oba provozy včetně železnice, která je propojuje. Naproti tomu například nákladní automobily určené (třeba i výhradně) pro vnitropodnikovou dopravu nebudou sice samostatně přímo generovat peněžní toky, ale pro jejich výkony bude existovat trh a proto lze určit jejich hodnotu z užití (racionálním jádrem tohoto přístupu je, že dopravní prostředky užívané výhradně pro vnitropodnikovou dopravu je možno využít, pokud by nesloužily při podnikové činnosti, i pro externí uživatele, což je dostatečným průkazem efektů, které mohou aktiva podniku přinášet).
- Jako další příklad lze uvést aktiva či soubory aktiv, které slouží k zabezpečení obslužné a opravárenské činnosti a které jsou nutnou podmínkou plynulého chodu ostatních činností apod.
- Podnik může být rovněž různými způsoby vázán k provozování aktiva či skupiny aktiv určené k činnosti, která není pro podnik efektivní (například na základě podmínek daných zákonem, podmínek daných státem při přidělení dotace nebo určitých povolení apod.). Standard uvádí jako příklad udělení licence na provozování linek v autobusové dopravě, kdy je udělení licence zároveň vázáno na povinnost zabezpečit několik linek, které mohou mít nejistou rentabilitu. V těchto případech je třeba posuzovat hodnotu z užívání všech dopravních prostředků provozujících oba typy linek (lukrativních i nerentabilních), protože vysoké příjmy realizované z lukrativních linek jsou podmíněny zajišťováním dopravních spojů s nejistou rentabilitou. Obdobných příkladů je jistě v praxi možno najít celou řadu. Tento přístup je třeba uplatnit i například u aktiv, která je podnik nucen pořídit, aby mohl provozovat svou činnost, ale která peněžní toky samostatně generovat nebudou. Může se jednat například o ekologická zařízení.

Zvláštním případem jsou aktiva, která přinášejí užitek podniku jako celku (corporate assets = „celopodniková aktiva“). **Celopodniková aktiva** jsou spjata s činností podniku jako celku a **nevytvářejí samostatné peněžní toky**, takže zpětně získatelná částka nemůže být určena. Příkladem celopodnikových aktiv mohou být budovy a zařízení sloužící k administrativním účelům, centra podnikového výzkumu, výpočetní centra atd. Tato aktiva mohou být rozdělena mezi jednotlivé peněžotvorné jednotky, pokud je toto rozdělení racionálně zdůvodnitelné (například pokud lze výkony pro jednotlivé peněžotvorné jednotky stanovit procentuálně). Ne vždy je však možné, vhodné a racionální přiřadit (rozdělit) celopodniková aktiva k jednotlivým peněžotvorným jednotkám. Potom je porovnávána zpětně získatelná částka z celého podniku se součtem účetních hodnot jednotlivých peněžotvorných jednotek.

Ilustrace č. 3

Software pro vedení účetnictví negeneruje žádné peněžní toky, je celopodnikovým aktivem. Peněžotvornou jednotkou, do níž je možno software zahrnout, je tedy účetní jednotka jako celek. Je třeba provést test snížení hodnoty celé účetní jednotky (zjištěním hodnoty z užívání a jejím porovnáním s účetní hodnotou podnikových aktiv). Pokud nedojde ke snížení hodnoty celé účetní jednotky, nedojde ani ke snížení hodnoty z užití softwaru a snížení hodnoty softwaru není v souladu se standardem rozpoznáno.

Pokud nedošlo ke snížení hodnoty peněžotvorné jednotky, není snížena ani hodnota jejích součástí, i pokud by jejich zjištěná fair value byla nižší než účetní hodnota.

Ilustrace č. 4 Možný postup při testování snížení hodnoty

V dalším textu se budeme zabývat podrobněji požadavky standardu, které specifikují přístup a podmínky zjištění fair value snížené o odhadnuté náklady prodeje a zjištění hodnoty z užívání aktiv.

b) Zjištění fair value

Nejprůkaznějším způsobem zjištění fair value je užití ceny sjednané ve smlouvě o prodeji za obvyklých tržních podmínek, která je snížena o odhadnuté náklady prodeje (pozbytí) aktiva. Pokud taková cena není k dispozici, ale aktivum je obchodováno na aktivním trhu, užije se za základ ocenění tržní cena (opět snížená o náklady pozbytí aktiva). Pokud nejsou takové informace dostupné, podnik by měl založit odhad částky, za kterou je aktivum schopen prodat v nezávislé transakci za obvyklých tržních podmínek (tedy v transakci, která splňuje obecnou definici fair value), na posledních uskutečněných obchodních transakcích s podobnými aktivy, pokud ovšem od data těchto transakcí nenastaly významné změny v ekonomických podmínkách. Fair value není cenou dosaženou na základě vynucené transakce, pokud ovšem není vedení společnosti právě v situaci, že je k prodeji aktiva bezprostředně nuceno. Z této poznámky standardu je zřejmé, že standard reflektuje konkrétní podmínky účetní jednotky (oceňovatele), pokud jsou dostatečně průkazné.

Odhadnuté náklady prodeje, které jsou odečítány od fair value, je třeba chápat v širokém slova smyslu, tedy ne pouze jako náklady, které jsou spojeny se samotným aktem prodeje (cla, doprava aktiva na trh apod.), ale jako všechny náklady, které jsou prodejem aktiva vyvolány.

c) Zjištění hodnoty z užívání

Zjištění hodnoty z užívání není v mnoha případech jednoduchou záležitostí a nelze tudíž stanovit jednoduchý recept k řešení tohoto problému. Standard proto stanovuje zejména obecné zásady, jejichž dodržování by mělo vést ke sjednocení přístupů k určení hodnoty z užívání.

Hodnota z užívání je současná hodnota budoucích čistých peněžních toků, které bude užívání aktiva generovat, včetně eventuální tržby z prodeje aktiva na konci doby jeho použitelnosti.

Východiska odhadu peněžních toků

Vyčíslení očekávaných peněžních toků z aktiva musí účetní jednotka založit na doložitelných předpokladech, které vycházejí ze souhrnu ekonomických podmínek při současném i budoucím využití aktiva. Při odhadu peněžních toků musí účetní jednotka vycházet ze současné situace a podmínek fungování aktiva a nesmí do očekávaných peněžních toků zahrnovat důsledky událostí očekávaných v budoucnu, jako je plánované technické zhodnocení aktiva nebo důsledky očekávané restrukturalizace, ke které účetní jednotka není zavázána.

Odhad peněžních toků musí zahrnovat nejen očekávané přírůstky ekonomického prospěchu, ale i s používáním spojené výdaje. V případě, že se aktivum či peněžotvorná jednotka skládají ze součástí s různou dobou použitelnosti, je nutno počítat s výdaji spojenými s obnovou aktiv či jejich komponent.

Rizika odhadu

Odhad budoucích efektů je obtížnou záležitostí. Účetní jednotka musí především pečlivě zvážit, jakým způsobem zohlednit možná rizika odlišného vývoje odhadovaných peněžních toků.

Riziko odhadu doby použitelnosti

Riziko, které je vždy spojeno s odhadem doby použitelnosti aktiva,²² zohledňuje standard požadkem, aby projekce peněžních toků byla stanovena na období maximálně pěti let, pokud není jasně zdůvodnitelné delší období využívání aktiva. Podnik by při propočtech měl brát v úvahu postupně klesající míru tempa růstu peněžních toků, pokud nemá racionální zdůvodnění pro rostoucí míru tempa růstu. Míra tempa růstu by zároveň neměla převyšovat míru tempa růstu výroby očekávanou v daném odvětví v rámci národní ekonomiky.

Riziko spojené s variabilitou peněžních toků

Riziko variability peněžních toků zahrnuje jednak riziko výkyvů peněžních příjmů dosažovaných z aktiva (penězotvorné jednotky) oproti očekávání, jednak zvýšení výdajů souvisejících s užíváním aktiva. Toto riziko lze zahrnout do propočtu očekávaných peněžních toků v zásadě dvojím způsobem – buď do opatrného odhadu výše peněžních toků, nebo při stanovení diskontní sazby. Při zahrnutí rizika do očekávané výše peněžních toků by účetní jednotka měla vybrat jednu – nejpravděpodobnější – variantu vývoje peněžních toků a stanovit její výši s dostatečnou opatrností. Alternativním způsobem je vypracovat různé varianty scénářů budoucího vývoje a odhadnout procentuální pravděpodobnost jejich uskutečnění, pokud je to vzhledem k charakteru aktiva možné. Tento způsob standard nevyžaduje, ale ani nezapovídá.²³ Standard se věnuje problematice určení diskontní sazby, která by měla odrážet běžné tržní předpoklady časové hodnoty peněz a specifická rizika spojená s oceňovanými aktivy, která nebyla zahrnuta do výpočtu při stanovení očekávaných čistých peněžních toků. Diskontní sazba zahrnující riziko by měla být stanovena na základě výnosnosti, kterou by požadovali investoři při investování do obdobného aktiva s obdobným rizikem.

3.2.1.1.3 Rozpoznání ztráty ze snížení hodnoty a její zachycení

Zpětně získatelná částka, zjištěná postupy uvedenými výše, je porovnána s účetní hodnotou aktiva. Pokud se jedná o penězotvornou jednotku, její účetní hodnota je zjištěna jako součet účetních hodnot aktiv, které byly penězotvorné jednotce přiřazeny (tedy těch aktiv, které generují budoucí peněžní toky kvantifikované při zjišťování hodnoty z užívání penězotvorné jednotky). Pokud je účetní hodnota vyšší než zpětně získatelná částka, došlo ke snížení hodnoty aktiv a účetní ocenění aktiv je třeba snížit.

Ztráta ze snížení hodnoty je zachycena jako náklad – újma (loss) – snižující výsledek hospodaření v období, kdy ke snížení hodnoty došlo, případně kdy bylo zjištěno. Pokud je však aktivum v účetnictví vedeno v přeceněné částce (přeceněné na fair value) v souladu s principy oceňování použitými v jiném standardu IFRS, je při zachycení ztráty ze snížení hodnoty postupováno v souladu s tímto konkrétním IFRS (jedná se konkrétně zejména o IAS 16 – *Pozemky, budovy a zařízení* a IAS 38 – *Nehmotná aktiva*).

Pominou-li důvody, které vedly k předchozímu snížení hodnoty aktiva, dojde ke **zrušení (nebo částečnému snížení) ztráty ze snížení hodnoty**, které je vykázáno jako zvýšení výsledku hospodaření (gain), opět pouze za podmínky, že se nejedná o aktivum vedené v přeceněné částce v souladu s jiným standardem. Zrušení ztráty ze snížení hodnoty je možno provést pouze tehdy, pokud došlo

22 Inspirativní výčet faktorů, které ovlivňují délku použitelnosti aktiva, je uveden v IAS 16, v pasážích zabývajících se určením doby odepisování aktiva – viz kapitolu věnovanou dlouhodobým hmotným aktivům určeným k používání.

23 Ilustrace přístupu: Účetní jednotka očekává, že bude čistý příjem z prodeje domovních klimatizací 100, stejně jako v jiných letech. Ze zkušenosti je jí zároveň známo, že pokud bude deštivé a chladné léto, může čistý příjem výrazně poklesnout a bude činit pouze 20. Pravděpodobnost, že nastane deštivé léto, je ovšem pouze 20 %. Očekávaný peněžní tok je vyčíslen následovně: $0,8 \times 100 + 0,2 \times 20 = 80 + 4 = 84$.

ke změně v odhadech použitých při stanovení zpětně získatelné částky v účetním období, v němž naposledy ke snížení hodnoty došlo. Možnost zpětného rozpuštění částky původního snížení hodnoty aktiva je spornou otázkou. US GAAP zpětné zvýšení hodnoty aktiva nepovolují.

Pokud je možno zjistit zpětně získatelnou částku jednotlivého aktiva, nevzniká s rozpoznáním a zachycením snížení hodnoty aktiva (ani s jeho zpětným odúčtováním) žádný problém. Zpětně získatelná částka je porovnávána s účetní hodnotou, a je-li nižší než účetní hodnota, je hodnota aktiva snížena. V této souvislosti je třeba upozornit, že pokud byla pořizovací cena při pořízení aktiva zvýšena o částku odhadnutých budoucích výdajů, které bude účetní jednotka muset vynaložit v souvislosti s likvidací aktiva (tento problém je podrobně vyložen v kapitole věnované dlouhodobému hmotnému majetku, při výkladu IAS 16 – *Pozemky, budovy a zařízení*), je třeba k tomuto faktu přihlédnout i při testování snížení hodnoty.

Příklad č. 3

Podnik provozuje skládku odpadu. Pořizovací náklady na výstavbu stavby určené k provozování skládky vynaložené v lednu 2xx1 byly 500, odhadovaná doba použitelnosti je 5 let. Stavba skládky se bude odpisovat lineárně. V době pořízení skládky byla vytvořena rezerva na sanaci skládky, kterou bude muset účetní jednotka provést, ve výši 200 – což byla diskontovaná hodnota budoucího očekávaného výdaje na sanaci skládky, který je očekáván v hodnotě 255 (diskontní faktor byl stanoven s ohledem na konkrétní podmínky podniku ve výši 5 %).²⁴ Tato rezerva byla zaúčtována se současným zvýšením pořizovacích nákladů na výstavbu stavby skládky (v souladu s IAS 16 a IAS 37). Ke konci druhého roku provozu skládky se plně projevil nesoulad mezi očekávanými tržbami za uložený odpad a tržbami skutečnými, které byly nižší, než se při zřízení skládky očekávalo. Vzhledem k tomu byl proveden k 31. 12. 2xx2 test na snížení hodnoty.

Stav k 31. 12. 2xx2:

- účetní zůstatková hodnota dlouhodobého aktiva – stavby skládky: $(500 + 200) - 280 = 420$
- současná hodnota dlouhodobého závazku – rezervy²⁵ činí: $200 \times (1 + 0,05)^2 = 220,5$
- fair value snižená o odhadnuté náklady prodeje byla zjištěna na základě uskutečněného prodeje jiné skládky obdobných parametrů v regionu: 300.

Očekávané budoucí peněžní toky odrážející současný stav aktiva:

Rok	Očekávané tržby	Očekávané výdaje na provoz	Čistý peněžní tok	Diskontovaný peněžní tok*
2xx3	200	20	180	164
2xx4	200	20	180	149
2xx5	200	255 + 20	- 75	- 56
Hodnota z užívání skládky				257

*) Pro diskontování byl užit diskontní faktor zahrnující časovou hodnotu peněz i specifické riziko ve výši 10 %.

Srovnání:

- *fair value snižená o náklady prodeje 300* (fair value odráží i skutečnost, že kupující bude muset skládku rekultivovat);
- *hodnota z užívání aktiva 257* rovněž zahrnuje odtok peněz spojený s budoucím výdajem na rekultivaci;

²⁴ Výpočet hodnoty rezervy a účtování viz řešení příkladu v kapitole věnované rezervám, podmíněným aktivům a závazkům.

²⁵ IFRS zásadně vycházejí z ocenění dlouhodobých závazků a pohledávek amortizovanými náklady, viz předchozí části této kapitoly.

- *účetní hodnotu skládky*, která byla o tvorbu rezervy zvýšena, je třeba snížit o současnou hodnotu vytvořené rezervy, aby byla srovnatelná s oběma výše uvedenými oceněními: $420 - 220,5 = 199,5$.

Z porovnání vyplývá, že zpětně získatelná částka činí 300 (vyšší hodnotou byla v tomto případě fair value, které odráží zřejmě poněkud optimističtější očekávání kupce), je vyšší než účetní hodnota aktiva (199,5) a je zřejmé, že ke snížení hodnoty aktiva nedošlo.

Alokace ztráty ze snížení hodnoty jednotlivým aktivům – součástí peněžotvorné jednotky

Při zjištění ztráty ze snížení hodnoty peněžotvorné jednotky je zřejmé, že nastává problém s přiřazením této ztráty jednotlivým aktivům, které jsou její součástí, respektive s adekvátním snížením hodnoty jednotlivých aktiv.

Pro alokaci ztráty ze snížení hodnoty standard vymezuje následující pravidla:

1. Pro účely testování snížení hodnoty aktiv je eventuální goodwill vzniklý v rámci podnikové kombinace přiřazen ke každé peněžotvorné jednotce, u které vyvolala podniková kombinace očekávané zvýšení její užitečnosti (to se týká jak aktiv, která byla nabyta při podnikové kombinaci, tak i ostatních aktiv, která byla dosud v držení nabyvatele). Logiku tohoto postupu lze ozřejmit příkladem: jestliže podnik vyrábějící potraviny zakoupí výkupnu zemědělských produktů, užitek vzniklý eliminací obchodního mezičlánku zvýší pravděpodobně užitečnost peněžotvorné jednotky – výkupny i peněžotvorné jednotky (či jednotek) v původním potravinářském podniku. Přiřazení goodwillu by mělo být provedeno co nejprecizněji – tedy k co nejmenším úrovním peněžotvorných jednotek, v závislosti na očekávaném zvýšení jejich užítku v důsledku podnikové kombinace.²⁶ Standard uvádí, že by peněžotvorné jednotky, k nimž je goodwill alokovan, neměly být větší než segmenty, které definuje *IFRS 8 – Provozní segmenty*. Segmenty totiž představují významné části podnikových aktivit (územně nebo oborově orientované) a účetní jednotka by vzhledem k tomu měla být schopna odhadnout, jaký prospěch z podnikové kombinace bude v jednotlivých segmentech dosažen.
2. Postup při alokaci ztráty ze snížení hodnoty na jednotlivé součásti peněžotvorné jednotky:
  - a) Snížení hodnoty goodwillu

O vzniklou ztrátu ze snížení hodnoty se nejprve sníží peněžní jednotce přiřazený goodwill (pokud k alokaci došlo). Snížení hodnoty peněžotvorné jednotky je tedy vnímáno v první fázi jako „prohospodaření goodwillu“ nabytého podnikovou kombinací. Teprve v okamžiku, kdy je goodwill odepsán, nastává druhá fáze alokace – snižování hodnoty ostatních aktiv příslušných k peněžotvorné jednotce.

- b) Snížení hodnoty jednotlivých aktiv v rámci peněžotvorné jednotky

I snižování hodnoty jednotlivých aktiv v rámci peněžotvorné jednotky má svá pravidla. Částka snížení hodnoty peněžotvorné jednotky se rozdělí mezi jednotlivá aktiva v poměru jejich účetních (zůstatkových) cen – je však třeba dodržet:

- aby jednotlivá aktiva nebyla oceněna pod úroveň fair value nebo hodnoty z užívání aktiva, je-li tato vyšší;
- hodnota aktiva také nesmí být menší než nula.

²⁶ Standard však nevylučuje možnost, že goodwill nebude možno na peněžotvorné jednotky alokovat, zejména z důvodu mnohdy obtížné kvantifikace dopadů očekávaných efektů na peněžotvornou jednotku.

Příklad č. 4

Pokud jsou součástí peněžotvorné jednotky pouze dvě aktiva: jedno – označme je třeba jako A1 – má fair value ve výši 100 a účetní ocenění ve výši 120. Druhé aktivum A2, u kterého nebylo možno z důvodu absence aktivního trhu zjistit fair value, má účetní hodnotu ve výši 50.

Máme-li na tuto peněžotvornou jednotku alokovat ztrátu ze snížení hodnoty ve výši 60, snížíme:

- hodnotu A1 o 20 na 100 (protože toto aktivum může přinést efekt při prodeji);
- hodnotu A2 snížíme o 40 na 10.

Příklad č. 5

Společnost Miracle provozuje v Egyptě hotel Oasis. Součástí hotelového komplexu je luxusní venkovní bazén, který je využíván pouze hosty hotelu. Před začátkem letní sezony došlo k dramatickým politickým událostem v zemi, které měly za následek odliv zájmu turistů o ubytování. Tržby hotelu výrazně poklesly a společnost Miracle zaznamenala, že je třeba provést test na snížení hodnoty aktiv, protože peněžní toky neodpovídají očekáváním.

Postup testování:

1. Identifikace dvou peněžotvorných jednotek: bazén a ostatní součásti hotelu.
Bazén byl identifikován jako samostatná peněžotvorná jednotka, protože by mohl sloužit veřejnosti a lze odhadnout, jaké peněžní toky by potom přinášel.
2. Zjištění údajů potřebných k provedení testu snížení hodnoty aktiv a provedení vyhodnocení:
Bazén:

- vedení hotelu odhaduje hodnotu z užívání bazénu ve výši 5 (hodnota z užití byla vyčíslena na základě projekce čistých peněžních toků, které by mohly být získány z využití bazénu pro veřejnost po dobu příštích pěti let, riziko bylo zahrnuto do úrokové míry);
- fair value nelze zjistit;
- účetní hodnota aktiv bazénu 3.

Z uvedených údajů je zřejmé, že ke snížení hodnoty peněžotvorné jednotky „bazénu“ nedošlo.

Ostatní aktiva, která jsou součástí hotelového komplexu:

- hodnota z užívání hotelu je 47, zahrnuje však i využívání bazénu hotelovými hosty, proto je nutno tuto hodnotu od hodnoty z užívání odečíst, tj. $47 - 5 = 42$;
- fair value hotelu snížená o náklady prodeje byla zjištěna na základě nabídek ke koupi hotelu ve výši 30;
- účetní hodnota aktiv hotelu činí 45;

V případě ostatních součástí hotelu došlo ke snížení hodnoty o 3 ($= 45 - 42$)

3. Snížení hodnoty ve výši 3 bude dále alokováno na jednotlivá aktiva, která jsou součástí peněžotvorné jednotky „hotel – ostatní součásti“ podle pravidel stanovených standardem. Pro jednoduchost budeme uvažovat, že v rámci hotelu dlouhodobě generují společně peněžní toky pouze dvě aktiva:
  - budova (účetní zůstatková hodnota je 40);
  - pozemek (účetní hodnota činí 5).

Neexistuje samostatný trh ani pro jedno z těchto aktiv, není tedy známa jejich fair value.

Snížení hodnoty bude tedy mezi budovu a pozemek rozděleno v poměru 40 : 5:

- hodnota budovy se sníží o 2,67 – bude tedy 37,33;
- hodnota pozemku se sníží o 0,33 – bude tedy 4,67.

Upravme trochu předchozí zadání a předpokládejme, že na tuto penězotvornou jednotku byl alokován goodwill ve výši 5, účetní zůstatková hodnota budovy bude činit 38 a účetní hodnota pozemku bude 2.

V tomto případě bude snížení hodnoty penězotvorné jednotky vypořádáno snížením hodnoty goodwillu vzniklého při nákupu hotelového komplexu v rámci podnikové kombinace, goodwill by se snížil o 3 na hodnotu 2, účetní hodnota ostatních aktiv (budovy a pozemku) zůstane nedotčena. Logické zdůvodnění je zřejmé, vzhledem k nejisté situaci v zemi se skutečně v první řadě „poškodilo dobré jméno“ celé penězotvorné jednotky.

Příklad č. 6

Tatáž společnost Miracle (viz minulý příklad) vlastní v Egyptě ještě jeden hotel – Eden. I v rámci tohoto zařízení bude nutno provést test na snížení hodnoty.

1. Identifikace penězotvorných jednotek: hotel jako celek
Hotelový komplex Eden se skládá z pozemku, ubytovacího zařízení – budovy, zařízení budovy a parkoviště. Parkoviště nepřináší samostatně peněžní toky, je využíváno pouze hotelovými hosty, jeho samostatné komerční využití nepřichází vzhledem k poloze hotelu v úvalu, parkoviště by však mohlo být prodáno sousednímu komplexu, který o jeho odkup projevil zájem.
2. Zjištění údajů potřebných k provedení testu snížení hodnoty aktiva, provedení vyhodnocení:
Fair value parkoviště odvozená z nabízené ceny je 2 (náklady prodeje jsou zanedbatelné), *fair value* ostatních aktiv (součástí penězotvorné jednotky) není zjistitelná.
Penězotvorná jednotka hotelový komplex:
  - *fair value* hotelu snižená o odhadnuté náklady prodeje byla zjištěna na základě nabídek ke koupi hotelu ve výši 25;
  - *hodnota z užívání* hotelu je 40,
  - *účetní hodnota* aktiv hotelu činí 50.
 V případě této penězotvorné jednotky došlo ke snížení hodnoty o 10 (= 50 – 40)
3. Snížení hodnoty ve výši deset by bylo dále alokováno na jednotlivá aktiva, která jsou součástí penězotvorné jednotky „hotel – ostatní součásti“ podle pravidel stanovených standardem. Hranici snížení hodnoty parkoviště je jeho *fair value*.

Příklad č. 7

Ještě jednou se vraťme ke společnosti Miracle z výše uvedených dvou příkladů. K již známým informacím přidejme ještě jednu. Společnost Miracle vlastní ve městě ještě jednu menší budovu s pozemkem. Budova stojící na společností vlastněném pozemku je využívána jako administrativní centrum a negeneruje samostatně peněžní toky – jedná se o takzvaná celopodniková aktiva; *účetní hodnota* těchto aktiv je 5. *Fair value* aktiv nelze zjistit, protože vzhledem k lokalitě a celkové situaci v zemi není o nákup nemovitostí tohoto typu zájem.

Celopodniková aktiva mohou být buď přiřazena k jednotlivým penězotvorným jednotkám, pak jsou testována na snížení hodnoty jako součásti těchto penězotvorných jednotek a postup se v ničem neliší od výše naznačeného řešení. Toto přiřazení však předpokládá, že existuje nějaký zdůvodněný klíč pro takové rozdělení – například poměr výkonů, které jsou celopodnikovým aktivem pro jednotlivé penězotvorné jednotky prováděny.

Pro účely našeho příkladu budeme předpokládat, že takové rozdělení celopodnikového aktiva není možné. Je tedy třeba testovat na snížení hodnoty celou společnost Miracle jako penězotvornou jednotku.

Shrňeme dosavadní výsledky testu (z předchozích dvou příkladů):

Peněžotvorná jednotka	Účetní hodnota	Zpětně získatelná částka	Snížení hodnoty
Bazén hotelu Miracle	3	5	nenastalo
Miracle – ostatní dlouhodobá aktiva hotelu	45	42	3
Eden	50	40	10
Administrativní centrum	5		
Podnik Miracle jako celek	103	87	16

Z uvedených tabulek je zřejmé, že administrativní centrum, které negeneruje peněžní toky, ještě zhoršilo celkové snížení hodnoty aktiv.

Alokace snížení hodnoty:

Peněžotvorná jednotka	Účetní hodnota	Zpětně získatelná částka	Základna pro alokaci	Výpočet alokace	Alokované snížení hodnoty
Bazén hotelu Miracle	3	5	*		
Miracle – ostatní dl. aktiva	45	42	45	$(16 / 103) \times 45 = 7^*$	3
Eden	50	40	50	$(13 / 60) \times 50 = 11$	10
Administrativní centrum	5		5	$(13 / 60) \times 10 = 2$	3
Podnik Miracle jako celek	103	87	100		16

* Bazénu není možno alokovat snížení hodnoty, protože jeho zpětně získatelná částka je vyšší než účetní hodnota aktiv. Rovněž ostatním aktivům hotelu Miracle není možno přiřadit větší snížení hodnoty než 3. Proto musí být snížení hodnoty ve výši 13 ($16 - 3$) rozděleno mezi Eden a administrativní centrum v poměru jejich účetních hodnot. Složitou cestou podle pravidel standardu jsme se tedy dostali k faktu, že administrativní centrum, které samostatně negeneruje peněžní toky a v současné době je obtížně prodejné, je v tomto případě pravděpodobně skutečně prvkem, u kterého nastalo největší snížení hodnoty (60 % jeho původní účetní hodnoty).

Shrnutí problematiky snížení hodnoty aktiv

Standard IAS 36 je založen na akruálním principu a vyžaduje snížení hodnoty aktiva okamžitě v tom období, v němž došlo ke zhoršení užitečnosti aktiva. Zároveň je založen na předpokladu racionálního chování subjektu, který dle očekávání zvolí optimální variantu užití aktiva – tu, která přinese vyšší zisk.

Pokud bychom chtěli porovnávat úpravu standardu s českými účetními předpisy, je zřejmé, že jediným společným bodem je, že české účetní předpisy rovněž vyžadují, v souladu se zásadou opatrnosti implicitně definovanou v zákoně o účetnictví, zachytit snížení hodnoty aktiv, pokud k němu v průběhu účetního období došlo. Pro zjištění, zda ke snížení hodnoty došlo, vyžadují české předpisy porovnání účetní zůstatkové ceny a ceny aktiva, kterou má podnik stanovit podle své úvahy. České předpisy tedy pro účely zjištění, zda došlo ke snížení hodnoty aktiv, neberou v úvahu hodnotu z užívání a nevyžadují její zjištění.

3.2.2 Oceňování položek účetní závěrky ve fair value

Užití koncepce fair value vyžaduje přecenění jednotlivých položek aktiv a závazků na výši zjištěné fair value k bilančnímu dni. Položky oceněné ve fair value odrážejí aktuální úroveň cenové hladiny na trhu. Tento model tedy umožňuje hodnotu aktiv nejen snižovat (jak tomu bylo i při uplatnění koncepce historických cen), ale i zvyšovat, a tím umožňuje vykázání zisku plynoucího ze zhodnocení aktiv, která jsou k rozvahovému dni držena. Nové ocenění aktiv bude východiskem pro ocenění aktiv při jejich pozbytí (například při jejich spotřebě či prodeji) a opotřebení v následujícím roce.

3.2.2.1 Standardy užívající fair value a jejich přístup k určení fair value (před přijetím IFRS 13)

Ocenění ve fair value je využíváno v řadě standardů – buď jako model, který je co do volby rovnocenný modelu historických cen a účetní jednotka se může rozhodnout, který model použije, nebo jako model preferovaný či vyžadovaný (viz přehled dále).

Standardy, které jsou předmětem této publikace a které užívají ocenění fair value, lze rozdělit zhruba do tří skupin:

- a) standardy dávající možnost volby mezi fair value a historickou cenou;
- b) standardy preferující následné oceňování položek rozvahy ve fair value;
- c) standardy, které vyžadují použití fair value v momentě rozpoznání aktiva.

a) Standardy dávající možnost volby mezi fair value a historickou cenou

Mezi standardy, které dávají účetní jednotce právo volby mezi použitím fair value nebo použitím historické ceny, patří zejména IAS 16 a IAS 38.

Podle IAS 16 – *Pozemky, budovy a zařízení* lze přecenit položky pozemků, budov a zařízení na fair value. Přecenění by mělo být prováděno s takovou pravidelností, aby se účetní hodnota významně nelišila od fair value k rozvahovému dni. Po přecenění jsou aktiva odpisována z přeceněné částky a účetní hodnota je eventuálně snižována v případě, že došlo ke snížení užitečnosti těchto aktiv (testování snížení hodnoty je upraveno v IAS 36 viz výše). IAS 38 – *Nehmotná aktiva* dává, stejně jako IAS 16, možnost volby mezi historickou cenou, sníženou o oprávkou a ztrátou ze snížení hodnoty, a přeceněním na fair value.

b) Standardy preferující oceňování položek rozvahy ve fair value

Mezi standardy preferující oceňování ve fair value patří zejména IAS 40 – *Investice do nemovitostí*. Investice do nemovitostí se oceňují v momentě prvotního rozpoznání v pořizovacích nákladech. Při stanovení účetních pravidel si podnik musí vybrat mezi modelem oceňování ve fair value a modelem oceňování historickou cenou (tedy modelem založeným na bázi původních pořizovacích nákladů). Zvolený model musí používat pro veškeré investice do nemovitostí. Změnu pravidel je možno provést pouze tehdy, pokud by tato změna vedla ke zvýšení vypovídací schopnosti účetní závěrky, což je v případě přechodu od modelu fair value k historické ceně dle standardu velmi nepravděpodobné. Pokud podnik zvolí pro ocenění investic do nemovitostí v rozvaze historickou cenu, musí fair value investic zveřejnit alespoň v komentáři k účetním výkazům.

c) Standardy vyžadující ocenění ve fair value již v momentě rozpoznání aktiva

IAS 39 – *Finanční nástroje: účtování a oceňování*, respektive IFRS 9 – *Finanční nástroje* vyžadují ocenění finančních nástrojů ve fair value okamžiku prvotního rozpoznání pro všechny finanční

nástroje, k bilančnímu dni vyžadují ocenění ve fair value pouze pro vymezené skupiny finančních nástrojů. Dalším standardem, který je postaven výhradně na koncepci fair value, je IAS 41 – *Zemědělství*, biologická aktiva se oceňují ve fair value ke dni jejich rozpoznání a následně ke každému bilančnímu dni.

Jak již bylo v kapitole věnované Koncepčnímu rámci uvedeno, fair value není a nebyla v Koncepčním rámci definována a až do vzniku samostatného standardu IFRS 13 – *Oceňování ve fair value* (květen 2011) chybělo obecné východisko aplikace fair value. Všechny standardy před přijetím IFRS 13 vycházejí ze stejné definice fair value, která je citována v rámci obecných definic ke každému standardu:

Fair value (před platností IFRS 13) je definována jako částka, za kterou by bylo možné směnit aktivum nebo vyrovnat závazek mezi informovanými partnery ochotnými uskutečnit transakci za obvyklých podmínek.

Z definice vyplývá, že toto ocenění je založeno na ocenění aktiva na aktuální tržní bázi, nejedná se však o konkrétní tržní cenu (market value). Definice nespécifikuje, zda má být fair value určena z pohledu prodávajícího (tzv. exit value), nebo z pozice kupujícího (tzv. entry value).

Jednotlivé standardy, které s oceněním ve fair value pracují, se navzájem při aplikaci fair value liší a dochází k nekonzistentnímu přístupu k ocenění. V následující tabulce je uveden přehled standardů (uvedeny jsou pouze standardy, které jsou předmětem této publikace), které fair value akceptují či vyžadují, a jimi navrhované přístupy ke zjištění fair value, včetně problematiky zahrnování transakčních nákladů.

Tabulka č. 7 Variantnost přístupů k ocenění ve fair value před platností IFRS 13

IAS	Stanovení fair value	Transakční náklady
I. Standardy povolující fair value jako alternativu k historické ceně		
16, 38	<ul style="list-style-type: none"> • Výchozí ocenění – odhad tržní ceny • Alternativní určení fair value neupřesňují <p>Pozn. 1: Fair value pozemků a budov je podle IAS 16 obvykle jejich tržní cena. Tato hodnota je stanovena odhadem běžně prováděným profesionálním odhadcem.</p> <p>Pozn. 2: Fair value dle IAS 38 musí být zjištěna na základě porovnání cen na aktivním trhu. Standard vyzdvihuje důležitost spolehlivosti takového přecenění, což je pochopitelné vzhledem k rizikům, která jsou spojena se specifickým charakterem nehmotných aktiv.</p>	Nezohledňují se
II. Standardy preferující či vyžadující ocenění k rozhovému dni ve fair value		
40	<ul style="list-style-type: none"> • Výchozí ocenění – tržní cena • Alternativní určení na základě: <ul style="list-style-type: none"> > ceny již neaktivního trhu se zohledněním veškerých změn ekonomických podmínek, > běžných cen podobných aktiv se zohledněním rozdílů, > diskontovaných budoucích peněžních toků <p>Pozn.: Fair value investice je dle IAS 40 obvykle její tržní cena, která představuje nejlepší dosažitelnou cenu prodávajícího. Určení fair value nezávislým znalcem je dle standardu žádoucí, ale nikoliv povinné.</p>	Nezohledňují se
19, 26	<ul style="list-style-type: none"> • Tržní cena 	Nespecifikováno

III. Standardy vyžadující ocenění ve fair value v okamžiku rozpoznání aktiva		
41	<ul style="list-style-type: none"> • Výchozí ocenění – kótovaná cena na aktivním trhu • Alternativní určení na základě: <ul style="list-style-type: none"> > poslední dosažené tržní ceny, > tržních cen podobných aktiv s úpravou odrážející rozdíly, > sektorových měřítek (benchmark), > diskontovaných budoucích peněžních toků. 	Odečítají se <ul style="list-style-type: none"> • anticipované budoucí náklady prodeje • anticipované budoucí náklady nutné k uvedení aktiva na trh
39, IFRS 9	<ul style="list-style-type: none"> • Výchozí ocenění – kótovaná cena na aktivním trhu • Alternativní určení na základě: <ul style="list-style-type: none"> > ceny poslední uskutečněné transakce, pokud od data této transakce nedošlo k významné změně tržních podmínek, > aktuální tržní ceny srovnatelného finančního nástroje, > diskontovaných budoucích peněžních toků, > modelů pro oceňování opcí 	Při prvotním rozpoznání se vynaložené transakční náklady nezahrnují do ocenění finančních nástrojů přecenovaných na fair value s dopadem do výsledku hospodaření, u ostatních skupin finančních nástrojů se transakční náklady do ocenění zahrnují
IFRS 5	<ul style="list-style-type: none"> • Výchozí ocenění – kótovaná cena na aktivním trhu 	Odečítají se anticipované budoucí náklady prodeje

Pozn.: IAS 11 – Smlouvy o zhotovení preferuje ocenění výnosu ze smlouvy o zhotovení ve fair value, lze-li výsledek smlouvy spolehlivě odhadnout. Zde je fair value použita v podstatě v rozporu s definicí, neboť zisk kalkulovaný k ocenění nedokončené výroby plyne z konkrétních podmínek smlouvy.

Z uvedeného je zřejmé, že fair value je využívána v jednotlivých standardech s různou mírou závaznosti. Pro dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek (IAS 16, IAS 38), který není investicí do nemovitostí, je možno (nikoliv nutno) využít přecenění v momentě významného odtržení jejich účetní hodnoty od tržní ceny. Přecenění pak zamezí podhodnocení odpisů a vykázáni fiktivního zisku. Umožní uchování kapitálu v produkčním pojetí (co se této části aktiv týká).

Pro investice do nemovitostí (IAS 40) je ocenění ve fair value preferováno. Ocenění ve fair value k bilančnímu dni je povinné pro některé skupiny finančních nástrojů (IAS 39, respektive IFRS 9) a pro biologická aktiva (IAS 41).

Pokud se standardy podrobněji zabývají metodami stanovení fair value (zejména posledně vzniklé standardy IAS 39, 40, 41, IFRS 9), většinou umožňují s ohledem na specifika oceňovaného aktiva využít pro stanovení fair value tržní cenu aktivního trhu – ta je vždy základem ocenění, pokud je známa, není-li známa cena aktivního trhu, navrhuje standardy užití následujících odhadů fair value: cenu poslední transakce (nedošlo-li ke změnám), cenu obdobného aktiva se zohledněním rozdílů či současnou hodnotu budoucích čistých peněžních toků. Pokud standardy užívají jako jednu z možností zjištění fair value současnou hodnotu budoucích čistých peněžních toků, je možno říci, že jsou směřovány různé koncepty ocenění, nesoucí různou míru rizika (zejména při oceňování nepeněžních aktiv).

Je zřejmé, že různé přístupy ke zjištění fair value přinášejí různá rizika a různou míru spolehlivosti účetních informací, proto standardy vždy vyžadují v komentáři k účetním výkazům popis způsobu zjištění fair value, který byl pro ocenění jednotlivých rozvahových položek použit.

Žádný ze standardů neupravuje hierarchii, v jaké by účetní jednotka měla použít jednotlivé způsoby odhadů fair value. Anticipované transakční náklady spojené s uvedením aktiva na trh jsou od fair value odečítány při následném ocenění pouze dle IAS 41 a IFRS 5.

Tabulka č. 8 Možnosti určení fair value uváděné v některých standardech před přijetím IFRS 13

I. Výchozí ocenění – vždy se užije tržní cena aktivního trhu, je-li známa
II. Není-li k dispozici tržní cena aktivního trhu – použití alternativních odhadů tržní ceny:
• cena poslední transakce, nedošlo-li ke změnám,
• cena obdobného aktiva se zohledněním rozdílů,
• současná hodnota budoucích peněžních toků
Jednotlivé standardy mohou uvádět i jiné způsoby zjištění fair value s ohledem na specifika oblastí, které upravují

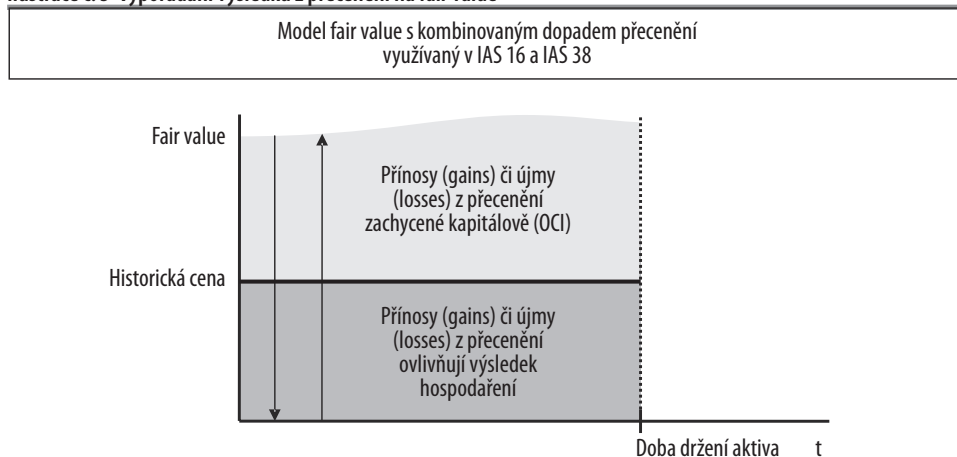
3.2.2.2 Vypořádání rozdílů z přecenění na fair value

Rozdíl mezi novým oceněním a mezi stávající účetní hodnotou může být kladný i záporný. Způsob vypořádání rozdílů z přecenění určují jednotlivé standardy, které s oceňovacím modelem fair value pracují.

Konceptně se může jednat buď o vypořádání, které ovlivní výsledek hospodaření podniku (zisk/ztrátu), nebo přecenění ovlivní ostatní složky vlastního kapitálu (přecenění kapitálové). Z hlediska uchování podnikové podstaty je pro podnik pochopitelně příznivější při zvýšení účetní hodnoty aktiva využití cesty kapitálové. V tomto případě dojde sice k „rozkrytí“ tiché rezervy v případě zvýšení ceny aktiva, ale nedojde k vykázání nerealizovaného zisku. V případě vykázání nerealizovaného zisku existuje vždy riziko, že se bude jednat o zisk fiktivní (který nebude v budoucnu realizován) a při jeho rozdělení dojde k erozi podnikové podstaty.

V rámci IFRS se můžeme shledat se třemi modely vypořádání přecenění na fair value.

Ilustrace č. 5 Vypořádání výsledků z přecenění na fair value

Pole, v němž se může pohybovat účetní ocenění, jehož změny jsou zachycovány do výsledku hospodaření.

Pole, v němž se může pohybovat účetní ocenění, jehož změny jsou zachycovány kapitálovou cestou, ovlivní ostatní součásti výsledku hospodaření (other comprehensive income – OCI).

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.